

مجلة
الصراط المستقيم
گۆڤار جی

پنگای راست

گۆڤاریکی زانستی شهرعی و رۆشنبیری، وهرزییه
دهستهیهك له مامۆستایانی ئاینی ده‌ری ده‌کات

خاوه‌ن ئیمتیاز و سه‌رنوسه‌ر
م/ عبداللطیف أحمد مصطفى

مالپه‌ری به‌هه‌شت

ba8.org

مالپه‌ریکی ئیسلامی زانستی په‌روه‌رده‌یی یه و له‌پیناو بلاوکردنه‌وه‌ی
ئه‌و ئیسلامه‌یه که سه‌له‌فی صالح - پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه
وسلم) و هاوه‌لانی (رضی الله عنهم) له‌سه‌ری بوون - وه‌ سه‌ر به‌ هیچ
گروپ و لایه‌نیکی حیزبی نیه.

خطبة الحاجة

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إن الحمد لله ، نحمده ، ونستعينه ، ونستغفره ، ونعوذ بالله من شرور أنفسنا ، ومن سيئات أعمالنا ، من يهده الله فلا مضل له ، ومن يضلل فلا هادي له .
وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له .
وأشهد أن محمداً عبده ورسوله .

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُمْ مُسْلِمُونَ ﴾ .

(آل عمران: ١٠٢)

﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ﴾

(النساء: ١)

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ۖ يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ ۗ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا ﴾ .

(الأحزاب: ٧١/٧٠)

أما بعد :

فإن خير الحديث كتاب الله ، وأحسن الهدي هدي محمد ﷺ ، وشر الأمور محدثاتها،
وكل محدثة بدعة ، وكل بدعة ضلالة ، وكل ضلالة في النار .

گه پانه وه بۆ لای زانایان پاریزه ره له تیاچوون و گومرا بوون

(الرجوع إلى العلماء عصمة من الهلاك والضلال)

سه رنووسهر

فه رموده یه کی زۆرمان پیگه شتووه له پیغه مبهری خواوه (ﷺ) ، هه موویان ئه وه دوویات ده که نه وه که : گه پانه وه بۆ لای زانایان پاریزه ره له تیاچوون و گومرا بوون ، چوونکه زانایان میراتگری راسته قینه ی پیغه مبه رانی خوان (عليهم الصلاة والسلام) ، هه روه کو فه رمویه تی :

"... وَإِنَّ الْعُلَمَاءَ وَرَثَةُ الْأَنْبِيَاءِ ، وَإِنَّ الْأَنْبِيَاءَ لَمْ يَرَوْثُوا دِينَارًا وَلَا دِرْهَمًا ، وَإِنَّمَا وَرَثُوا الْعِلْمَ ، فَمَنْ أَخَذَهُ أَخَذَ بِحِظِّ وَافِرٍ " (1).

وه دواین پیغه مبهری خوا که (محمد) (ﷺ) پێنیشاندهری موسلمانان و هیدایهت دهریان بووه بۆ سه ر (پێگای راست) وه ک خوی په روه ردگار فه رمویه تی : ﴿وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ [الشورى : 52] .

وه ئاشکراشه پیغه مبهری خوا (ﷺ) ته نها زانستی شه رعی به میرات بۆ ئوممه ته که ی به جی هیشتووه که بریتی یه له وه دوو سه رچاوه گرنگه ی که سه باره تیان فه رمویه تی :

"يا أيها الناس إني قد تركت فيكم ما إن اعتصمتم به فلن تضلوا أبداً : كتاب الله وسنتي " (2).

واته : ئه ی خه لکینه من دوو شتم له دوی خۆم بۆتان به جی هیشتووه ، هه رگیز گومرا نابن ئه گه ر دهستیان پێوه بگرن : قورئانه که ی خوی په روه ردگار و سوننه ته کانی خۆمه .

زانایانیش ئه و زانسته یان به میرات بۆ ماوه ته وه ، بۆیه پاریزه رن له تیاچوون و گومرا بوونی موسلمانان ئه گه ر موسلمانان بگه رپێنه وه بۆ لایان له هه موو پووداو فه تویه کدا .

عن إبراهيم بن عبد الرحمن العذري (رحمته الله) قال : قال رسول الله (ﷺ) : "يحملُ هذا العلمَ من خلفِ عُذُولِهِ : ينفونَ عنه تحريفَ الغالين ، وانتحالَ المبطلين ، وتأويلَ الجاهلين" (3) .

واته : ئه م زانسته (که بریتی یه له قورئان و سوننه ت) له هه موو سه رده میکی دوی من ئه وانه هه لێ ده گرن که دادپه روه رن و ئه مانه ی لێ دوور ده خه نه وه : گۆرپان کاری زیاده په وه کان ، و ئه و شتانه ی که پوچه ل کاره کان ده یده نه پال دین ، و به هه له مانا کردنی نه زان و نه فامه کان .

وه شاروه نیه که ئه م سێ تاقمه : (زیاده په وه کان + پوچه ل کاران + نه زان و نه فامه کان) مایه ی گومرای و تیاچوونی خه لکانی له سه ر لێ شیواو و فه وتاو و گومرا بوون ، چونکه ئه وانه خه لک له سه ر (پێگای راست) ی زانستی شه رعی و زانایان له خشته ده بن !!

بۆیه ده بینین خوی زانا و دانا و کار له جی فه رمان ده کات به گه پانه وه بۆ لای زانایان له کاتی نه زانیدا :

﴿فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾ [سورة النحل : 43 وسورة الأنبياء : 7] .

(1) جزء من حديث صحيح في (سنن أبي داود : 3 / 317 ، برقم : 3641) .

(2) أخرجه الحاكم : (1 / 93) والبيهقي : (10 / 114) ، وحسنه الشيخ علي الحلبي في "الأربعون حديثاً في الدعوة والدعاة" رقم : (7) ص : (20) ، وانظر : "صحيح الترغيب والترهيب" رقم : (40) و"صحيح الجامع الصغير" رقم : (2937) للإمام الألباني رحمه الله .

(3) رواه البيهقي ، وصححه الألباني في "مشكاة المصابيح" رقم : (284) .

واته : پرسیار له زانایانی شهرع زان بکن ئەگەر ئیوه نه زان بوون !

وه ئەم بنچینه و بنه ما زۆر گرنگه (واته : گه پانه وه بۆ لای زانایان) ده بیئت زیاتر په پیره و بکریت له کاتی کدا ئەگەر کار و هه لۆیست و شتی نه زانراو په یوه ست بوو به ئاسایش و ترسی گشتی موسلمانانه وه ، وهك خوای گه وره له قورئاندا فرموویته : ﴿وَإِذَا جَاءَهُمْ أَمْرٌ مِّنَ الْأَمْنِ أَوْ الْخَوْفِ أَدَّعَوْا بِهِ وَلَوْ رَكُّوهُ إِلَى الرَّسُولِ وَإِلَى أُولِي الْأَمْرِ مِنْهُمْ لَعَلِمَهُ الَّذِينَ يَسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُمْ وَلَوْ لَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَكُنْتُمْ الشَّيْطَانِ إِلَّا قَلِيلًا﴾ [سورة النساء : 83] .

واته : مونا فیه دوو پوهه کان ئەگەر شتیکی په یوه ست به ئاسایش و ترسی گشتی موسلمانایان پوهه پووین بپوایه ته وه ئەوا بلاویان ده کرده وه ! وه ئەگەر بیان گیرایه ته وه بۆ لای پیغه مبه ر (ﷺ) و کار به ده ست و زانایان ئەوا زانایان حوکمی ئەو کار و هه لۆیسته ی که پیویسته ئەنجام بدریت ده رده هیتا و پووینان ده کرده وه بۆ خه لك ، وه ئەگەر چاکه و په حم و به زهیی خوا نه بپوایه به سه رتانه وه ئەوا شوینی شهیتان ده که وتن مه گەر که میك نه بیئت .

که واته (گه پانه وه بۆ لای زانایان) پاریزه ره له شوین که وتن شهیتان که مایه ی هه موو تیاچوون و گومرا بوونی که . جا بۆ ئەوه ی ئەم راستی به مان (گه پانه وه بۆ لای زانایان پاریزه ره له تیاچوون و گومرا بوون) زیاتر بۆ پوون بییته وه و له ناو دلماندا په گ بکویت چهند نمونه یه که ده خهینه پیش چاوی خوینه رانی (په گاس راست) :

1 - پیغه مبه ری خوا ﷺ به سه رهاتی پیاویکمان بۆ ده گیریت ته وه که (99) نه وه ت و نو که سی کوشتبوو ، به لام فه توای زانایه که بووه هوی پاراستنی له تیاچوون و دۆزینه وه ی په گه یه که بۆ به ده ست هیتانی سۆز و لیخۆشبوونی خوای په ره رده گار ، پیغه مبه ری خوا ﷺ ده فه رموویت :

" إن عبدا قتل تسعة وتسعين نفسا ، ثم عرضت له التوبة ، فسأل عن أعلم أهل الأرض ؟ فدل على رجل (وفي رواية راهب) فأتاه ، فقال : إني قتل تسعة وتسعين نفسا ، فهل لي من توبة ؟ قال : بعد قتل تسعة وتسعين نفسا ؟ قال : فاتضى سيفه فقتله به ، فأكمل به مائة ، ثم عرضت له التوبة ، فسأل عن أعلم أهل الأرض ؟ فدل على رجل [عالم] فأتاه فقال : إني قتل مائة نفس فهل لي من توبة ؟ فقال : ومن يحول بينك وبين التوبة ؟! أخرج من القرية الخبيثة التي أنت فيها إلى القرية الصالحة قرية كذا وكذا ، [فإن بها أناسا يعبدون الله] ، فاعبد ربك [معهم] فيها ، [ولا ترجع إلى أرضك فإنها أرض سوء] ، قال : فخرج إلى القرية الصالحة ، فعرض له أجله في [بعض] الطريق ، [فناء بصدرة نحوها] ، قال : فاختصمت فيه ملائكة الرحمة وملائكة العذاب ، قال : فقال إبليس : أنا أولى به ، إنه لم يعصني ساعة قط ! قال : فقالت ملائكة الرحمة : إنه خرج تائبا [مقبلا بقلبه إلى الله] ، وقالت ملائكة العذاب : إنه لم يعمل خيرا قط [- فبعث الله عز وجل ملكا [في صورة آدمي] فاختصموا إليه - قال : فقال : انظروا أي القريتين كان أقرب إليه فألقوه بأهلها] ، فأوحى الله إلى هذه أن تقربي ، وأوحى إلى هذه أن تباعدني [، ففاسوه فوجدوه أدنى إلى الأرض التي أراد [بشر] ، فقبضته ملائكة الرحمة] [فغفر له] ... " (4).

واته : به ندهیه که له به نده کانی خوای په ره رده گار نه وه د و نو که سی کوشتبوو ، پاشان که ویستی تۆبه بکات پرسیار کرد سه باره ت به زاناترین که سی سه ر زهوی ، ده ستنیشانی پیاویکی بۆ کرا (له پپوایه تیکی تر دا هاتوو : ده ستنیشانی پیاویکی خوا په رستی بۆ کرا) ئەویش پۆشته لای و پیی ووت : من نه ود و نو که سم کوشتوو ئایا بۆم هه یه تۆبه بکه م ؟ ووتی : دوا کوشتنی نه ود و نو که س ؟! ووتی : شیره که ی هه لکیشاو ئەویشی کوشت و سه ده که ی پی ته واو کرد ، پاشان جاریکی تر ویستی تۆبه بکات پرسیار کرد سه باره ت به زاناترین که سی سه ر زهوی ، ده ستنیشانی پیاویکی بۆ کرا (زانا) بوو ئەویش پۆشته لای و پیی ووت : من سه د (100) که سم کوشتوو ئایا بۆم هه یه تۆبه بکه م ؟

ووتی : کئی پښه له توبه یی تو ده گړت ؟! به لام نه بی له و دیه خراپه ده رچیت که تیایدایت ، بو نه و دی چاکه (چونکه خه لکانیکی تیدایه خوی په روهردگار ده په رسته) توش په روهردگاری خوت بپه رسته (له گه لیاندا) له ویدا (نه شگه ریته وه بو خاکه که ی خوت چونکه شوینیکی خراپه) ، ده لیت : ده رچوو بو لادی چاکه که ، به لام له ریگه دا نه جهل ریگه ی پی گرت که ویستی بمریت پووی تی کرد و خوی به ره و لای فریدا ، له ویدا فریشته ی په حمهت و فریشته ی عه زاب هه ریبه که یان ده ویست بو پوچه که ی ده ریپنیت ، (ابلیس ووتی : من نه ولاترم به بردنی ، چونکه کاترمیړیک له ژیانی سه ریچی نه کردوم ، فریشته ی په حمه تیش ده لیت : نه م پیاوه له شوینی خوی ده رچوو و ده کو توبه کاریک (به هه موو دلیکی پووی کردوه له خوی په روهردگار ، فریشته ی عه زابیش ده یانوت : نه م له ژیانیدا هیچ چاکه یه کی نه کردوه) ، خوی په روهردگاریش فریشته یه کی (له سه ر شیوه ی مروثیک) بو په وانه کردن ، نه وانیش پوشتنه لای بو نه وه ی دادوه ریان بو بکات ، نه ویش ووتی : سه یرکه ن له هه ر لادی یه کیان نزیک تر بوو لایه وه نه و به نه هلی نه وه یانی بزائن (خوی په روهردگار یش فه رمانی به مه یان کرد که نزیک به ره وه ، و فه رمانی به ویتریان کرد که دور به ره وه) (پاشان که پیوایان بینیان نزیک تره له و لادییه ی که ویستی بوی پروات (به بستیک) بویه فریشته کانی په حمهت بردیان ، و (خوی په روهردگاریش لی خوشبوو) .

* نه وه ی پیوویست بیت له سوده کانی نه م فه رموده یه که لی رده دا ناماژده ی بو بکه ین بریتی یه له دوو خال :
یه که م : فه توای کابرای (خواپه رستی نه زان / العابد الجاهل) : بووه هوی تیاچوونی خوی و گومرا کردنی کابرای بکوژی پرسیار کار ! نه مهش له بهر نه وه بوو (پرسیارکار) گه پایه وه بو لای نه زان ، وه (نه زان) یش فه توای بو دا به بی عیلم و زانستی شه رعی !!!

دووه م : فه توای زانای سه رده می خوی (أعلم أهل الأرض فی زمانه) : بووه هوی پزگار کردنی خوی له تیاچوون و هیدایهت دانی کابرای پرسیارکاریش له تاوان و گومرایه تی ! نه مهش له بهر نه وه بوو (پرسیارکار) گه پایه وه بو لای زانا ، وه زاناکهش فه توای بو دا به عیلم و زانستی شه رعی یه وه .

ثا به و شیوه یه به هوی گه رانه وه بو لای زانایه ک نه و پیاوه تاوانباره پزگاری بوو ، خوی په روهردگاریش لی خوشبوو .

وه نه گه ر فه توا له لایه ن زانواوه نه دریت چ نه نجامیکی خراپی ده بیت ، و چون پرسیارکردن ریگه چاره یه بو پارسا تنی موسلمانان له تیاچوون و گومرا بوون !!!

2 - (جابر رضی الله عنه) بومان ده گپریته وه و ده فه رموویت : ده رچوو بووین له سه فه ریکا ، پایاویک له نیمه به ردیک بهر سه ری که وت و سه ری بریندارکرد ، پاشان تووشی له شگرانی بوو ، و پرسیار ی له هاوه لانی کرد و فه رمووی : نایه ریگه م ده دن (ته یه موم) بکه م ، ووتیان : نابیت (ته یه موم) بکه یت ، چونکه تو ثاوت ده ست ده که ویت و توانای به کار هینانیت هه یه ، نه ویش خوی شوش و بووه هوی مردنی ، پاشان که گه پایه وه بو لای پیغه مبه ری خوا صلی الله علیه و آله نه وه ی پی راگه یه نرا : نه ویش فه رمووی : " قتلوه قتلهم الله ، ألا سألوا إذ لم يعلموا ، فإنما شفاء العی السؤال ، إنما کان یکفیه أن یتیمم " (5) .

واته : کوشتیان خوی په روهردگار بیانکوژیت ، ناخو پرسیاریان بکر دایه که نه یانزانی ؟ چونکه چاره ی نه زانین پرسیارکردنه ، هه ر نه وه نده ی به سبوو که (ته یه موم) بکر دایه .

که واته : چاره ی نه زانین پرسیارکردن و گه پانه وهیه بۆ لای زانایان ، گرنگی ئه م گه پانه وهش زیاتر له کاتی فیتنه دا
 دهرده که ویت ، به سه رهاتی (یزید الفقیر) یش زیاتر ئه و بنه مایه مان بۆ دووپات ده کاته وه ، ههروه کو خۆی بۆمانی
 ده گێڕیته وه و ده فه رموویت : " کنت قد شغفني رأي من رأي الخوارج ، فخرجنا في عصاة ذوي عدد ، نريد أن نخرج ثم نخرج
 على الناس ، قال : فمررنا على المدينة ، فإذا جابر بن عبد الله عليه السلام يحدث القوم ، جالس إلى سارية عن رسول صلی الله علیه و آله ، قال : فإذا
 هو قد ذكر الجهنميين ، قال : فقلت له : يا صاحب رسول الله صلی الله علیه و آله ، ما هذا الذي تحدثون ؟! والله يقول : ﴿ رَبَّنَا إِنَّكَ مَنْ تُدْخِلِ
 النَّارَ فَقَدْ أَخْزَيْتَهُ ﴾ [آل عمران : 192] ، و ﴿ كَلَّمَا أَرَاؤُهَا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا أُعِيدُوا فِيهَا ﴾ [السجدة : 20] ، فما هذا الذي تقولون
 ؟! قال : فقال : أتقرأ القرآن ؟ قلت : نعم ، قال : فهل سمعت بمقام محمد عليه السلام — يعني الذي يبعثه الله فيه — ؟ قلت :
 نعم ، قال : فإنه مقام محمد صلی الله علیه و آله المحمود الذي يخرج الله به من يخرج ، قال : ثم نعت وضع الصراط ، و مر الناس عليه ، قال :
 وأخاف أن لا أكون أحفظ ذاك أنه قد زعم أن قوما يخرجون من النار بعد أن يكونوا فيها ، قال : يعني فيخرجون كأهم عيدان
 السماسم ، قال : فيدخلون نهاراً من أثمار الجنة ، فيغتسلون فيه ، فيخرجون كأهم القراطيس ، فرجعنا قلنا : ويحكم أترون الشيخ
 يكذب على رسول الله صلی الله علیه و آله ؟! فرجعنا فلا والله ما خرج رجل واحد " (6) .

شوینی مه به ست و ئاماژه کردن له م چیرۆکه دا ئه وهیه که : جابر له بهر ئه وهی زانا بوو به قورئانی پیروژ و
 سوننه ته کانی پیغه مبه ری خوا صلی الله علیه و آله ، توانی شوبهه کانی یه زید و هاوه له کانی بره ویتیته وه ، و له سه ر بۆچونی خه واریجیان
 دووربکاته وه ، بۆیه دبیین له سه ره تادا به نیازی ده رچون له خه لک و کوشتنیان هاتن ، به لام له کۆتایدا به پیچه وانه وه
 گه پانه وه .

وه ئیمامی (ابن القيم) - په حمه تی خوا ی لیبت - له م بواره دا فه رموویه تی : (العالم بكتاب الله وسنة رسوله
صلی الله علیه و آله) وأقوال الصحابة : هو المحتهد في النوازل ، فهذا النوع الذي يسوغ لهم الإفتاء ويسوغ استفتاءهم ، ويتأدى هم
 فرض الاجتهاد ، وهم الذين قال فيهم رسول الله صلی الله علیه و آله : " إِنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ لِهَذِهِ الْأُمَّةِ عَلَى رَأْسِ كُلِّ مِائَةِ سَنَةٍ مَنْ يُجَدِّدُ
 لَهَا دِينَهَا " (7) (8) .

واته : ئه وه که سه ی که زانایه به کتیبه که ی خوا (قورئان) و سوننه ته کانی پیغه مبه ره که ی صلی الله علیه و آله و فه رموو ده ی
 هاوه لانی پیغه مبه ره صلی الله علیه و آله : ته نها ئه وه ده ره یته ری فه توایه له کاتی رووداوه کانی سه ره دمدا ، وه ئه مانه ئه وانه ن که
 پیغه مبه ری خوا صلی الله علیه و آله ده رحه قیان فه رموویه تی : خوا ی په ره ردگار له سه روی هه موو سه ده یه کدا که سانیک بۆ ئه م
 ئوممه ته ده نیڕیت که دین و ئاینه که یان بۆ تازه بکاته وه .

جا خوینه ری به ڕیز : ده رکه وت که له هه موو بارو سه ره ده میکا گه پانه وه بۆ لای زانایان پارێزه ره له تیاچوون و
 گومرا بوون ، به تایبه ت زانایانی چاوپۆشن به قورئانی پیروژ و سوننه ته کانی پیغه مبه ری خوا صلی الله علیه و آله به تیگه یشتنی سه له فی
 صالح .

=====

www.ba8.org

(6) صحيح مسلم رقم : (191) .

(7) سلسلة الأحاديث الصحيحة رقم : (599) وصحيح أبي داود رقم : (4291) .

(8) إعلام الموقعين : (4 / 212) .

نمونہی ئساو و ئاگسر له قورئاندا
له سهر

برواداران و بی باوهران و دوورووان

نوسینی

باوکی عبد الحق عبداللطیف أحمد

بسم الله الرحمن الرحيم

خوینهری به ریژ :

هه موو جوړه نمونه یهك، بهلكو یاداوهری

بكه ن و راستیان بیته وه یادو تی بگه ن،
چونكه به نمونه هیئانه وه مړوڅ چاكر تی
ده گات.

وه فهرمویه تی: ﴿وَلَيْكَ الْأَمْثَالُ
نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ﴾ [:
].

واته: ئەم نمونه به بۆ ئەوه ده هیئینه وه
بۆ خه لك بهلكو بیر بكه نه وه و حق
بدۆزنه وه.

به لام ئایا هه موو خه لكی سوود مهند
ده بن له نمونه كان و وهریان ده گرن و
بیری پیده كه نه وه؟! .

له وه لامدا ده لیین: نه خیر بهلكو
خه لكی به رامبه ر ئەم نمونه سی كومه لن
:

كه سهیری سوره ته كانی قورئانی
پیروژ بكه ن ده بینین خوی په روه ردگار
نمونهی جوړاو جوړی له هه موو
پوانگه یه كه وه بۆ هیئاوینه ته وه، بۆ
ئوهی به باشی تی بگه ن و حال بیین و
راست و ناراست له یه كتری جایا
بكه ینه وه و بیر بكه ینه وه و هوشمان
بیته وه بهر بۆ هه ل بژاردنی ئوهی كه
راسته و چاكه وه واز بهیئین له وهی كه
ناراست و خراپه ، وهك خوی په روه ردگار
فه رمویه تی:

﴿وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ
كُلِّ مَثَلٍ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ﴾ [:].

واته: سویند به خوا ، بیگومان ئییه بۆ
خه لكیمان هیئاو ته وه له م قورئانه دا

كۆمهلى يه كه م : - ئەوانەى كه له نمونەكان حالى دەبن و سودیا لى دەبین، وه پاستیان بۆ دەردەكهویت له پوانگەى نمونەكانەوه .

ئەم كۆمهلهش ئەوانەن كه زاناو تیگەیشتون، وه عاقل و بیر پاكن .

وهك خواى پەروەردگار فەرمویەتى: ﴿وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ وَمَا يَعْقِلُهَا إِلَّا الْعَالِمُونَ﴾ .

واتە : ئەو نمونانە بۆ خەلكى باس دەكەین، بەلام كەس تییان ناگات و سودیان لى نابینیت تەنھا زانایان نەبن . كەواتە ئەو كەسەى له نمونەكان حالى بیّت حالى بوونیكى سود بەخش، ئەوه نیشانەى زانایەتییە ، و پێچەوانەكەیشی نیشانەى نازانایەتییە . لەبەر ئەوه هەندى له سەلف كە لەنمونەیهكى قورئانى حالى نەبوايە، ئەوه بى تاقەت دەبوو دەيووت ئەوه نیشانەى ئەوهیە كه لەزانایان نیم .

كۆمهلى دووهم : - ئەوانەى كه پێچەوانەى كۆمهلى یەكەمن، ئەوانەى كه

لەجیاتى سود وەرگرتن و هیدایەت زیاتر سەرکەش دەبن و بى باوەر دەبن .
وهك خواى پەروەردگار دەفەرموى: ﴿... فَأَبَى أَكْثَرُ النَّاسِ إِلَّا كُفُورًا﴾ .

واتە : سویند بەخوا بەپاستى ئیمە لەم قورئانەدا هەموو جورە نمونەیهكمان بۆ خەلكى هیناوەتەوه بۆ ئەوهى بیر بکەنەوه و تى بگەن، بەلام زۆربەى خەلكى تەنھا پێبازى كوفرو خوانەناسى نەبیّت هێچى تر هەلنا بژێرن .

وه پەروەردگارمان فەرمویەتى: ﴿وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِيَذَّكَّرُوا وَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا نُفُورًا﴾ [:] .

واتە : سویند بەخوا بەپاستى نمونە و باسى جورا و جورمان باس کردووه لەم قورئانەدا بۆ ئەوهى خەلكى پاستییان بیّتەوه یاد و بیر بکەنەوه، بەلام ئەو هەموو نمونە و بەلگە پوون و جورا و جورە هێچ شتیكى بۆ زیاد نەکردن دوور كەوتنەوه و پاكردن نەبیّت له پاستى !! .

كۆمهلى سێیەم : - ئەوانەن كه لەجیاتى تەسليم بوون بە نمونە پوونەكانى قورئان موحەدەلەى تیدا

ده کهن و عینادی ده کهن، وهک خوی
په روه ردگار فهرموویه تی:

﴿وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِلنَّاسِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ وَكَانَ الْإِنْسَانُ أَكْثَرَ شَيْءٍ جَدَلًا﴾ .

واته: سویند به خوا بیگومان له م
قورئانه دا له هه موو نمونه یه کی جوړاو
جوړمان بو خه لك هیناوه ته وه
به شیوه یه کی وه ها که یه کسه رمل که چی
بنو ته سلیمی بن، به لام حاله تی مړوځ
وايه که زوربه یان له هه موو شتيك زیاتر
موجاده له ده کات و گومان و دوو دلی
دروست ده کات بو ئه وه ی راسیه کان
بشیوینیت و په تیان بکاته وه .

که واته پیویسته مړوځ که به لگه ی و
نمونه ی پوونی بو هات یه کسه ر به پاستی
دابنیت و ته سلیمی بیت، نه ک موجاده له ی
تیدا بکات، یان لیی رابکات و پستی لی
هه لبکات و بی باوه پیت پیی .

وه نمونه کانی قورئانی پیروژ زور
زورن، وه هه روه ها له فهرموده کانی
پیغه مبه ریشدا ﷺ نمونه ی زورمان هه یه
که وردبونه وه لیان ده بیت هه ی زیاتر

حالی بوون و باش تیگه یشتن و زو
ته سلیم به حق بوون .

جا به یارمه تی خوا چند نمونه یه ک
هه لده بزییرین له قورئان و سوننه تدا به و
نومیده ی که زیاتر پښتو ژباړنه پاستمان بو
دهربکه ویت و بشزانین:

۱. پښتو ژباړنه پښتو ژباړنه کښ و
سیفه تیان چین ؟
۲. وه ئه وانه ش بناسین که ته نها له
پواله تدا له سهر پښتو ژباړنه پاست مان،
که مونافیه کانن،
۳. وه هه روه ها ئه وانه ش که
به ناشکرا له پښتو ژباړنه پاست مان که
کافره کانن .

نمونه ی ناو و ناگر

خوی په روه ردگار نمونه به ناو و ناگر
ده هیئت ته وه له سهر بروداران ^(۱) و
بی باوه پان و ^(۲) دوو پوه کان ^(۳) به م
شیوه یه ی خواره وه:

^(۱) له سوره تی الرعد .

^(۲) له سوره تی النور : (۳۹-۴۰) .

^(۳) له سوره تی البقرة (مثلهم) .

یهکهم :-

نمونہ ہی ناوو ناگر بوئو ہیدایہ تو زانستہی کہ لہ دلی برواداردا دہچہ سپیت:

خوای پەرور دگار فہرمویہ تی:

﴿أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَالَتْ أَوْدِيَهُ
بِقَدَرِهَا فَاحْتَمَلَ السَّيْلُ زَبَدًا رَابِيًا وَمِمَّا
يُقَدُّونَ عَلَيْهِ فِي النَّارِ ابْتِغَاءَ حُلِيٍّ أَوْ مَتَاعٍ
زَبَدٌ مِثْلُهٗ كَذَٰلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْحَقَّ وَالْبَاطِلَ
فَأَمَّا الزَّبَدُ فَيَذْهَبُ جُفَاءً وَأَمَّا مَا يَنْفَعُ النَّاسَ
فَيَمْكُثُ فِي الْأَرْضِ كَذَٰلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ
الْأَمْثَالَ﴾ [:] .

یهکهم: نمونہ ہی ناو:

واتہ: پەرور دگاری ہہموو بونہ وەر
دایبہ زاندوہ و باراندویہ تی لہ ئاسمانہ وہ
بارانیئک کہ دۆلہ کانی لی پردہ بن و بہ
گویرہی گہ ورہیی و بچوکی خوئیان
ئاویان پیدا دہ روات و لافاویان لی دروست
دہ بیئت کہ کہ فو کول و پوش و پە لاش و
شتی سووک و بی سودیش ہل دہ گریئت
لہ سەر پووی خوئی.

لہم نمونہ ہی ناوہ دا وادیارہ کہ خوای
پەرور دگار ئو ہیدایہ تو رینمایبہ
جوانہی کہ ناردویہ تی بہ خواروہ بو
خہ لکی لہ ریگای پیغہ مہرہ کہی ﷺ

چواندویہ تی (تہ شبیبہی کردوہ) بہو
ئاوی بارانہی کہ لہ ئاسمانہ وہ
دہ بیارینیتہ سەر زہوی.

چونکہ ہہروہ کو چۆن ئاوی باران
زیندوو کہرہوہی زہوی بہ، بہ ہہمان
شیوہ ش ہیدایہ تہ کہی خوا زیندوو
کہرہوہی راستہ قینہی دۆلہ کانہ، وہ
چہ ندہ زہوی پیوستی بہ ناوہ، زیاتریش
دۆلہ کان پیوستیان بہ ہیدایہ تی خوایی بہ.
وہ دۆلہ کانیشی چواندوہ بہ دۆلہ کان
کہ ئاودہ گرن بہ گویرہی حہ جمی خوئیان،
چونکہ دلی وا ہہیہ جیگای ہیدایہ تو
زانستی زوری تیدا دہ بیئتہ وہ، وہ ہہیشہ
بچوکہ و تہ نہا کہ میئ عیلم و ہیدایہ ت
دہ گریئتہ خوئی. مروقی وا ہہیہ دۆلہ
فراوانہ پر لہ عیلم و زانستہ کہی و ہک
دۆلیکی گہ ورہی پر لہ ئاو وایہ، بہ شی
ئوممہ تیئک دہ کات، بہ لام مروقی واش
ہہیہ تہ نہا زانستہ کہی کہ لہ قورئان و
سوننہ ت وہری گرتووہ ئہ گہر بہ شی
خویشی بکات!! .

وہ خوای پەرور دگار ئاماژہی کردوہ
بوئو کہ فو کول و شتہ سوکہ سەر

ئاوبوانه ی که پووی لافاوه که یان داپوشیوه . وه نمونه ی ئه و که فو کوله وه کو ئه و ژهنگو پروکه شه وایه که دل داده پووشن که بریتین له دووشت:

۱. **شه هوه** : که ویستی پاستی مړوڅ لاواز ده که نو وای لی ده که ن که ناهق هه لبریزیت به سهر هه قدا، چونکه رابواردنی و له زه تیکی کاتی ده بینیت له هه لبراردنی ناهه قدا، وه ناره حه تی و ناخوشی کاتی ده بینیت له هه قدا.

۲. **شوبه ه** : وه شوبه ه و گومان و دوو دلش وای لی ده کات هه ق پت بکاته وه وه ق به ناهق ببینیت و ناهه قیش به هه ق !! .

به لام ئه و **شه هوه** و **شوبه ه** وه که فو سهر لافاوه که وایه ، واته پوچه له و کاتی به و خونه گره .

دوه دم : نمونه ی ناگر :

وه پیش ئه وه ی خوی پهره ردار ئه م نمونه ی ئاوه ته و او بکات نمونه یه کیش ده هیئت ته وه به ناگر ده فهرموئ : ﴿وَمِمَّا يُوقِدُونَ عَلَيْهِ فِي النَّارِ ابْتِغَاءَ حُلْيَةٍ أَوْ مَتَاعٍ زَبَدٌ مِّثْلُ...﴾ .

واته : هه روه ها له سهر پووی ئه و کانزایانه ی که ناگری تیبه ر ده دن به مه به سستی دروستکردنی و ده سکه و تنی خشلی وه کو ئالتون و زیوو، یاخو بو پیویستی تر وه کو ئاسن و مسو قورقوشم، که فو کول دروست ده بیت و تویکلکی پوچه ل در ده که ویت و پروکه شی کانزایه که ده کات وه کو که فی سهر ئاوه که .

﴿... كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْحَقَّ وَالْبَاطِلَ فَأَمَّا الزَّبَدُ فَيَذْهَبُ جُفَاءً وَأَمَّا مَا يَبْعَثُ النَّاسَ فَيَمُوتُ فِي الْأَرْضِ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ﴾

واته : ئابه م شیوه یه خوی پهره ردار نمونه ی هه ق و ناهق ده هیئت ته وه :

هه ق وه کو ئاوه پا که که ی ژیر که فه که و، زیبه پا که که ی ژیری تویکله پروکه شه که وایه .

ناهه قیش وه که که فه کاتی که ی سهر ئاوه که و، پوو که شه پوچه له که ی ده وری کانزایه که وایه .

ناهق و خوی نیشان ده دات له سهر وه یه و هه موو شوینکی داپوشیوه و هه ر خوی هه یه و به هیزه و زاله !! .

به پاسته قینه سود به خشه که، به لام
په رده که زوو دهرده که ویت که په سەن و
سود به خش نییه و، زووش خه لک
رزگاریان ده بیئت لییی و ده پوکیته وه و
نامیئیت.

وه به هه مان شیوهش شوبهه و
گومانه کان و شه هوهت و ئاره زووه کان
ده بنه پیگری خه لکی له گه یشتن
به حق و به هر مه ندبوون لی.

گومان و شوبهه ده بنه پیگرو
په رده یه که له گه یشتن به حق و لی حالی
بوونی و به پاست دانانی.

وه شه هوهت و ئاره زووه کانیش ده بنه
پیگرو په رده له هه لێژاردنی هه ق و شوین
که وتنی.

به لام ئه گه ر دل ساغ و سه لامهت و پاک
بیئت، ئه وه کاتی که به لگه کانی هه قی بۆ
ده رده که ون به پاستیان داده نیئت و
شوبهه کان پهت ده کاته وه و هه لیان
ده وه شیئیتته وه و دوو دلی و گومانی بۆ
دروست نابیئت.

وه هه روه ها به ویستیکی پته وو،
ئیمانیکه به هیژیش ئاره زووه خراپه کان

به لام هه ق پاکه و پته وه و
په سەن، وه هه رچه نده جار جار
هیژشیکی وه ختی ناحه ق
ده یشاریته وه، به لام زور نابات پوو
که شی ناحه ق ده تویتته وه و پوچه ل
ده بیته وه و پووی سپی و پاکه ق هه ق
وه دهر ده که ویتته وه و خووشی بۆ
خه لک ده گه ریته وه.

وه که خوای په روه ردار له دوو
نمونه کاند ده فه رمویت:

﴿فَأَمَّا الزَّبَدُ فَيَذْهَبُ جُفَاءً وَأَمَّا مَا يَنْفَعُ
النَّاسَ فَيَمْكُثُ فِي الْأَرْضِ﴾ [:] .

واته: که فو پووکه شه پوچه له که بی
سوده و، ده پوات و ده پوکیته وه و
نامیئیت.

وه ئه وهش که سود ده گه یه نیئت به
خه لکی ده میئیتته وه له زه ویداو ته مه نی
دریژ بۆ ئه و ده بیئت.

وه سود به خشه که شی زیپه
خالسه که و ئاوه پاکه که ن .

وه که فه کهش که وای نیشانی خه لکی
ده دا شتی که بیئت و بونی هه بیئت په رده یه که
بوون له نیوان خه لکی و گه یشتن

پوچهل ده کاته وه و پښان ناخه له تیت و شوینیان ناکه ویت و واز له حق ناهینیت بو ناحه ق.

نابهم شیوهیه خوی پوره دگار نمونه ی ئاوو ئاگری هیئایه وه بو دهرکه وتنی حق له ناحه ق.

که واته حق پاکه و دهمینیت وه سود ده گیه نیت به خه لک، نه گهر چی جار جارش له هندی خه لکی بشارد ریت وه.

وه ناحه قیش پیسه و بی که لکه و زو دهروات و له ناو ده چیت نه گهر چی جار جارش جیگای خوی بکاته وه و خوی نیشانی خه لک بدات به سود به خش !!

که واته با شوینی حق بکه وین که له لایه ن خواوه هاتووه. وه پهرده زهقه پروکه شه پوچه له که ی ناهه ق نه مان ترسینیت و نه مان خه له تینیت !!

تبینی: هره کو چوڼ لافاو که به سهر زه ویدا دیت به ناو دۆله کانداه که فو کول و پوش و په لاش و شتی سوک و بی که لکی سهر پووی زه وی راده مالیت و خپری ده کاته وه و هلی ده گریت و

دهیخاته سهره وه و له سهر زه وی نای هیلتته وه. به هه مان شیوه ش ئه و زانست و هیدایه ته ی که پوره دگار له پښتانه پیغه مبه ره وه ﷺ ناردویه تی بو دلله کانمان، کاتیک که ده گاته دلله کان، ئه و هیدایه ت و عیلمه هه رچی ژهنگو ژاری شه هوه ت و شوبه ی ناو دل دهرورژینیت بو ئه وه ی هلی که نیت و پای بمالیت و له ناو دلدا نه مینیت و بیخاته پروو دواش پوچه لی بکاته وه، چونکه ئه و هیدایه ته به هیچ شیوه یه ک رپگا نادات به شه هوه ت و شوبه که پیسن و زیان به خشن و بی که لکن له دلدا بمیننه وه له گه ل هه قدا.

خوی پوره دگار نمونه ی به ئاوو ئاگر هیئایه وه بو ئه و حق و هیدایه ته ی که له دلی بروارد جیگیر ده بیت و پیسیه کان ده کاته دهره وه.

• وه نمونه ی ئاو حکمه ته که ی ئه وه یه که چوڼ ئاو هو ی سهره کی ژیان ه و فینکی و سودی لی وهرده گیریت. به هه مان شیوه ش وه ی خوایی هو ی سهره کی ژایانی

پاسته قینه ی دله کانه و فیئکی و ئارامی
دله کان تهنه بها به و قورئان و
سوننه ته وه یه .

• وه حیکه مه تیش له نمونه ی ئاگر
ئه وه یه که ههروه کو چۆن ئاگر هۆی
سه ره کی پوناک کردنه وه و سوتاندنه ،
به هه مان شیوه ش وه حی خوایی پووناک
که ره وه ی دله کانه له تاریکاییه کانی
نه فامی و دوو دلی و زولم و سته م و نیه ت
پیسی . وه ههروه ها تهنه بها به و وه حی
پیسی شه هوه ت و شوبه ه و گومانه کان
ده سوتین و دلیان لی پاک ده کریته وه .
ههروه کو چۆن ئاگر زیڕ پاک ده کاته وه
له خشت و خال به هه مان شیوه ش وه حی
دل پاک ده کاته وه له گومان و مه به سستی
خراب .

وه که سیك به هره مه ند نه بوویت به
قورئان و سوننه ت ئه وه خۆی ناگریت نه
له ئاستی شه هوه ت و ئاره زه وه زیان
به خشه کانی . وه نه له ئاستی شوبه ه و
گومانه گومراکه ره کانی . وه لیی ده بن
به ژهنگ و خۆرکه و دلی داده پمینن و
گه ندله لی ده که ن .

تییینی / دلی مرؤف به پاکی دروست
کراوه له سه ر فیتره ت ، به لام خشت و
خالل شه هوه ت و شوبه ه دای ده پۆشن ،
جا به هۆی وه حی قورئان و سوننه ته وه
خشت و خاله که ده سوتینریت و
جیاده کریته وه و راده مالدیریت و فیتره ته
پاکه که ئاو ده دریت و زیاتر پهروه رده
ده کریت .

له دوو نمونه که ی پيشوو بۆمان
ده رکه وت که ژیانیک ی پووناک به ئاوو
ئاگره وه به ند ، چونکه ئاوو ئاوه دانیه
وهۆی ژیان ی لاشه یه ﴿وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ
كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ أَفَلَا يُؤْمِنُونَ﴾ وه ئاگریش
پوناکی یه .

وه وه حی که ی خوای پهروه رداگریش
له نمونه یه کدا به ئاو ته شبیه کرا ، چونکه
هۆی ژیان ی پاسته قینه ی دله کانه و دل
به بی ئه و وه حی یه به مردوو حیسابه .

وه له نمونه یه کیشدا به ئاگر ته شبیه
کراوه ، چونکه دلی برودار پووناک
نابیته وه له تاریکاییه کانی نه فامی و دوو
دلی و گومان و به د نیه تی تهنه بها به
وه حی نه بیت .

به لگه ش له سه ره وهی که وهی
پووحی راسته قینه و پووناکی به دله کان
ده به خشیت ته م ئایه ته یه که ده فهرمویت
﴿وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِّنْ أَمْرِنَا
مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ وَلَكِنْ
جَعَلْنَاهُ نُورًا نَّهْدِي بِهِ مَن نَّشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا
وَإِنَّكَ لَنَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ [:
.

واته : ئابه م شیوه یه ی که وهیمان بو
پیغه مبه رانی پیش تو نارد ئه ی م بو
توش وهیمان نارد، که بریتیه له
پووحیک له لایه ن ئیمه وه که ژیا نی
راسه ته قینه ی دلی تیدایه . وه تو
نه تده زانی که کتابه کانی پیشو چین و
ئیمان چیه ! به لام ئیمه پیش ئه وهی
وه حیت بو بنیرین ئیمه ئه و قورئانه مان
بوناردیت و کردمان به پوونا که ره وه .
وه ئه وهی که بمانه وی رینموی ده که ی
به م پووناکی قورئانه .

وه خوی گه وره ده فهرمویت :

﴿قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيرًا مِّمَّا
كُنْتُمْ تُخْفُونَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ قَدْ
جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ {١٥} يَهْدِي
بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ
السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ
بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ [:
.

واته : به راستی له لایه ن خواوه بوتان
هاتووه پووناکی و کتابیک پوونکه ره وه که
قورئانه . که خوی گه وره به پووناکی ته م
قورئانه پوونکه ره وه یه هیدایه تی خوازیارانی
په زابوونی خوا ددهات بو رېښه کانی ئاسایش
وسه لامه تی، وده ریان ده هیئت پی
له تاریکيه کانه وه بو پووناکی .

که واته هه رکه سی شوینی وهی
که ویت ته وه زیندووه له پووشنا یشدایه .
وه هه ر که سی کش شوینی وهی
نه که ویت ته وه دل مردووه له تاریکايی و
ژونگا و گومپایی دایه .

جا دوی ته وهی که زانیمان پرواداران
پاسته قینه هیدایه ته که یان وه رگرت و
به هر مه ند بوون پی . بابزانین به شی
مونافقه کانیش له م هیدایه ته چی یه و
حالیان چونه له گه لیدا .

دووه م :

دوو نمونه که ی ناو و ناگر له

سه ر مونافقه کان

• نمونه ی ناگر :

خوای په روه ردگار به نمونه ی ئاگر

دهست پی ده گات ده فهرمویت:

﴿أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اسْتَرَوْا الضَّلَالَةَ بِالْهُدَىٰ
فَمَا رِيحَتْ تَجَارِئُهُمْ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ
(١٦) مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ الَّذِي اسْتَوْقَدَ نَارًا فَلَمَّا
أُضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ
وَتَرَكَهُمْ فِي ظُلُمَاتٍ لَا يُبْصِرُونَ (١٧)
صُمُّ بَكْمٌ عُمِّي فَهُمْ لَا يَرْجِعُونَ (١٨)﴾

[]

واته: وینه و نمونه ی مونافيقه کان

کاتیک که ئیمانان هیئا به لام به م حاله ته
نه مانه وه به لکو له دلدا کافر بوونه وه-
ئو حاله ته یان وه کو که سیک وایه که له
تاریکاییه کی گه وره دایه و پیویستی زوری
به ئاگرو پوناکی هیه، به لام خوئی لای
دهست ناکه ویت. ئه ویش له که سانیکئی
خاوه ن ئاگرو پوناکی ئاگر داوا ده کات،
جا کاتیک وه ریگرت و ئاگره که ده ورو
به ری بو پوناک کرده وه و پیگایان
دۆزیه وه و زانیان که ده ورو به ری پیگا که
چه ند هه لدیرو ترسناکه له و کاته دا خوای
په روه ردگار پووناکیه که یان لی
دهستینیته وه و ته نها ئاگریکی سوتینه ری
بی پووناک که ره وه ده مینیته وه، وه له
تاریکاییه کانی شه وه زه نگو باران و
هه ورو چوله وانی و پیگا لی ونبوون جیی

هیشتن به شیوه یه کی وا که به ری پی
خویشان نه بینن. وه ده رگای دۆزینه وه ی
پیگای راستیشیان لی داخراوه، چونکه
نه سود له گوچکه یان ده بینن بو
بیستنی پینمای، وه نه زمانیشیان
ده توانیت بدویت و بانگی پی بکات و
داوا فریاهاتنی پی بکات. وه نه
به چاوشیان پیگا پاسته که ده بینن.
که واته جاریکی تر ناگه پینه وه سه ر ئو
حاله ته به خته وه ریبه خوشه ی که له کاتی
پووناکیه که دا تیایدا بوون.

به هه مان شیوه ش مونافيقه کان خوایان
خاوه نی پوناکی ئیمان نه بوون به لکو
له بپواداران وه ریان گرتبوو و به هوی
ئوان ئیمانان هیئا. وه ئیمان
هیئانه که یان بوو به هوی پاراستنی سه رو
مالیان، وه پاراستنی له دنیا دا، به لام
کاتیک که مردن یه خه یان ده گریت ئو
کاته قه لغانی ئیسلامه تیان نامینیت و
سودیان پیناگه یه نیت بو ناو تاریکایی
قه برو ترسناکی قیامه تیان، به لکو فری
ده درینه پله ی هه ره تاریک و خواره وه ی
دۆزه خ.

و هه روه ها له دونيا شدا له گومړايدا
ده ژينو و بهرده و ام له گومان و
دوودليد او، جاري کي تر نه مه لي
گه پانه وه شيان نويه بو پونا کي هيدايت،
چونکه دواي نه وه کي پښتيا بو پوښ
بو وه و حقيان ناسي نه و کاته وازيان لي
هينا و گومړايدان هه لېژارد به سر
هيدايت دا. ﴿ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ اٰمَنُوْا ثُمَّ كَفَرُوْا
فَطٰبَعَ عَلٰى قُلُوْبِهِمْ فَمَهْمٌ لَّا يَفْقَهُوْنَ﴾ وه
به مه هه موو ده رگا کاني هيدايتيان له
خويان داخست:

- طويضك قيان هقيه به لام كقرن
لتناستي بيستني حقه دا.
- وه زمانيان هقيه به لام لالن
لتناستي وتني حقه دا.
- وه ضاويان هقيه به لام كوړن
لتناستي بينيني حقه دا.

جا له بهر نه وه جاري کي تر ناگه پښه وه
بو پښتيا پاست، به پيچه وانه ي نه وه
که سه ي نه زان و نه فامه و حقه ي
نه دوزيوه ته وه پيښتر، به لام کاتيک بو ي
ده رده که ويته نه وه ده چيته سه ي.

نه وه نمونه يه ک بوو له سه ر نه وه
مونا فيقانه ي که دواي پي پوون ي و

هيدايت تاريخي گومړايدان هه لېژارد و
گومړايدان کي به هيدايت.
خوي پهره ردار نه وه کي که سود
به خش بوو که پوونا کي بوو لي ي
سه ندنه وه و ته نها ئاگره سوتينه ره که و
دوکه له که ي بوو هيښتنه وه، واته له
تاريخيه کاني گومان و کوفرو نيفاقدا جي
هيښتن به شيويه کي و که هيچ پښتيا
خي ي تي دا نابين. وه له گه ل نه وه شدا
سود نابين له بيستن و بينين و زمانيان
بو دوزينه وه ي پاستي.

تبييني / سه باره ت به کافر خوي
پهره ردار فهرمويه تي:

﴿وَمَثَلُ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا كَمَثَلِ الَّذِيْ يَنْعِقُ
بِمَا لَا يَسْمَعُ اِلَّا دُعَاءَ وَدُعَاءِ صُمْ بُكُمْ عُمٰى
فَهُمْ لَا يَعْقِلُوْنَ﴾ [:].

واته: کافر که پو لال و کوړن و نه وان
حالي نابن، چونکه ده رگا کاني
هيدايتيان له خويان داخستو وه.

به لام مونا فيق دواي نه وه کي که حقه ي
ناسي وزي لي هينا، له بهر نه وه خوي
گه وره عقوبه ي داوه و که پو لال و کوړي
کردون و جاري کي تر ناگه ريښه وه ﴿صُمْ
بُكُمْ عُمٰى فَهُمْ لَا يَرْجِعُوْنَ﴾ [:].

*****++++*****

نمونه‌ی ناوله سهر مونا فیه‌کان :

خوای په‌روه‌ردگار فه‌رمویه‌تی:

﴿أَوْ كَصَيْبٍ مِّنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ
وَرَعْدٌ وَبَرْقٌ يَجْعَلُونَ أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ
مِنَ الصَّوَاعِقِ حَذَرَ الْمَوْتِ وَاللَّهُ مُحِيطٌ
بِالْكَافِرِينَ (١٩) يَكَاذُ الْبَرْقُ يَخْطِفُ
أَبْصَارَهُمْ كُلَّمَا أَضَاءَ لَهُمْ مَشْنُوًّا فِيهِ وَإِذَا
أَظْلَمَ عَلَيْهِمْ قَامُوا وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَذَهَبَ
بِسَمْعِهِمْ وَأَبْصَارَهُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ (٢٠)﴾ .

واته/ یاخود وینه یان (گشتیان یان
کۆمه‌لکی تریان) که جارجار حه‌قیان
بۆده‌رده‌که‌وێت و زۆربه‌ی جاریش
له‌گومان و دوو دلیدا ده‌ژین. وه‌کو وینه‌ی
کۆمه‌له‌که‌سیک وایه که له‌ چۆلیه‌ک
ده‌پۆن له‌ تاریکه‌شه‌وێکدا، وه‌ بارانیکی
به‌لێزمه به‌سه‌ریاندا ده‌بارێت، که
بارانه‌که:

- چه‌نده‌ها تاریکایی تێدایه، وه‌ک:
تاریکایی هه‌روه‌و باران و شه‌و،
- وه‌هه‌روه‌ها جگه له‌ تاریکایی
بارانه‌که هه‌وره تریشقه‌و، ده‌نگی
گه‌وره‌ی گرمه‌گرمی هه‌وره‌کانی
له‌گه‌لدایه .
- وه‌هه‌روه‌ها بارانه‌که تیشکی
بروسکه‌شی له‌که‌لدایه .

وه‌په‌نجـه‌کانیان ده‌خه‌نـه
گوێچکه‌کانیان هه‌و بۆ ئه‌وه‌ی ده‌نگه
به‌هێزه‌که‌ی هه‌وره تریشقه‌کان نه‌بیستن،
تا نه‌یان تۆقینێت و نه‌یان کوژیت، به‌لام
نازانن که خۆپاریزی له‌ خوا ناكریت،
چونکه ئه‌و په‌روه‌ردگار هه‌توانای خۆی
ده‌وری بێ باوه‌پانی داوه‌و له‌ ده‌سه‌لاتو
هێزی ئه‌و ده‌رنه‌چن.

وه‌ هه‌روه‌ها به‌هێزی تیشکی بروسکه
کانیش خه‌ریکه چاوه‌کانیان ده‌ربه‌هینێت.
جاکه هه‌رکاتێ تیشکی بروسکه‌که
ده‌ورو به‌ری بۆ پوناك کردنه‌وه، ئه‌وه
فرسه‌ت ده‌هینن و ده‌پۆن (به‌لام
کاته‌که‌ی زۆر زۆر که‌مه‌)، وه‌ که له
پریش تیشکه‌که نه‌ما تاریکاییه‌کان دایان
ده‌پۆشنه‌وه و ناچار ده‌وه‌ستنه‌وه و
ناتوانن له‌شوینی خۆیان بپۆن.

وه‌ که خوا حه‌زی کردباو ویستبای
ئه‌وا بیستن و بینینه‌کانیشیان لێ
ده‌ساندنه‌وه و که‌پرو کوێری ده‌کردن
به‌هۆی به‌هێزی ده‌نگی هه‌وره تریشقه‌و
پته‌وی تیشکی بروسکه‌کان. وه‌به‌پاستی

خوای پهره وردگار به توانایه له سهر
هموو شتیک .

لهم نمونه یه دا ده رکعت که :

حالی مونافیه کانیس وه کو حالی
ئوکومه له وایه له وده که ئه گهر
قورئانیان بخریته بهرگوئی، وه فهران و
نه هیه کانی، به لئین و مژده و هره شه کانی
ده بیستن، په نجه کانیان ده خنه نه
گوچکه کانیانه وه و ده یانه ویت پرزگاریان
بیت لی، هره وه کو چو باران به سهرده
باریه کان بی تاقهت ده بوون له هره
تریشقه و بروسکه کان و په نجه یان
ده خستنه گوچکه کانیانه وه ! . به لام
خوای پهره وردگاریش به توانایه
له سهریان. وه هره چنده ئه وان پابکن
له قورئان ناتوانن له هره شه ی خوا
پرزگاریان بیت.

﴿ تَقُو دُو نَمُوْنَتِيْةَ كَا
دَطَرِيْتَقُو؟ ﴾

﴿ دُو بُوچون هیه له م باره یه وه :

(رای یه که م) : رای یه که م ئه وه یه
که هر نمونه یه ی جوړیک له دوه
رووه کان ده گریته وه به م شیوه یه :

۱- نمونه ی ناگره که ئه و مونافیه کانه
ده گریته وه که سهرکرده ی دوه پرویی و
دووپوه کانن که خه لکی بانگ ده که ن بو
دوژه خ، ئه وانه ئه و که سانه ن که دوی
چاو پوژشنا یی کوپرییان ه لبرارد، وه
دوی زانین نه زانینیان په سند کرد. وه
دوی باوه پ، بی باوه پرییان به چاک زانی و
له پروناکیدانه مانه وه و گه پانه وه ناو
تاریکایی.

۲- به لام نمونه ی دووم که نمونه ی
ناوه که یه ئه و مونافیه که مژانه
ده گریته وه که لاسایی که ره وه ی کومه لی
یه که من، وه زور گیتو بی عه قل و کورت
بینن، ئه وانه ی که :

0 تیشکی بروسکه چاوه کانیانی
نوقاندووه و نزیکه کوپرییان بکات،
له بهر به هیزی تیشکه که و لاوازی
چاوه کانیان. وه وه که شه مشه مه
کویره چاویان ه لئایهت به رامبه ر
پروناکی.

0 وه هره وه ها ده نگي به هیزی
هره ترشقه گوچکه یانی پر
کردووه و نزیکه که پریان بکات بویه له

ترسان په نجه کانيان ده خه نه
گوځچکه کانيانه وه و حه زناکه ن به
بيستنی قورئان، به لکو راده که ن
ليی.

✓ نه مه ش حالی نه و دل نه خوش و کم
عه قل نه په که کاتيک نايه ته کانی
قورئان ده بيستن سه بارت به خوا به ته نها
په رستی، يان سه بارت به ناو و
سيفه ته کانی خواي په روه ردار، دليان
ته نگ ده بيت و چاويان تاريخ ده بيت و
گوځيان گران ده بيت و حه ز ناکه ن
بيبيستن و پشتی لن هل ده که ن و
ده گره يته وه سر نه و راو بو چونه
گوهر او تاريخانه که به لاسايی
کردنه وه له پيشه و گوهر اکانی خوځيان
وهريان گرتووه !!

(پای دوووم) : پای دوووم نه وه په که
هر دوو نمونه که تيک پای
دوو روه کان ده گريته وه، چونکه
دوو روه کان هر دوو سيفه ته که يان
تيډا هييه، هره په که يان
به نه اندازه په که :

۱. ئينکاری کردنیان هيه دواي بو
دهر که وتنی راستی،

۲. وه روه ها سيفه تی گه مژده يتی و بی
ئاگایی و بی به هر مه ند بوون له
قورئان و دوور که تنه وه لیی.
نه وه شيان تيډاهه په

به لام هه نديکيان سيفه تی په که می
زياتره له دوووم، وه هه شيانه به
پيچه وانه وه.

حکمت و په ندو دهر سه کانی نهم دوو نمونه په :

﴿١﴾ نه و که سه ی که له ئاگری خه لکی
پوناکی وهر بگریت، واته پشت ببه ستی
به تيشکی روناکی ئاگری خه لک، نه وه
هه رکاتی ئاگره که نه ما پوناکی په که ی
ناميځيت و ده که ويته تاریکی، چونکه
پوناکیه که له به نه پرته دا هی خوی نه بوو.
به هه مان شیوه ش مروقی موناقيق کاتيک
که به دهم دانينا به و ئيسلامه پوناکیه
که موسولمانان باوه ريان پييه تی نه وه
توزيک پوناکی بوييت تا کاتيکی دیاری
کراو که ته نها ژيانی دونيا په به لام که مرد
نه وه پوناکی په که له گه لی ناچيته ناو
دوزه خو له دواړو ژيش پردی سه رپه رشتی
دوزه خی بو پوناک ناکاته وه چونکه

پوناکیه که له بنه پتدا هی خۆی نه بوو وه
له ناخی بیرو باوه‌ری دلێه وه سه‌ری
هه‌لنه‌دابوو وه که موسولمانه‌کان جی‌یان
هیشت روناکیه‌که یان له‌گه‌ڵ خۆیان برد.
﴿۲﴾ بۆ ئه‌وه‌ی پوناکی به‌رده‌وام بی‌ت
پیویسته ماده‌یه‌کی گر‌ خۆشکه‌ری
له‌ژیری‌ه وه بی‌ت که به‌رده‌وامی به
پوناکیه‌که به‌خشیت. وه ئه‌و ماده‌ گر‌
خۆشکه‌ره‌ی پووناکی‌ش بۆ دوا پۆژ ته‌نها
باوه‌ری راسته‌قینه‌یه به‌ ئیسلام که
زانستی به‌سودو کرده‌وه‌ی باش ده‌گریته
خۆی. جا هه‌رکاتیک پووناکی مرۆفیک
ماده‌ی ئیمانی له‌ ژیر نه‌بوو ئه‌وه
به‌رده‌وام نابیت و پۆژیک له‌ پۆژان هه‌ر لی‌ی
ده‌کوژیته‌وه له‌ پیویست ترین حاله‌تدا
بۆی.

﴿۳﴾ دوو جور تاریکی هه‌یه :

۱. تاریکی‌یه‌که پوناکی له‌ پیش
نه‌بووبیت که ئه‌وه‌یان تۆژی‌ک
ئاسایی‌یه. ئه‌مه‌ش تاریکایی کافره.
۲. تاریکی‌یه‌یه که دوا‌ی پووناکی بل‌او
ده‌بیته‌وه. که ئه‌وه‌یان زۆر تاریکه‌و

ناپه‌حه‌ته‌و مرۆف ناتوانی پ‌یی
تی‌بکات.

جا ئه‌مه‌ی دووه‌میان تاریکی
دوو‌پوه‌کانه که ئیسلام پیش
چاویانی پووناک کرده‌وه به‌لام
چونکه راستیان نه‌کرد له‌گه‌ڵ خوا‌ی
گه‌وره، ماده‌ی پوناکی‌یه‌که‌ی لی‌
سه‌ندنه‌وه‌و له‌ تاریکیه‌که هیشتنی‌ه وه
که به‌ره‌و پله‌ی هه‌ره ژیره‌وه‌ی
دۆزه‌خ ده‌یان بات.

﴿۴﴾ پوناکی مونا‌فیکه‌کان له‌ دوا‌پۆژی‌شدا
هاو شیوه‌ی پوناکیه‌که‌یان له‌ دنیا، واته
هه‌روه‌که چۆن له‌ دنیا پوناکیه
راسته‌قینه‌که‌یان ته‌نها تا ئه‌و کاته بوو
که سه‌ره‌تا ئیسلامیان قه‌بوول کرد.
به‌هه‌مان شیوه له‌ دوا پۆژی‌ش
پوناکیه‌که‌یان کاتی‌یه و تاسه‌ر نی‌یه،
به‌لکو له‌ سه‌ره‌تای چونه سه‌ر پردی
دۆزه‌خ دل‌یان خۆشه به‌و پناکیه‌که‌یان،
به‌لام له‌ پر‌ کوتایی دیت به‌ پوناکیه‌که‌یان و
له‌ تاریکایی‌دا ده‌می‌ننه‌وه له‌ سه‌ر ئه‌و
پرده ته‌سکه‌ی بۆیان دانراوه له‌ سه‌ر

دۆزەخ. ھەرودەك لھ فەرموودەى دھفەرموئیت: چاوەپێی كى دەكەن
پێغەبەر ﷺ ھاتووہ:

دەلێن: پەرودەرگاران.

دھفەرموئیت: من پەرودەرگارتانم.

ئەوانیش دەلێن: دەى چاوەرپێ تۆین.

وہ پەرودەرگار خۆى دەرەخات

بۆیان و پى دەكەنیت (بەوشیوہیەى كە

لەزاتى خوايەتى خۆى دەوہشیئەوہ بەبى

تەشبىھ).

جا پەرودەرگار دەیان بات بەرەو

پەردى دۆزەخ وە ھەریەكەشیان —

بەرپادارو موناڤیق — پوناکیەكى

پێدەدریئ - بە ئەندازەى روناکیەكەى لە

دونیادا - بۆ ئەوہى بەرچاوو پێش قاچى

خۆى پى ببینیئ.

وہ لەسەر پردى دۆزەخ قولاپو دپكى

(وەك تەل دپوو) ھەیەو ئەو كەسانە

دەگریت كە خوا دەیەوئیت بگریئنو

بەردەوام نەبن لە پۆیشتن بۆ ئەوہى

بکەونە ناو ئاگرى دۆزەخ.

دواى ئەوہ پوناكى موناڤیقەكان

دەكوژیتەوہ و بەر پى خۆیان نابینن و

بەقولابو تەل دپوہكانەوہ دەبن و فپى

...)) (١).

واتە: ئیمەى ئومەتى ئىسلام پۆزى

قیامەت دینە سەر تەپۆلكەيەك

لەسەرۆى ئوممەتانى ترەوہ. وە ھەر

ئومەتەى بە پەرستراوى خۆیەوہ بانگ

دەكرین بۆ دۆزەخ. واتە ھەر ئوممەتەى

دەكەوئیتە شوین پێشەواى خۆى جگە لە

خوا، كە بەرەو دۆزەخ دەیان بەن.

لە پاشان ئیمەى ئوممەتى ئىسلام

دەمیینەوہ و پەرودەرگار دیتە لامان

ده‌درینه ناو دۆزه‌خه‌وه، به‌لام بږواداران
پوناکیان به‌رده‌وام ده‌بیټ و پزگاریان
ده‌بیټ.

که‌واته بۆمان ده‌رکه‌وت له‌م
فهرمووده‌یه که‌هرکه‌سه له‌گل
په‌رستراوی خوی ده‌بیټ له‌ دواړژدا:

• ئه‌وانه‌ی خوا ده‌په‌رستن به‌ته‌نھا
ئه‌وه خوای گه‌وره به‌فریایان ده‌که‌ویټ
له‌ناره‌حەت ترین کاتدا وه به‌ره‌و
به‌هشت ده‌یان بات.

• وه ئه‌وانه‌ش که‌شتی تریان
ده‌په‌رست جگه له‌خوا ئه‌وه
په‌رستراوه پوچه‌له‌ناره‌واکانیان -
که‌پازی بوون به‌وه‌ی به‌رستریڼ جگه
له‌خوا - ده‌یان به‌ن به‌ره‌و دۆزه‌خ.
وه‌ك ئه‌وانه‌ی شوین فیرعه‌ونه‌کان
ده‌که‌ون له‌دونیادا.)

.(

وه په‌روه‌ردگار فهرموویه‌تی:
﴿إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ
حَصَبُ جَهَنَّمَ أَنْتُمْ لَهَا وَارِدُونَ﴾ [:]

واته ئیوه ئه‌ی هاوېه‌شی په‌یداکه‌ران،
وه ئه‌وانه‌ش که‌ده‌یان په‌رستن جگه له‌

خوا وه‌پازی بوون به‌کاری ئیوه - هه‌ردوو
لاتان به‌یه‌که‌وه سوته‌مه‌نی دۆزه‌خنو
ده‌چنه ناویه‌وه.

﴿ه﴾ له‌نمونه‌ی یه‌که‌مدا بۆمان
ده‌رکه‌وت که‌دوو پوه‌کان له‌تاریکی
گومپایی و دوو دل‌ی و سه‌ر لی شیواویدا
ده‌میننه‌وه، که‌ئه‌مه‌ش پی‌چه‌وانه‌ی
پینمایی و هیدایه‌ته.

وه له‌نمونه‌ی دووه‌مدا ده‌رکه‌وت
که‌دوو پوه‌کان له‌ترسدا ده‌ژینو
ئاسایش و ئیسراحه‌تیا نیه‌.

به‌لام بږوادار به‌پی‌چه‌وانه‌ی
مونا فیه‌کانه‌و له‌دونیاش و دواړژیشدا له
ئاسایش و پینمویی دایه.
﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ
أُولَٰئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُمْ مُّهْتَدُونَ﴾ [:]

به‌لام دوو پوه‌کان به‌رده‌وام له
ترسدان و هه‌رگیز سه‌ر لی‌شیواوو
گومپاشن.

وه هه‌رچه‌نده له‌دونیادا به‌هوی
ده‌برپینی وشه‌ی ﴿

﴾ ئه‌مین ده‌بن له‌سه‌رو مالیان

فَوْقَهُ سَحَابٌ ظُلُمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ إِذَا أَخْرَجَ يَدَهُ لَمْ يَكْذِبْ رَأَاهَا وَمَنْ لَمْ يَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِنْ نُّورٍ ﴿٤٠﴾ .

زانای پایه بهرز (ابن کثیر رحمه الله) له لیكدانه وهی ئهم دوو ئایه ته فه رمویه تی:

ئهمه دوو نمونه ن خوای گه وره هینا و نیه ته وه له سهر دوو جوړه که ی بی باوه ران:

نمونه ی یه که م

نمونه ی ناوی (سهراب)

ئهم نمونه یه له سهر بی باوهره بانه وازکاره کانه، که بانه گشه ده که ن بو بی باوهری، وه واده زانن خاوه نی عیباده ت و کاری چاکن، به لام له پاستیدا وانییه و خاوه نی هیچ کارو عیباده تیکی په سندو باش نین و هیچ شتیک له کرده وه کانیا ن که لکی نییه بو دوا روژیان.

ئو کافرانه وینه ی کرده وه کانیا ن — که دلایان پییان خو شه — وه کو سه رابیک وایه واته وه کو ئه وه وایه که له ده شتیکی ته خندا که له کاتی گهرمادا دوانیوه رو یان له دووره وه وه ک ئاویک

به لام که مردن دووباره ترسو تاریکیان بو ده گه پیته وه.

تیبینی / هه ندين له زانایان فه رموویانه: روژناییه که یان و تاریکیای به دوا دا هاتنه وه که یان له دونیادایه، وه هه ندين و توویانه له دوزه خدایه، وه هه نديکیش و توویانه له دوا روژدایه.

به لام له پاستیدا نه وه حالیا نه له هه رسن شوویننه که چونکه له دونیادا چو ن بن، خواس په روه ردگار به هه مان شیوه سزایان ده دات له دوزه خو له دوا روژیش.

جا هه رکه سی له دونیادا که رو کو یو بیته له ناستی نایه ته کانس قورنن نه وه له دوا روژیشدا خوا به کو یو ی حه شری ده کات:

﴿وَمَنْ كَانَ فِي هَذِهِ أَعْمَى فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ أَعْمَى وَأَضَلُّ سَبِيلًا﴾ [:] .

ویموت الانسان علی معاش علیه،

وینعت علی مامت علیه.

سینه م:

نمونه ی ناوو ئاگر له سوره تی

(النور) سه باره ت به کافره کان:

﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَعْمَالُهُمْ كَسَرَابٍ بِقِيعَةٍ يَحْسَبُهُ الظَّمْآنُ مَاءً حَتَّى إِذَا جَاءَهُ لَمْ يَجِدْهُ شَيْئًا وَوَجَدَ اللَّهَ عِنْدَهُ فُوقًا حِسَابَهُ وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ (٣٩) أَوْ كَظُلُمَاتٍ فِي بَحْرٍ لَجِيٍّ يَغْشَاهُ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ مِنْ

دیاره وه مړوځی تینو دلی پی خوش
 ده بیټ و له دووره وه واده زانیټ ئه وه
 دهریایه ک ئاوه، جا له خوشیان و له
 تینوان به په له بوی ده چیت، به لام
 تاوه کو به ره و پووی ده چیت ناگاته هیچ
 ئاویک، وه که گه یشته ئه و شوینه ش
 که وه ک دهریای ئا و ده چوو، هیچ ئاوی
 ده ست ناکه ویټ و بی ئومید ده بیټ و
 زیاتر تینو یتیه که ی توند ده بیټ و پرنج
 به خه سار ده میټیته وه.

به هه مان شیوه ش بی باوه پان
 کرده وه کانیا و وه کو سه رابه که وایه
 خو یان و احیساب ده که ن ده که ن که سود
 به خش بیټ بویان، وه له کاتی پیویست
 به فریایان بیټ وه له پواله تدا
 ده پرازیښنه وه و به چاک نیشانی ده دن،
 به لام چونکه ئیمان و ئیخلاسی له گه ل
 نی یه بی که لکه و ناگیراو پوچه له، وه
 کاتیک که به کرده وه که ی خو ی
 ده گاته وه له دواړو ژ وای ده ست
 ناکه ویټه وه که هیچ هه بیټ، یاسود
 به خش بیټ !.

وه له جیاتی ده ست که وتنی پاداشتی
 کرده وه کانی، خوا ی په روه ردگار
 ده بیټ لای کرده وه کانی بو پاداشت
 وه گرته وه، وه له و کاته دا که پیویستی
 به وه هه یه کرده وه ی چاکي له گه ل بیټ
 به لام هیچ کرده وه ی چاک له گه ل خویدا
 نابینیت، وه خوا ی په روه ردگار کاتی
 مو حاسه به و مونا قه شه ی ده کات
 وه کرده وه کانی له ته رازو و ده دات هیچی
 بو نامیټیته وه، چونکه :

۱. یان به خالیسی و ته نهایی و پاکی
 بو خوا ی نه یکرده .
 ۲. وه یان به وشیوه یه نه یکرده که
 له شه رع ی ئیسسلامدا هاتو وه، به
 گویره ی سوننه ته و دووره له
 بیدعه !.
- وه له بهر ئه وه کرده وه کانیا و پوچه ل
 ده بڼه وه، ئینجا خوا ی گه وړه
 مو حاسه به ی توندیان ده کات و خوا ی
 په روه ردگاریش به خیرای لیپرسینه وه
 ئه نجام ده دات.

وه له فـهـرمودهـى پيـغهـمبـهـر ﷺ
هاتووه كه: پۆژى دوايى به جوله كه كان
دهوترى: ئيوه چيتان ده پهرست؟
ئەوانيش ده لىن: ئيمه عوزه يري كورى
خوامان ده پهرست!!

پييان دهوترى: درۆتان كرد خوى
گه روره هيچ كورپو مندالى نه بووه به لام
چيتان ده وىت؟
ده لىن: ئهـى پهـروهـردگار تينومان بوو
ئاومان بدهرى.

پييات دهوترى: بو نابين چى
له بهردهمتان ههيه!! وه ئاگريان وهك
سه رابيك نيشان ده درىت و به دهرياي ئاو
ديته پيش چاويان!!

ئەوانيش له خۆشيدا به پهله پيش
بركى ده كهـن بوـ خوـهـلـدانـه ناوـيهـوهـو
ده چنه ناو دۆزه خه وه^(٥).

وه ئەمهـش ويـنهـى ئەو بـى باوهـپـانه
بوو كه نازان، وه ناشزانن كه نازان،
واته دووجار نه زانن ()
چونكه خويان به خاوهنى په رستن و

() :

() .

كرده وهى چاك ده زانن، كه چى له
پاستيشدا وانى يه و گومراكه رن نهك رى
نماكارو هيدايهت دهر.

نمونهى دووم له سهـر

كرده وهى كافره كان:

نمونهى ناگر (المثل الناري)

(ابن كثير) فهـرموى: ويـنهـى دووهم
ويـنهـى ئەو نهـفـامـه گـهـمـزانـهـيه
له كافره كان، كه وهك ئازهل چۆن و به رهو
كوئ لىيان بوخرىت ئاوا پى ده گرنه بهر،
وه كرده وه كانيان لاسايى كردنه وهيه بو
سه ركرده و پيشه و گومراكه ره كان،
وه خويان وهكو كه پو كوئىر وان،
وه عه قلىان لاوازه.

ويـنهـى كـرده وهى ئەو بـى باوهـپـه
نه فامانه وهك چهنده ها تاريكايى وايه كه
له ناو دهريايهكى قولدايه، كه شه پۆل
له سهـر شهـپۆل داـيان پۆـشـيوـهـو، له سهـر
ئەوانـيشـه وه تاريكايى هه وره كان
دايگرتووه. وه تاريكاييه كان هه نديكيان
له سهـر هـهـنـديـكيـان چـين له سهـر چـين.
به شيويه كى ودها تاريكه كه ئەگهـر ئەو
مروقهـى له ويـدايه دهـستى خوـى

دېرېښت خريکه نهى بينيت له بهر
توندى تاريخييه کان.

ئمه وينه دلى ئه و بى باوه په
نه فامه سادانه يه که لاسايى که ره وه نو
حالى ئه و که سه ش نازان به پاستى که
لاساى ده که نه وه و دواړوڅى خويانى بو
د فروشن و خويانى بو په پنج به خه سار
ده که ن، و نه نازان به ره و کوئ ده يان
به ن، به لکو که پيى بلين:

به ره و کوئ که وتويته پي؟ ده لیت
له گه ل ئه وان ده پوم!

وه که بلیت باشه ئه وان بو کوئ
دېرېښت نازان !!.

ئو نه نده نه فامه دواړوڅى خوئ
کردو ته قوربانى دونيای پيشه و
گومرا که ره کان.

نوبه ي کوپى که عبه رمويه تى:
بى باوه په له پينج تاريخييدا
ده خولیت وه:

۱. قسه که ي تاريخييه.

۲. کرده وه که ي تاريخه.

۳. شوينى ليوه چونه ناوى
(المدخل) تاريخه.

۴. وه شوينى ليد ره چونى (المخرج)
هر تاريخه.

۵. وه شوينيشى له دواړوڅا هر
به ره و تاريخي دوزه خه.
﴿وَمَنْ لَمْ يَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِنْ
نُورٍ﴾ [:].

وه هر که سى خوى په ره دگار
پوناكى پي نه به خشى، ئه و ده ستى
ناکه ویت له يه کيکى تره وه، وه به ده وام
له تاريخي و گومراييدا ده مينيت وه و به
هياک ده چيت.

وه شيخ عبدالرحمن بن ناصر
السعدى (رحمه الله) فهرمويه تى:

بى باوه پان وه نمونه ي تاريخييه کاني
ناو ئاوه که دلله کانيان کومه لیک تاريخي
که له که بووه له سه رى:

۱. تاريخي سروشتى دلله کانيان، که
تيک چووه و له سه ر فتره ت
نه ماوه وخيرى تيدا نه ماوه و پوناكى
نه گه يشتوتى.

۲. وه تاريخي کوفرو بى باوه پى.

۳. وه تاريخي نه فامى و نه زانى.

٤. وه تاریکی ئەو کردەووە ناپه سندانە ی
که لهو دڵه وه هه لده قولیت!

وه فه رموی: ده گونجی که ئەو دوو
نمونه یه بۆ کردەووە کانی گشت له
کافره کان بیته که بێ باوه پان هه ردوو
شیوه کردەووە یان تیدایه.

وه ده گونجیت که هه ر نمونه یه ی بۆ
کۆمه لیک بیت واته نمونه ی یه که م له سر
بێ باوه په شوین که و تراوه کان بیت. وه
نمونه ی دوو ه میش له سه ر بێ باوه په
شوین که وته کان بیت. والله أعلم.

﴿ وخواهونی ته فسیری (التسهیل
لعلوم التنزیل) فه رمویه تی:

نمونه ی یه که م حالێ کردەووە ی
کافره کان نیشان ددهات له دوا پۆژدا که
سودی لی نابینو بێ که لک و پوچه ل
ده رده چیت وه ک سه راب.

وه نمونه ی دوو ه میش حالێ
کرده و ه کانیا ن ده رده خات له دونیادا که
له و په پی خراپی و گومراییدایه وه ک
کۆمه لیک تاریکی چین له سه ر چین، وه
ئەوانیش کردەووە کانیا ن هیچی له سه ر

پۆشنایی زانست نزیه وه هه موو
به نه فامی و گومرایی ئەنجام ده دریت.

﴿ ئیمام ابن القیم ﴾ (له
ته فسیری دوو ئایه ته که ی (النور) دا
فه رموی:

خوا ی په روه ردگار دوو نمونه ی بۆ
کافره کان هیئا وه ته وه:

نمونه یه ک به سه راب، ونمونه یه ک
به تاریکایی یه له سه ریه ک که له که
بووه کان، چونکه ئەوانه ی پشتیان
هه لکردوو ه له پینمایی و راستی دوو
جۆرن:

جۆری یه که م: ئەوانه ی که وازیان
له حه ق هیئا وه و واگومان ده بن که
خۆیا ن له سه ر حه قن و خوا هنی زانست و
کرده و ه ی باشن، به لام کاتی که په رده
له سه ر شته کان لاده دریت ئەو کاته بۆیا ن
ده رده که ویت که خوا هنی هیچ زانستیکی
به سود و کرده و ه یه کی باش و په سه ند
نه بوون.

ئەمه ش حالێ ئەو گومرایانه یه که
واده زانن له سه ر هیدایه تن و کرده و ه ی

چا که ده که ن، وه ک خوی گوره حالی

نئوانی بؤ درختوین له م ئایه ته دا:

﴿قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُمْ بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا
(۱۰۳) الَّذِينَ ضَلَّ سَعْيُهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ
صُنْعًا﴾ (۱۰۴) [] .

وه ئم حاله تش تنها تاييه ت نيه
به بئ باوه په گومراکانی وه ک گاوره کان
(النصارى الضلال)، به لکو ئه هلی
بيدعه و نه هوائيش ده گريته وه، وه هم مو
نه فام و جاهيله کان ده گريته وه که
بيروباوه پيان له سر بناغه ی سوننه ت
نیه و کرده وه کانیشيان له سر
شهریعت نیه .

جا کاتیک که له دواړوژدا دليان به وه
خوشه کرده وه کانين به فريايان بيڼ،
ده بينن به پيچه وانه ی ئاوات و گومانين
ده رده که ویت، که له جياتی سوود لی
وهر گرتن و به که لک هاتن تنها به وه
پرگاريان نابیت که به موفلیسی
بمینه وه، به لکو قهرزدار ده بنه وه له
سر کرده وه کانين که ده بنه مایه ی
توره بوونی خواو سزای خوا چاوه پيان
ده کات و به ره و دوزخ ده چن.

جوری دووه م: نئوانه ی که حقیان

بؤ درده که ویت و دیناسن و پښتو ژبې
پاسـتـيان لا ناشـکرایه، به لام
تاریکاييه کانی ناحق و گومراپی
هله ده بـژيـرن به سر پوناکی و
پاسته قینه دا. وه ئه وه ش حالی جوله که
غه زه ب لیگراوه کانه. وه هروها حالی
همو و ئه که سانه شه که دواي بينینی
پوناکی راستی، ده چنه ناو تاریکی، له بهر
نئوه ژيانين همو و له تاریکيدايه و بیرو
باوه پيان همووی هر تاریکاییه و،
وینه یان وینه ی ئه و تاریکاييه که
له ناو دهریایه کی قولدا به چنده ها
شه پؤل و هورری تاریک و شه وه زهنگ
دپوشراوه .

دليان پریه تی له گومان و دوو دلی و بئ
باوه پری و شوبه و بؤچونی خراپ و پوچ .
که واته بؤمان دهرکه وت که کومه لی
یه که م که نمونه ی سهرابیان له سر
هینراوه ته وه خاوه نی کرده وه ی ناپه سند
بوون وه ک گاوره کان و هاو شیوه کانين .
وه کومه لی دووه میش که نمونه ی
تاریکايیان بؤ هینراوه ته وه خاوه نی

به شيء يهكم: أهل العلم والعمل.

ئوانه ی که خوا نيعمه تی به سهردا
پشتن، وه چاوی پۆشن کردنه وه
به پوناکی وه حیه که ی و دلشيانی
زیندوکرده وه به و پوچه راسته قینه یه .

ئوانه دلنیا ن که ئه وه به رنامه یه ی له
پیغه مبه ره وه ﷺ وه ریان گرتوه راسته و
له خوا وه هاتوه . وه با وه پریان پیی
هینا وه و له سهری په روه رده بوون و
زانستی به سودیان لی هه لئینجا وه و
کرده وه ی باشیان به گویره ی ئه و
کردوه .

وه دلنیا شن که هه ر زانیاری و
به رنامه یه ک پیچه وانه ی ئه مه پوچه له و
گنده له و زیان به خشه و وینه یشی وه کو
وینه ی سهرابه که وایه که نه ک ته نها ئاوی
لیوه ده ست ناکه وتریت، به لکو دوو چاری
زیان و ثیان تالی و عه زابیش ده بیت
لاییه وه . جا له بهر ئه وه :

■ وا به دلنیا یی یه وه با وه پریان به و
به رنامه یه ی پیغه مبه ره وه ﷺ هینا وه که

زانستی گومانای و پر له شوبه وه و ناسود
به خش بوون، وه ک جوله که غه زه ب لی
گیرا وه کان و شوینکه و توه کانیا ن.

کۆمه لی یه که م ته نها سه رابیان
ده سکه وت له جیات ی ئاوی راسته قینه که
ماده ده ی ژیا نی مرقه .

وه کۆمه لی دووه میش له جیات ی
پوناکی که پۆشنکه ره وه ی ژینه له
تاریکایی دان .

به لام برپواداران خوا وه نی هه ردوو
نيعمه ته که ن که بریتی بوون له : ئا و که
سه رچا وه ی ژیا نی راسته قینه یه ، وه
پووناکی که ژیا نی به خته وه ری پیوه به نده .

خوا وه نی زانستی به سود و کرده وه ی
باش و په سندن، وه ته نها ئه وانن که له
نيعمه تان ﴿الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ﴾ .

وه هه روه ها فه رمویه تی :

خه لکی سه باره ت به و وه حیه ی که
خوا داییه زانده سه ر نیررا وه که ی (ﷺ)
وه کردی به ماده ده ی ژیا ن بۆ پوچه که ی
وه پوناکی بۆ دل و ده روون و پرگا که ی .
خه لکی سه باره ت به مه دوو به شن :

هیچ شوبه و گومانیک کاریان تی
ناکات و بیرو باوه پریان له ق ناکات.

■ وه به شیوه یه کی وا ته و اویش
ته سلیم و ژیرباری فرمانه کانی بوون
که هیچ شه هوه و ئاره زوو و
پاوردنیک له گوپرایه لی لایان نادات و
سستیان ناکات.

به شی دووهم: اهل الجمل والظلم.

ئوانه نه که نه فامن به و حیه که ی
خوا وه پپی راستیان و نکردوه و شوین
گومان ده که ون. وه سته م کارن له وده ا
که شوین ئاره زوه کانیان ده که ون و له
شهریعت لاده دهن.

﴿إِنْ هِيَ إِلَّا أَسْمَاءٌ سَمِيَّتُوهَا أَنْتُمْ
وَأَبَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِنْ
يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَمَا تَهْوَى الْأَنْفُسُ وَلَقَدْ
جَاءَهُمْ مِنْ رَبِّهِمُ الْهُدَى﴾ [:].

واته: شوین هیچ به لگه و هه ق
نه که وتوون ته نها گومان و ئاروزه وه کانی
نفس نه بیت. له کاتی که که به
دلنای یی وه له په روه ردگار یانه وه
پینومایی و هدایه تیان بۆ هاتوه !! .
به لام گومان و شوبه یان هه لبارد به سر

هدایه ت و عیلمی راسته قینه و پینمایی.
وه ئاره زوه کانیان خسته پیش
فرمانه کانی په روه ردگار. واته گومان و
شوبه و گومراییان خسته پیش ئه و
خه به رو باس و زانسته راسته قینه یه که له
خواوه هاتوه.

وه سته م کاربوون ئاره زوه کانیان
خسته پیش فرمانه پوه کانی
په روه ردگار.

له کاتی که په روه ردگار هوالله کانی
هموو راستن و حومکم فرمانه کانی شی
هموو په وان ()
وه نهم به شش دوو جوون:

❖ كَوْمَلَى يَتَكَلَّمُ: نَقَامَةً
نَقَامَةً كَانَ (أَصْحَابُ الْجَهْلِ الْمَرْكَب).

واته ئوانه نه که نه فامن وه نه فامیشن
به نه فامیتیه کیان واته وانا زانن که
نه زانن وه دژایه تی زانایانی
راسته قینه ده که ون وه ئه زانسته ش
که زانستی حقه و له و حیه وه هاتوه
به ناراستی داده نی و دژایه تی ئه ویش و
شوین که و ته کانی شی ده که ون

ئەمانەوئەیان وەك سەرەبەكە وایە، بەلام نازانن كە چەندە گومراو دۆراو زەرەر مەندن. دلیان بەكرده وەكانیان خوشە بەلام خوای گەورە لە دواروژدا بە كرده وەكانی خویان سزایان دەداتو دەیانكات بەداخ و حەسرەت لە سەر دلیان و هەموهەولەكانیشیان پوچەل دەكاته وە بەبادا دەچیت:

﴿وَقَدِمْنَا إِلَى مَا عَمِلُوا مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ هَبَاءً مَنْثُورًا﴾ [:].
﴿كَذَلِكَ يُرِيهِمُ اللَّهُ أَعْمَالَهُمْ حَسَرَاتٍ عَلَيْهِمْ وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنَ النَّارِ﴾ [:].

❖ كۆمەقلى دووقم: نەقامە سادەكان (أصحاب الجهل البسيط).

كە لە تاریکاییدا دەژین وە خوشیان چاك هەست بەو دەكەن بەلام لاسایی كردنەوەیان بو گەورەو پێشەواو پێشینهكانیان كە لەگەل ئارەزوەكانی نەفس یەك دەگرنەوە - ئەو وای لى كردون كە رێگای راست وازلى بهینن و رێگای گومرایى بگرنە بەر.

واز دەهینن لە وەحى بوخاترى راو بوچوونى چەوتى شىخەكانیان و پێشەواكانیان كە پریەتى لە گومان و دوو دلى و شیرك و بیدعو نارهوایی.

كەوتونەتە ناو تاریکایی و زۆنگاوى گومرایى و نەفامى و ستم و شیرك و گومان و دوودلى عینادییەو.

وەچاویان ئەوئەندە لاواز بوئەو كە هەلنايەت لە ئاستى تیشكى رووناكى وەحى خوایی، لە بەرئەو رادەكەن لەو وەحى قورئان و سووننەت، وە حەزناكەن بە هەلگرانی، وەدژایەتیشیان دەكەن. بەلام بەرى رووناكى بە بیژنگ ناگیریت، وەهەرودەها پەلە هەورى رەش بەرى رووناكى خوژ ناگیریت هەتا سەر، وە نەبینینی شەمشەمە كوێرە نیشانەى لاوازی چاویەتى، نەك نەبوونی رووناكى خوژ.

که واته له دوو نمونې ئاوو ئاگر له سې سوره تی

(البقره) و (الرعد) و (النور) بومان دهرکه وت که خه لکی

سې جوړن: ()

[] - پرواداران له پوالت و دهر وندا نه وانیس سې جوړن () :

= ا () : له خوا نزیکه کان به نه نجامدانی واجب و

سوننه ته کان، و دهرکه وتنه وه له حرام و مه کروهه کان.

= ب () : چاکه کاران به نه نجامدانی واجب کان و،

دهرکه وتنه وه له حرامه کان. و هه ندی جار واز دهینیت له هندی

سوننه و، هندی مه کروهیش دهکات.

= : سته مکار له نه فسی خوی به وازهینان له هندی واجب و

کردنی هندی حرام - نور یان که م -.

﴿ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ وَمِنْهُمْ مُقْتَصِدٌ وَمِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ إِذْنُ اللَّهِ ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ﴾ [:] .

[] - دوو پوهه کان. پرواداران له پوالت وداو بس باوهرن له دهر وندا

نه وانیس دوو جوړن:

= منافق خالص: نه و مونا فیکانه ی که سه رکده ی دوو پووی و دوو پوهه کانن،

که خه لکی بانگ ده که ن بؤ دوزه خ، نه وانه نه و که سانه ن که دوی چاو پو شنایی

() بروانه: () : () .

(۷) جوړی په که م و دوو میان له سه رده تاو کوتایی سوره تی () و هه روه ها له سوره تی () دا باس

کراون. و هه رسی جوړه که ش به په که وه له ثابته تی (۳۲) ی سوری تی () دا باس کراون.

کۆیریان هه لَبْزارد. وه مونافیقی خالیسن. نمونه ی ناظره کة ئه م کۆمه له ده گرێته وه.

= منافق متردد: ئه و مونافیکه گه مژانه ی که لاسایی که ره وه ی کۆمه لی یه که من، وه زۆر گێژو بێ عه قل و کورت بینن وه بقرده وام له دوو دلیدان. نمونه ی ناوکه ئه م کۆمه له ده گرێته وه.

[] - **بێ پروایان.** ﴿ بس باوه پ له پواله تیشداو له ده رویشدا ﴾
ئه وانیش دوو جوړن ^(١) :

= **الكفار الدعاة المتبعون أصحاب (الجهل المركب)** ئه و بێ باوه پانه ی که نازانن، وه ناشزانن که نازانن، واته دوو جار نه زانن وه بانگه وازکارن و خه لک شوینیان ده که ون. ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُنِيرٍ﴾
(٨) ثَانِي عَطْفُهُ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ ... (٩) ﴿ [: -] ^(١).

= **الكفار المقلدون أصحاب (الجهل البسيط):** بێ باوه په نه فامه ساده کان که لاسایی که ره وه و حالی ئه و که سه ش نازانن به راستی که لاسایی ده که نه وه. ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّبِعُ كُلَّ شَيْطَانٍ مَّرِيدٍ﴾ [:] ^(١).

(١) حالی هه ردوو جوړه که باس کراوه له قورئانی پیروژدا له م شوینانه: (: -) (: -)

(: -) .

() :

() :

[] - وه جوړيكي چواره ميش ههيه ﴿ المستضعف بين الكفار الذي لم يمكنه المجاهرة بخلاف قومه ﴾ كه ئهوانه ن له رواله تدا بي باوه رن به لام له دلدبا باوه ردارن ، وه له ترسي كافر هكان نه يانتوانيوه خو يان ده ربخن .

وه به رده وام ئه م كومه له هه بوون له پيش پيغه مبه ريشدا ﷺ وه له كاتي ئه ويشداو له دواتر يش وهك :

أ- مؤمن آل فرعون .

نه جاشي پادشاي گا وره كان له حه به شه .

موسولمانه بي ده سه لاته كوچ نه كرد ووه كاني ژير ده سته ي كافر ه كاني مه ككه له سه رده مي پيغه مبه ردا ﷺ .

بروانه :

- () : () / () .

-

-

٤-

نوسيني

باوكي عبد الحق عبداللطيف أحمد

فیتنہی پارہ و مان و ہد نویستی نیماندارو
چیرۆکی پیاوہ کوئره‌کەو
چەند پەند و نامۆزگارییەك
ئامادەکردنی : م . کامران خالد / چەمپەمال

وہ چند کہس لہ خہ لگی تووشی
فیتنہ ی پاره بوو : مالی تالانی و فہرہود
و راوہوتی خوارد ؟

وه چه‌ند که‌س له‌ خه‌لکی تووشی
فیتته‌ی پاره‌ بوو: مالی‌ خه‌لکی زه‌وت
کرد؟

وه چەند كەس لە خەلكى تووشى
فیتنهى پاره بوو : وازى لە نوێژ هیئا ؟
وه چەند كەس لە خەلكى تووشى
فیتنهى پاره بوو : ستمى كرد لە
وه سیتەكەى بەشى نیرینهى داو مینەى
بۆ بەش كرد ؟

وہ چہند کہس لہ خہ لگی تووشی
فیتنہی پارہ بوو : تہ کہ بوری کرد لہ
سہر زہوی وستہ می کرد لہ بہندہ کانی
خوا ؟

خوای گه وره دهفه رموئیت :
﴿ إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَاللَّهُ عِنْدَهُ
أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴾ [:] .

واته: به‌راستی مالّ و مندالتان ته‌نیا
هوی ئه‌زمبون و تاقی‌کردنه‌وه‌ی ئێه‌ون ،

خۆشه‌وێستان وه‌ك له‌ لای هه‌موو
خاوه‌ن هه‌ز و بیرێك ئاشكرایه‌ كه‌ مڕۆڤی
باوه‌ردار ده‌بی‌ت هه‌لۆیستی هه‌بی‌ت له‌
ئارام گرتن به‌رامبه‌ر به‌ تاقی‌کردنه‌وه‌كان
كه‌ له‌ ژياندا دینه‌ پێگای مڕۆڤ ، جا
یه‌كێك له‌و فیتنه‌ و تاقی‌کردنه‌وانه‌ی كه‌
مڕۆڤ ده‌بی‌ت خۆپاگه‌یی‌ت له‌ به‌رامبه‌ری‌دا
فیتنه‌ی یاره‌ و مال و سامانه‌ .

پاره و مال فیس شستنه یه کی یه کجار
ترسناکه که له م سه رده مه دا خه لکانیکی
زۆر توشی بوون .

چەند كەس لە خەلكى تووشى
فیتنەى پاره بوو : وازى هینا لە بانگەواز
و زانستى شەرى و دیندارى وهكو
بئویست .

وہ چہند کہ س لہ خہ لکی تووشی
فیتنے ی یارہ بوو : ریپای خوارد ؟

له حالیکدا پاداشتی زور و مه زن لای
خوایه .

وه پیغه مبه ریش (ﷺ) ده فهرموویت :
))
((^(۱).

واته : بۆ هه موو گه لیک شتیک هه یه
پیئی تاقی بکریته وه ، وه تاقیکردنه وه ی
ئوممه ته که ی من پاره و ماله .

جا ئه ی به نده کانی خوا ئه و ماله ی له
به رده ستمان دایه ماله ی خوایه وه که له
قورئاندا فهرموویه تی :
﴿وَأَنَّهُمْ مِّنْ مَّالِ اللَّهِ الَّذِي آتَاكُمْ﴾
[:] .

واته : له و ماله ی خوا که به ئیوه ی
داوه ، به شی ئه وانی لی بده ن .

وه ئه و ماله ی که له به رده ستمان
دایه زینه تو پازاندنه وه ی ژیا نی دونه یه ،
خوای گه وه فهرموویه تی :
﴿الْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا﴾
[:] .

وه مرؤفیش به سروشت و ته بیعه تی
پاره و ماله ی یه کجگار خوش ده ویت ،
خوای گه وه فهرموویه تی :
﴿وَتُحِبُّونَ الْمَالَ حُبًّا جَمًّا﴾
[:] .

جا خوای گه وه له م ژیا نی دونه یه دا
خه لکی به پاره و پول تاقی کردوه ته وه
، خه لکانی وا هه یه خوای گه وه به

ده وله مه ندی تاقی کردوه ته وه بۆ
ئه وه ی بپوانیت شوکرانه بژیر ده بیت یان
کوفرانه بژیر ده بیت .

وه له خه لکانیش هه یه خوای گه وه
به هه ژاری و نه بوونی و که م ماله ی تاقی
ده کاته وه ، بۆ ئه وه ی بپوانیت له ئارام
گران ده بیت یان له وانه ده بیت که وا کوفر
ده که ن .

په روه ردگار فهرموویه تی :
﴿وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ
وَنَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ
وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ﴾ [:] .

واته : ئیوه تاقی ده که یه وه
به هه ندیک له ترس و برسیتی و که م
کردنه وه ی مال و زیانی گیانی و که م
کردنه وه ی به ره م ، و مژده ش بده به
ئارام گران .

له گه ل ئه وه شدا خوای گه وه
به نده کانی ئاگادار کردوه ته وه له
فیتنه ی پاره و مال به گشتی ، خوای

په روه ردگار فهرموویه تی :
﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُلْهِكُمْ أَمْوَالُكُمْ وَلَا
أَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ
فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ﴾ [:] .

واته : ئه ی ئه وانه ی که بپواتان
هیناوه ، مال و مندالتان له یاد و زیکری
خوا غافلтан نه کات ، وه هه ر که س وا
بکات جا ئه وانه له زه ره رمه ندان ده بیت .

(۱) : () .

له گهل ټو ټاگاداري په خويانه که
چي زورينه په که له خه لکي هه له تاون
و تووښي فیتنه ی پاره و مال بوون ،
وه که خوي گه وره له چهند شوینیکدا
باسی لیوه ده کات ، جا هه نديکیان بووه
به هاوړپکه ی خوی ووتوه :

﴿أَنَا أَكْثَرُ مِنْكَ مَالًا وَأَعَزُّ نَفَرًا﴾
(۳۴) ﴿وَدَخَلَ جَنَّتَهُ وَهُوَ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ﴾
﴿قَالَ مَا أَظُنُّ أَنْ تَبِيدَ هَذِهِ أَبَدًا﴾ (۳۵) []

واته : من مال و سامان و کهس و کارم
له تو زیاتره ، وه له حالیکدا ټو
ده رهق به خوی سته م کار بوو پویشته
ناو باخه که ی و ووتی : باوه پناکه م قهت
ټم باخه له ناو بچیت ؟

وه هی واش بووه به قه و مه که ی خوی
ووتوه :

﴿إِنَّمَا أُوتِيْنُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ عِنْدِي﴾
[:]

واته : من ټم مال و سامانه به
لیزانی خوم په یدام کردووه .

هه روه ها پیغه مبه ری خوا (ﷺ)
ټاگاداری ټوممه ته که ی کردووه ته وه له
فیتنه ی پاره و مال به توندترین شیوه
له چنده ها شویندا .

۱- له () هوه (ﷺ) کاتیک
که یارمه تی خه لکي ددها ، پیاوړیک هات
بو لای هزار دیره می داپیی و پیی ووت
: وه ری گره من گویم له پیغه مبه ری خوا

بوو (ﷺ) ده یغه رموو : دیره هم و دینار
ټه وانه ی بهر له ټیوه ی له ناو برد ، وه
هه ر ټو دوانه ش له ناو به ری ټیوه ن^(۱) .

جا خوشک و برایانم : چهندین کهس
به هو ی پاره وه له ناو چووه و وازی له
دینی خوا هی ناوه و قیامه تی فروشتووه
به چهند شتیکی بی نرخی دنیا هه روه که
ده بینین و ده بیستین له خه لکانیک که له
ټه صلا موسلمانن به لام کاتیک که سه فهر
ده کهن و ده چن و نارپه حه تی پړگای
وولاتانی کوفر و ټه وروپا ده بینن له پی ناو
پاره و مالدا ، وه ژیان له وی
به سه رده بهن و ناسنامه ی ټو
وولاتانه شیان به ده ست دینن ، هه موو
شته به نرخه کانی وه که نه فس و دین و
ناموس و شه رف ده فروشیت له بهر پاره
؟!

۲- وه پیغه مبه ر خوا (ﷺ)
فه رموویه تی :))

(() .

واته : دوو گورگی برسی بچیته ناو
"میگه له مه ریک" چهند زهره ر ددهات ،
به هه مان شیوه ش سوور بوون وجهخت
کردنی مروث بو پاره وپله وپایه ټاوها

(۱) : () .

(۱) : () .

زهره ددهات له دینه که ی بگره زیاتریش.

۳ -) (ﷺ)

ده فهرمویت : چووم بو لای پیغه مبهه (ﷺ) له سیبهری که عبه دا دانیشتبوو ، کاتیځک بینیمی فهرمووی : به په روهردگاری که عبه ئه وان خه سارهت مهندن ،) (ﷺ) ده فهرمویت : منیش هاتم ودانیشتم زور نه مامه وه و هه ستام و ووتم : ئه ی پیغه مبهه ری خوا - دایک و باوکم به قوربانت بیت - کیڼ ئه وانه ؟

پیغه مبهه (ﷺ) فهرمووی :))

((^(۴) .

واته : ئه وانه نه که پاره یان زوره ، ئیللا ئه وانه نه بیت که پاره کانیان ده به خشن به سهر ئه وانه ی پیش و پاش و ئه وانه ی لای راست و چه پیان ، وه ئه وانه ش که من .

جا خوشه ویستانم : با به یه که وه بچین فیږی صهر و نارام گرتن بین له به رامبهه فیتنه ی پاره وپول له م پیاوه کویره وه که پیغه مبهه ری خوشه ویستانم (ﷺ) رووداوه که یمان بو ده گپړته وه که چوڼ

(۱) : () .

به پاره وپول تاقي کرایه وه و نارامی گرت و زانیویه تی هه رچی هه یه هه مووی نیعمه تی خوايه .

پیغه مبهه (ﷺ) فهرموویه تی : سی کهس له به نی ئیسرائیل : خوی گه وره ویستی تاقيان بکاته وه گولیک و که چه لیک و کویریک ، مه لایکه تی بو یان نارد : هات بو لای گوله که و پیی ووت : چ شتیکت له لا زور خوشه ویسته ؟ ووتی : په نگیکی جوان و پیستیکی باش و ئه وه ی خه لکی به هویه وه بیزم لیده کاته وه له سهرم لاچیت ، مه لایکه کهش بو ی سرپه وه و ئه و پیسییه ی که پیوه بوو لاچوو ، وه په نگیکی جوانیشی پی درا .

وه پیی ووت : چ مالیکت له لا خوشه ویست تره ؟ ووتی : ووشر ، یان مانگا - دوو دللی له راویه که دایه - جا ووشریکی ئاوسی پی درا ، ووتی : خوا به ره که تی تیکا .

پاشان هات بو لای کابرای که چه ل و پیی ووت : چ شتیکت له لا خوشه ویست تره ؟ ووتی : مویه کی جوان ، و ئه وه ی خه لک به هویه وه بیزم لی ده کاته وه له سهرم لاچیت .

جا سهری سرپییه وه و ئه وه ی و له سهری بوو لاچوو ، و مویه کی جوانی پی درا .

ووتی : ئه ی چ مالیکت له لا
خوښه ویست تره ؟ ووتی : مانگا ، جا
مانگایه کی ئاوسی پی دراو ، ووتی : خوا
به ره که تی تیکا بۆت .

پاشان هات بۆ لای کابرای کویر و
پی ووت : چ شتیکت له لا خوښه ویست
تره ؟ ووتی : خوی گه وره چاوه کانم بۆ
بگیریتته وه و خه لکی پی ببینم ؟ جا
سرپی به وه و خوی گه وره چاوه کانی بوی
گیرایه وه ، مه لائیکه ته که ووتی : ئه ی چ
مالیکت له لا خوښه ویست تره ؟ ووتی :
مه پ ، جا مه پیکي ئاوسی پی درا .

وه له وه ی پیان درا هاتنه به ره هم .
بۆ نه وه یان دۆلی ووشتر ، و بۆ نه ویان
دۆلی مانگا ، و بۆ نه ویتریانیش دۆلی مه پ .
که واته هه رسیکیان بوون به خاوه ن
مال و ده وله مه ند بوون و له ش ساغیان
بۆ گیردرايه وه جا با پروانینه
سه رته نجامه که ی ، وه نه وه ی که نه صل
وفه صله که ی له بیر ده کات ، وه پروانینه
پیسکه ی و په زیلی چی له مروځ
ده کات .

جا مه لائیکه ته که هات بۆ لایان .
هات بۆ لای گوله که له سه ر شیوه و
هه یئه تی خوی بۆ نه وه ی بیري رابورد و
فه قیری بخاته وه .

ووتی : پی او یکی فه قیرم و
له سه فه ره که م هیلاک و ماندووم ه یچ

شتیکم پی نی یه نه مپو پیی برپوم ،
ته نها به یارمه تی خوا و پاشان تۆ نه بیټ
.

داوات لی ده که م به و زاته ی که نه وه
په نگه جوانه و نه و پیسته جوانه و نه وه
ماله ی پیټ به خشیوه ، ووشتریکم بده ری
تاوه کو سه فه ره که می پی بکه م .

ده با پروانین چیرۆکه کان دوباره
ده بیټته وه له م پوژگارهی خومان له گه ل
زۆربه ی ده وله مه ند چاو برسیکانمان
ئیللا مه گه ر که سیك نه بیټ که خوا
په حمی پی کرد بیټ ، بزانی گوله چی
ووت ؟ .

ووتی : مافه کان زۆرن .
مه لائیکه ته که ش پیی ووت : هه روه ک
بلاییت بت ناسم ، ئایه تۆ نه بوویت
گه پروگول بوویت خه لکی بیزی لیټ
ده کرده وه ، فه قیر بوویت و خوا پیی
به خشیت ؟

گوله که ش ووتی : من نه م مالهم به
میراتی بۆ ماوه ته وه له گه وره کانمه وه .

پروانه نه صل و فه صلی خوی له بیر
کرد ، دلی پر له پیسکه ی ییه ،
ده وله مه ندی وه هایه گه ر پیی بلایي :
نه وه کاریکی خیره به شداربه تییدا نه ی
ده وله مه ند ، ته ماشا ده که یټ نه وه به
چاو یکی سووکه وه ته ماشات ده کات ،

هه يانه نه وهك داواي خيرى لى بکريّت واز
له نويزى مزگهوت ده هينى !

بروانن چۆن په زيلى و پيسكه يى پالى
به م گوله وه نا درؤ بکات و بلّيت : من
ئهم ماله م به ميرات له باو باپيرمه وه بۆم
ماوه ته وه !

مه لائیکه ته که پيى ووت : گهر درؤ
ده که يت نه وه خوا بت گيرپته وه بۆ نه وه
حاله ي که تيدا بوويت .

وه ئاشکراشه که دووعاي
مه لائیکه ت قه بوله ، وه نيعمه تيش به
په زيلى و پيسكه يى له ناو ده چيّت .

جا نه ي ده وله مه ند ، نه گهر خوا
منه تي کرد به سه رتا نه که ي نه صلّ
وفه صلّى خوّت له ده ست بده ي له
کاتيکدا تۆ ئيستا ده ست پړۆ ، شوکرى
خوا بکه و ئاگادار به له وه ي که خوا
سزات بدات به هو ي پيسكه يى و په زيلى
له و ماله ي که پيى به خشيوه ليّت
بسه نيته وه نه مجا تۆ ده ست له خه لک
پان بکه يته وه له دواي نه وه ي خه لکى
داوايان ليّت ده کرد .

پاشان هات بۆ لاي کابراي که چه ل
له سه ر شيوه و هه يته تي جاراني نه وه ،
هه روه هاي به ویش ووت .

نه ویش هه روه کو کابراي گول وه لامى
دايه وه و ووتى : گهر تۆ درؤ ده که يت

نه واه خوا بت گيرپته وه سه ر نه وه حاله ي
که تيدا بوويت .

وه هات بۆ لاي کابراي کوپر له سه ر
شيوه و هه يته تي جاراني نه وه و ووتى :
پياويکى هه ژار و پيوارم ده رفه تم له بهر
نه ماوه له سه فه ره که م وه من هيج
شوئيکم نه ماوه نه مپۆ ئيلا خوا و
پاشان تۆ نه بيّت .

ليّره دا کابراي کوپر بيري
پابووردووي خو ي کرده وه ، نه وه نه ده
ئيماني هه بوو که واي لى کرد که نه صلّ و
فه صلّى خو ي له بير نه چيّه وه .

کاتيک کابراي کوپر پياوه هه ژاره که ي
بينى پيى ووت : من کوپر بووم خواي
گه وره چاوه کاني بۆ گيرپامه وه جا نه وه ي
ده يبه يت بيبه ، سويند به خوا نه مپۆ
ده ست ناخمه ره پيّت هه ر شتيک تۆ
بيبه يت که له بهر خواي گه وره بيّت .

ئا ليّره دا فريشته که په رده ي له سه ر
پاستى خو ي والا کرد و پيى ووت :
ماله که ي خوّت بۆ خوّت ، تاقى کرانه وه ،
نه وه خوا ليّت پازى بوو ، وه خوا له دوو
هاوپرکته تورپه بوو^(١) .

جا با بروانن : ماله که ي چۆن مايه وه
و زيادى کرد ، و نه م به نده يه ي خوا به
ماله که ي په زامه ندى خواي گه وره ي به
ده ست هينا ، ده ئيوه ش ووريا بن

(١) () :

خوای گوره به شیوازيك له شیوازهكان
تاقیتان دهکاته وه .

ئو په ند و ئاموژگاريانه ی که له م
چیروکه وه و هری ده گرین : -

۱ - به خشین له ری خوا به وهی که له
به رده ست دایه له مالی خوا
ده تگه یه نیټ به په زامه ندی خوا و
به هشت ، وه ده بیته هو ی زیاد بوونی
مال و مانه وهی ، وه پیسکه یی و
په زیلی ده ت گه یه نیټ به توپه یی خوا و
ئاگری دوزخ ، وه هو یه کیسه بو له
ناوچوونی مال و سامان .

۲ - مال و سامان نیعمه تیکی مه زنه
په نگه بیټه هو ی ئه وهی خاوه نه که ی
خوای لی رازی بیټ و بیخاته به هشت ،
له بهر ئه وهی ده وله مند به مال و
سامان خو ی له خوا نزيك ده کاته وه تا
ده گاته په زامه ندی خوا به و مال و
سامانه ، وه ئه مه ش پیویستی به زانیاری
یه .

ده وله مند خاوه ن سامان پیویستی
به زانیاریه بو ئه وهی بیټه وه یادی و
ئه صل و فیه صلی خو ی له بیر نه چیت بو یه
کابرای کویر هر که رابوردووی خو ی
هاته وه یاد یادی نیعمه ته کانی خوای
کرده وه و پیسکه یی نه کرد و ووتی :
ئه وهی ده ته وی بیبه ، که واته زانیاری له
گه ل سامان قازانجی هیه بو یه پیغه مبه ر

خوای گوره به شیوازيك له شیوازهكان
تاقیتان دهکاته وه .

ئو په ند و ئاموژگاريانه ی که له م
چیروکه وه و هری ده گرین : -

۱ - به خشین له ری خوا به وهی که له
به رده ست دایه له مالی خوا
ده تگه یه نیټ به په زامه ندی خوا و
به هشت ، وه ده بیته هو ی زیاد بوونی
مال و مانه وهی ، وه پیسکه یی و
په زیلی ده ت گه یه نیټ به توپه یی خوا و
ئاگری دوزخ ، وه هو یه کیسه بو له
ناوچوونی مال و سامان .

۲ - مال و سامان نیعمه تیکی مه زنه
په نگه بیټه هو ی ئه وهی خاوه نه که ی
خوای لی رازی بیټ و بیخاته به هشت ،
له بهر ئه وهی ده وله مند به مال و
سامان خو ی له خوا نزيك ده کاته وه تا
ده گاته په زامه ندی خوا به و مال و
سامانه ، وه ئه مه ش پیویستی به زانیاری
یه .

ده وله مند خاوه ن سامان پیویستی
به زانیاریه بو ئه وهی بیټه وه یادی و
ئه صل و فیه صلی خو ی له بیر نه چیت بو یه
کابرای کویر هر که رابوردووی خو ی
هاته وه یاد یادی نیعمه ته کانی خوای
کرده وه و پیسکه یی نه کرد و ووتی :
ئه وهی ده ته وی بیبه ، که واته زانیاری له
گه ل سامان قازانجی هیه بو یه پیغه مبه ر

که پاره و پوولیان - په نا به خوا - زۆربه ی له ریگا ناشه رعیکاندا سهرف ده که ن ئیلا که میان نه بیټ - جا ئه و به نیه ته بۆگه نه که ی وه ک ئه و وایه له تاواندا .

۳ - پیسکه یی و په زیلی خاوه نه که ی به ره و درۆ کردن ده بات ، بپروانه گول و که چه له که ، گوله که ووتی : ((مافه کان زۆرن)) ، فریشته که ش یادی خسته وه و ووتی : وه ک ئه وه ی بت ناسم تو گول نه بوویت خه لکی قیزی لیټ ده کرده وه هه ژار بوویت خوا ده وله مهندي کردی ؟ درۆی کرد و ووتی :

من ئه م ماله م به میراتی بۆ ماوه ته وه له باو باپیرم ، که واته پیسکه یی خاوه نه که ی به ره و درۆ راده کیشتی ، وه چه ندین ده وله مهندي هه یه کاتی که داوی لی ده کریټ دهستی یارمه تی بۆ پرۆژه یه کی خیر دریژ بکات - وه ک مزگه وتی یان قوتا بخانه یه ک یان پردی که یان لی قه وماوانی که - یه کسه ر عوزری که ده هیئتیه وه و ئاشکراشه که عوزره که ی درۆیه - په نا به خوا - ...

...

، به بی زانیاری ماله که ی سهرف ده کات ، و خو ی له په روه ردگار پی نزی که ناکاته وه و صیله ی ره حمیشی پی ناگه یه نیټ - واته یارمه تی خزم و که سه نزی که کانی پی نادا - وه مافه کانی خواشی تی دا نازانیټ جا ئه وه پیس ترین پله یه .
* نه زانی وه هایه هه زاران هه زار دینار له ریگای خراپه و خراپه کاری سهرف ده کات گه ر پی بلایټ : له خوا بترسه ، یارمه تی هه ژاران و لی قه وماوان بده ، هه روه ک ئه وه ی داوی پووحی لی بکهیت وایه په نا به خوا .

))و

:

((^(۱) .

وه عه بدی که خوی گه وره نه سامان و نه زانیاری پی به خشیوه و ده لیټ : گه ر منیش سامانم ده بوو ئه و منیش وه ک کرده وه ی فلانه که سم ده کرد (که پاره و پوله که ی له خراپه کاری دا سهرف ده کات) ئه وانه له تاوانا وه ک یه ک وان .
* خه لکی نه زان و نه فام زۆره که هیچی نییه و ده لیټ : گه ر ده م بوو ئه وه خو م ده م زانی چیم ده کرد - هو لی شایم ده کرده وه یان باړم ده کرده وه یان پاره م به سوو ده دایه خه لکی - وه ک خه لکه ده وله مهندي کانی ئه م سه رده مه

(۱) : () .

خوای گه وره پیمانی پاگه یاندوه که
جیاوازی بیرو بۆچون و ناکوکی هوّیه بۆ
لاوازی، وه هیچ کاتیڤ ناکوکی و جیاوازی
بیرو بۆچون نابیت نه گهر ئیمه قورنانی
پیروژو سوننه تی پیغه مبه ر(ﷺ) بکه یین
به دادوه روبیاردهر ، به لکو کاتیڤ
کیشه و ناکوکی وجیاوازی بیرو بۆچون
ده بیټ که هر مروفتیک ده مارگیر بیټ بۆ
بۆچونی خوی ، یاخود بۆچونی نه وه ی
که چاوی لی ده کات به بی ته ماشاگردنی
به لگه ، بویه هاوه لآنمان ده بیینی که سیان
چاویان له که سیان نه ده کرد له هه موو
بابه ته کاندای ، که سیان به کری و عومه ری
نه بوون ، وه هه روه ها هه ر چوار
پییشه واکه یش (په حمه تی خویان لی
بیټ) وه جگه له وانیش ، ده مارگیر
نه بونه بۆ بۆچونه کانیاں ، به لکو وازیان
له بۆچونی خویان ده هیئا له به ر
فه رموده ی پیغه مبه ر(ﷺ) وه قه ده غه ی
جگه له خویان ده کرد له وه ی که چاو
له مان بکه ن به بی زانیینی به لگه که ، وه

* ترسناکی چاو لیکه ری کویرانه که

هوّی جیاوازی به و زه مکراره :

خوای گه وره ده فه رمیټ :

[:] .

واته : گوڤرایه لی خواو گوڤرایه لی
پیغه مبه ر(ﷺ) بکه ن و له قسه یان
ده رمه چن ، وه جیاوازی له بۆچونتاندای
نه بیټ چونکه ده بیټه هوّی هه ره سه ینان
و سه رنه که وتنتان ، وه هیزو توانا و
سه رکه وتنتان نا هیلیټ ، وه ئارامگیرین
به راسه تی خوای گه وره له گه ل
ئارامگیراندایه ^(۱) .

^(۱) له گه لدا بونی خوای گه وره (معیه الله) دوو جوړه : تاییه تی
وگشتی .

له گه لدا بونی تاییه تی : خوای گه وره به تاییه تی له گه ل
خواناسان و ئارامگیران و راستگوڤیان و چاکه کاران و ۰۰۰۰ هتد دایه
به وه ی که یارمه تی وکومه کیان ده کات و پشستیان ده گریت و سه ریان
ده خات .

له گه لدا بونی گشتی : خوای گه وره به گشتی له گه ل هه موو
درووست کراوه کاندایه به زانیاری و بیستن و بینین و توانا و ویستی
خوی . وه رگیزی .

وه شاراوهدنیه که هه موو کرده وهیه ک
له سهر سوننهت نه بیّت بیدعهیه، و
دروست نیه به مۆرۆڤ په یوه ست بیّت
پّوهی ئه گهر له پّشه وایه کی
به پّزیشه وه ده رچوبیّت، له باره ی
ئه مه وه شیخ الاسلام ابن تیمیه
(په حمه تی خوی لی بیّت) ده فره میّت :
(به لکو خه لکی واهیه ویلّ ده بیّت له
حه ق و مه به ستیشی حه قه، و گه پاره به
دوایدا و نه یتوانیوه بیدۆزّته وه ئه مه سزا
نادریّت) وه له وانه یه هه ندیّ له وانه ی
فه رمانی پّی کراوه جیّ به جیّ ی بکات
ئه و کاته پاداشتی هه یه له سهر هه ولّ و
کۆشش و گه پرانی به دوا ی حه قدا، وه
هه له که یشی که تییدا گو مړا بووه له
پاستیّتی شته که لیخۆشبووه، وه زۆر له
کۆشش که رانی سه له ف و خه له ف ووته و
کرده وه یان هه بووه که بیدعه بووه
به لام نه یان زانیوه که بیدعه یه، یان له بهر
ئه وه ی فره موده که لاواز بووه ئه مان
وایان زانیوه که صحیحه، یا خود له بهر
چه ند ئایه تیّ که به شیّوهیه کی لی ی
تیّ گه یشتون که مه به ست ئه وه نه بووه،
یا خود له بهر بۆچونیک که وایان بینیه که
پاسته یا خود له و بابته دا ده ق هه بووه و
به مان نه گه یشته وه، وه ئه گهر مۆرۆڤ
به گو پّره ی توانای خۆی له خوا بترسّیت و

ئەمان ووتە و كرده وى خۆيان
 ناخستە پيش ووتەى خواو پيغەمبەر وە
 (ﷺ)، وپچەوانەى ھەلسوكەتيان ناكرد ،
 وە بەكەلبەكانيان قەپيان لە سوننەتى
 پيغەمبەر (ﷺ) دەگرت (واتە بە توندى و
 ريك وپيكي دەيان گرت و وازيان لە
 ھيچى نەدەھينا) ھەوەكو چۆن
 لەفەرمودەكەيدا ئامۆژگارى كردوين كە
 دەفەرميت :))

■ ((

$$\begin{array}{rcl} \hline (\quad - \quad) : & (\quad) : & () \\ (\quad) : & & () \\ & . (\quad) : & \end{array}$$

به به لگه ئه گهر نه بووله سوننه تدا
ههروه هاده فره میت : (بو هیج که سیك
نییه له خوار پیغه مبهروهه (عليه السلام) هیج
شتیک بلیت ته نها به به لگه وه نه بیّت وه
نابیت به پیّ باش بوونی خوئی شت بلیت
چونکه ئه گهر به پیّ باش بوونی خوئی
شت بلیت ئه واشتیک داهیناوه که پیش
تر نه بووه) خوای گه وره یش ده فره میت :

$$\cdot^{()}([:] [$$

وہ اشاروہ نئیہ لہ لای کہ سیکی
 ہو شمنہند کہ ئو کہ سہی دہ مارگیری
 ہہ یہ بو مہ زہب لہ گہ ل بوونی بہ لگہ ی
 صحیح کہ پیچہ وانہ ی مہ زہبہ کہ بیٹ
 ئو ا ئو کہ سہ بانگ کردن و فہرمانی
 پیغہ مبرہری وہ کو بانگ کردن و فہرمانی
 خہ لکی تر تہ ماشا کردوہ ، بہ لکو ووتہ ی
 مہ زہبہ کہ ی پیش خستوہ بہ سہر
 ووتہ ی خوا و پیغہ مبرہری خوا (صلی اللہ
 علیہ وسلم)
 ، خوا ی گہ ورہ دہ فہرمتت :

$$\left[\begin{array}{c} \vdots \\ \vdots \\ \vdots \end{array} \right] \quad \cdot \left[\begin{array}{c} \vdots \\ \vdots \\ \vdots \end{array} \right]$$

واته: ئه‌ی باوه‌پداران ووت‌ه‌و فه‌رمانی
که‌س مه‌خه‌نه‌ پێش ده‌ستی خواو
پێغه‌مبه‌ره‌که‌ی (ﷺ) وه‌ له‌ خوا بترسن

(۱) له وانه يه مېه به سستی ئه و يه ك دهنګي بڼت كه له پاش
حېاوازي هاوه لان به ستره .

چونکه خوی گه‌وره به‌راستی بیسه‌رو
زانابه به‌کرده‌وه کانتان .

(عبداللہ)ی کوپی (عباس) (خویان
لیّ پازی بیّت) دہ فہ رمیّت : واتہ : بہ
پیچہ وانہ ی قورئان و سوننہ ہیچ شتیّک
مہ کھن و مہ لئن .

وه خواي گه وره ده فهرميٽ :

﴿إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَنْ يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ [

﴿وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَخْشَ اللَّهَ﴾
﴿وَيَتَّقْهُ فَاُولَٰئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ﴾ [:] .

واته: کاتیك باوه‌پداران بانگ بکریڻ
 بۆلای خوای گه‌وره‌وسنغه‌مه‌ره‌که‌ی که

برپار بدهن له نيوانياندا نابيت هيچ

ووتیه کیان ههیه تهنها ئه وه نه بیت که
بلین فه رمانی خواو ییغه مبه رمان (صلواته)

**بيست و گوڙپايه لڻن بڙيان وملڪه چي
فهرماننانين ، وه هر كه سٽك ئمه وه لام**

و سیفہ تی بیّت ئہ وا سہرکہ وتوہ لہ دنیا
و قیامہ تدا ، و ہ ہر کہ سینک گہ ت اہل

خَوَاو پِیغِه مَبَرِه کِه ی (ﷺ) بکات

که سانه سه رفرازو سه رکه وتون بویه

زور به توندی دهستیان ده گرت به

هه‌موو ووتیه‌کیان رەت دە‌کردە‌وه که

پیچہ وادی سویت بیت

وہ بینیمان کہ چوَن ہەر چوار پِشہ واکہ
وہ جگہ لہ وانیش لہ پِشہ وایانی ہدایہ ت
(خوایان لیّ رازی بیّت) بہ ئاشکرا
ووتویانہ پیوِستہ دہست بگیریّت بہ
فہرمودہ وہ ئہ گہر صحیح بیّت وہ ئہ وہ
ووتہ ی ئہ وانہ کہ بہ ہیچ شیوہ یہ ک
پیچہ وانہ ی فہرمودہ ناکہ ن . وہ خہ لکیان
دور دہ خستہ وہ لہ چاولی کُردن ، ئہ وہ
ئیما می (مالک) لہ رازی نہ بو کہ خہ لک لہ
سہر پہرتو کہ کہ ی () کۆبکریّتہ وہ و
فہرمووی :)

() (

واته: من تهنه مړوځم هه له ده که م و
 راستیش ده که م جا ئیوه ته ماشای
 بۆچونه کانم بکه ن ئه وهی له گه ل قورئان
 وسوننه تدا گونجا ئه و وهی بگرن
 ئه وهیشی له گه ل قورئان و سوننه تدا
 نه گونجا ئه و وازی ئی بهینن و وهی
 مه گرن . (۳۱)

وہ فہرموویہ تی:)

صلی اللہ علیہ وسلم

(ﷺ).

(۷) بُوْئُهُم وِوَتَهِيه وَئِهْوَانَهِي تَرِيش كَهْلَه دَوَاتِر دِيْن تَهْمَاشَاي
 " " " " " "

واته : هېچ که سيک نږه له پاش
پيغه مېر (ﷺ) الا هندی له قسه کاني
وهرده گيريت و هندیکی تری پرت
ده کړي ته نه پيغه مېر (ﷺ) نه بېت
که هه موو قسه کاني وهرده گيريت چونکه
پاريز او بوه له هه له لايه نی خوی
ګوره وه .

پيشه وا () (په حمه تی خوی
لی بېت) فهرموو یه تی : ()
()

واته : نه ګر فهرموو دی صحیح تان
بینی نه و مه زه بی منه نیشی پی بکن .
وه فهرموو یه تی : ()

(
واته : حال نږه بې هېچ که سيک که
قسه ی نيمه وهر بگريت و نیشی پی بکات
هه تا نه زانیت له کوپوه وهرمان گرتوه و
به لګه مان چي یه .

له پړوايه تيکی تر دا فهرموو یه تی :
()

(
واته : هر امله له سر که سيک که
به لګه کم نه زانیت و به قسه که ی من
فه تو ا بدات ، چونکه نيمه مړوځين نه مړو
قسه یه که ده که ی و سبه ینی لی ی
ده ګه پيښه وه نه ګر بزاین هه له یه .

نیمای شافعی (په حمه تی خوی لی
بېت) زوری فهرموو سه باره ت به بانګه واز
کردن بې ده ست گرتن به سوننه ته وه ،
هندی له ووتنه کانیمان باس کرد پيشتر ،
نیمای شافعی هندیکی تری
ده هینینه وه ، خواپایه داری کات چون
پيشه وایه که بوه ! ، زور به جوانی تی
پړوانه . فهرموو یه تی : ()

(ﷺ)

(ﷺ)

(ﷺ)

(

واته : هېچ که سيک نږه نیلا
سوننه تی پيغه مېر خوی (ﷺ) لی
ده پوات ولی و وشاروه ده بېت ، بویه
من هر ووتنه کم ووت یا خود
هه رینه مایه کم دامه زراند که فهرموو دی له
پيغه مېر خوی (ﷺ) هه بوو
پيچه وانه ی ووتنه که ی من نه و ووتنه
ووتنه ی پيغه مېر خوی (ﷺ) نه وه
وهر بګر نه وه ووتنه ی منه .
وه فهرموو یه تی : ()

(

(ﷺ)

واته : زانایانی موسلمانان یه کده نګر
له سر نه وه ی که هر که سيک نه ګر
سوننه تی پيغه مېر خوی (ﷺ) بې

دهرکه ویّت و ئاشکرا بوو ئه‌وا حه‌لالّ
نئی‌یه بۆی وازی لیّ بهیّنئیّت له‌به‌ر قسه‌ی
هیچ که‌سیک .

وه فەرموویه‌تی :

(ﷺ)

(ﷺ)

(

واته : ئه‌گه‌ر له‌په‌رتوکی مندا شتیکتان
بینی پیچه‌وانه‌ی سوننه‌تی پیغه‌مبه‌ری
خواه (ﷺ) بووئوا واز له‌ قسه‌ی من بهیّن
وسوننه‌تی پیغه‌مبه‌ری خواه (ﷺ)
وه‌ریگرن وئیش پیّ بکه‌ن .

وه فەرموویه‌تی :

(ﷺ)

(

واته : هه‌موو بابه‌تیک که‌فه‌رموده‌ی
صحیح هه‌بیّت ده‌رباره‌ی له‌ پیغه‌مبه‌ری
خواوه (ﷺ) له‌لای فه‌رموده‌ ناسان به
پیچه‌وانه‌ی ئه‌وه‌ی که‌من ووتومه ، ئه‌وا
من گه‌راومه‌ته‌وه لیّ ی له‌ژیانم و له‌پاش
مردنیشم .

وه فەرموویه‌تی :

(ﷺ)

(ﷺ)

(

واته : هه‌رچی شتیك که‌من ووتبیتم و
فه‌رموده‌ی صحیح له‌ پیغه‌مبه‌ره‌وه (ﷺ)

هاتبیّت پیچه‌وانه‌ی ووته‌که‌ی من ئه‌وا
فه‌رموده‌ی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) له‌ پیشته‌ر و
شایانتره‌ وه‌ری بگه‌ره‌و چاولیکه‌ری من
مه‌که‌ه) ، وه‌ پیشه‌وا (

قوتابی ئیمامی شافعی (په‌حمه‌تی
خوایان لیّ بیّت) له‌سه‌ره‌تای
کورتکراوه‌ی په‌رتوکی (دا

ده‌فه‌رمیّت : (ئه‌م په‌رتوکه‌م کورت
کردۆته‌وه له‌ زانیاری محمدی کوری
ئیدریسی شافعی (په‌حمه‌تی‌خوا‌ی‌لیّ
بیّت) وه‌ له‌مانای ووته‌کانی تا نزیک
بکه‌مه‌وه بۆ هه‌ر که‌سیک که‌ویستی لیّ
بیّت ، له‌ گه‌ل ئاگادار کردنه‌وه‌ی له‌وه‌ی
که‌ به‌ر هه‌لستی ئه‌وه‌ی کردوه که‌خه‌لکی
چاو له‌و وله‌جگه‌ له‌و بکه‌ن به‌لکو با
ته‌ماشای بکه‌ن بۆ دینه‌که‌یان و
بوخۆشیا‌ن ئاگادارب‌ن) .

فه‌رموو ئیستایش هه‌ندی له‌ ووته‌کانی
ئیمامی () (په‌حمه‌تی‌خوا‌ی‌لیّ
بیّت) باس ده‌که‌ین :
فه‌رموو‌یه‌تی :

(.

واته : نه‌ چاو له‌ من بکه‌ن نه‌ چاو له‌
مالک و شافعی و ئه‌وزاعی و ثوری بکه‌ن
به‌لکو ئه‌وان له‌ کوپوه‌ وه‌ریان گرتوه
ئپوه‌یش له‌ویوه‌ وه‌ری بگرن ، واته : له‌
قورئان و سوننه‌ته‌وه‌ شت وه‌ریگرن .

وېدهرمېت : ()

وېدهرمېت : ()

(

(

واته : بڼو چوڼی ته وازای و بڼو چوڼی مالیک و بڼو چوڼی ابی حنیفه هه مووی بڼو چونه لای من جیاوازی نییه و هه مووی یه که ، ته نه به لکه له شوینو وار دایه ، واته هه رموده ی پیغه مېر (ﷺ) .

واته : کڅایي ته م ئومه ته چاک ناکړیت ته نه به وه نه بیت که سهره تاکه ی پی چاک بووه ، وه سهره تاي ته م ئومه ته به چاولیکردن و بیدعه و هه و او ئاره زوه کان چاک نه بووه به لکو ته نه به شوین که وتنی قورئان و سوننه له سهر چاوپوښنای چاک بووه .

وېدهرمېت : ()

(ﷺ)

واته : هه رکه سیڅ هه رموده ی پیغه مېر (ﷺ) وېر نه گړیت و رته ی بکاته وه ته و له سهر لیواری به هیلاک چوندایه .

خوا ی گه وره وېدهرمېت :
﴿قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾ [:] .

وه له م ووتانه دا ده ست گرتنیکي گه وره هه یه به سوننه تی پیغه مېری خوا وه (ﷺ) وه بانگه واز کردنی تیدایه بڼو وازهینان له چاولیکه ری و لاسای کردنه وه و فریدانی ، بویه ده بینین قوتابی یه کانیا ن (په حمه تی خویان لی بیت) زور جار پیچه وانه یان بوونه ته گه هه رموده له لایان صه حیج بوایه .

واته : ته ی محمد (ﷺ) بلای ته مه پښتو به رنامه ی منه بانگه واز ده که م بڼو لای خوا له سهر چاوپوښنای و به لکه ، ته مه بانگه وازی من و هه موو که سیکه که شوینی من بکه ویت و په پاک و بیگه ردی بڼو خوا ی گه وره له هه موو که م و کورپی و له که داری یه که و من له و که سانه نینم که هاوېش بڼو خوا بریار ده دن .

وه ده ماگیری مه زه بی بلاونه بووه و تا پاش هه رسی چاخه که ی یه که م ، و ه شار او ه نییه له لای هه موو خاوه ن ژیری یه که که گه وره یی ته م ئومه ته و سهر که وتنه کانی له و سی چاخه دا بوه .

ماموستا سید سابق له په رتوکی () دا ترسناکی چاولیکردن و لاسای کردنه وه پوون ده کاته وه و وېدهرمېت : (به مانه وه له سهر چاولیکردن ، و وون بوونی هیدایت به قورئان و سوننه ، و ووتنی داخستنن کوشش (الاجتهاد) ئومه تی ئیسلام که و ته ناو خراپه و به لاوه

خۆزگه ئەم كەسانە كەمىك بېريان
دەكردهوه !! چونكه ماناى ئەم
قسەيەى ئەمان ئەوئەيه كەزۆر بەى ئەو
فەرمودانەى كە لەژێر دەستماندايە
مەنسوخە ، چونكه شوپن كەوتوانى ھەر
مەزھەبىك زۆر لەو فەرمودانە پەت
دەكەنەوہ كە جگە لە خۆيان دەيكەن بە
بەلگە بەبيانوى ئەوئەى كە نەسخ بۆتەوہ
بەبى ديارى كردنى فەرمودە (ناسخ) ەكە
، ئيتەرتى بېوانە ! پەحمەتى خوا لە
ئىمامى شافعى بىت كەھەستى بە
ترسناكى ئەم ووتەيە بەلكو ئەم گومانە
كردووہ ، و وەلامى وئەى ئەم
شوبوھاتانە دەداتەوہ لە پەرتوكەكەيدا)
(لەبابەتى)

که لیکۆلینه وه یه کی گرنگه بگه رینه وه
سه ری، ده فره میت : (به م شیوازه
سوننه تی پیغه مبه ری خوا(ﷺ) هیچ
شتیک نه سخی ناکاته وه ته نها سوننه تی
پیغه مبه ری خوا(ﷺ) نه بیّت، نه گهر
خوای گه وره فره مانیک یاخود حوکمیکی
تازه ی دابهینایه بۆ پیغه مبه ره که ی (ﷺ)
له ههر کاریکدا جگه له وه ی که پیغه مبه ره
(ﷺ) به سوننه تی ناساندوه، نه وا
نه وه ی ده کرد به سوننه ت که خوای گه وره
له دوایدا بۆی ناردوه تارپوونی بکاته وه
بۆ خه لکی که خو ی سوننه تی هه یه پی ش
خو ی نه سنخ ده کاته وه که پیچه وانه یه تی،

یہ کیک لہ شوبہ ہی دہمارگیرانی
 مہ زہ بہ کان ئہ وہیہ کہ دہلین : ترسی
 ئہ وہ مان ہہیہ کہ فہرموودہ کہ (منسوخ)
 بیت بویہ ئیشی پی ناکہین ، بہ لام خیرا
 ئہ م شوبہ ہیہ بہ تال دہ بیتہ وہ کاتیک
 پرساریان لی بکہین ئہی کام
 فہرموودہیہ نہ سخی کردوتہ وہ (ناسخ)
 کامہہ ؟؟

ۛوہیش لہ سوننہ تہ کانی پیغہ مہردا
(ﷺ) باسکراوہ .

ئەگەر ووتە بَيِّزْكَ بَلَيْت : ئەو
 بەلگەمان بىنى لەسەر ئەوەى كە قورئان
 قورئان نەسخ دەكاتەوہ ، چونكە وینەى
 قورئان نىيە ،ئەم شتەمان لە سوننەتدا
 نیشان بدەن ؟

ئىمامى شافعى (پەرحمەتى خاۋى لى)
 بىت (دەرەمىت : لەۋەى كە ۋەسەم
 كەرد خاۋى گەرە شوۋن كەۋتنى فەرمانى
 پىغەمبەرى (ﷺ) پىۋىست كەردە لەسەر
 خەلكى ئەمە بەلگەيە لەسەر ئەۋەى كە
 سوننەتى پىغەمبەرى خوا (ﷺ) لە
 لايەنى خواۋە ۋەرگىراۋە ۋ لى ى رازىيە
 ، ەر كەسك شوۋنى بىكەۋىت ئەۋا
 بەۋى قورئانى خاۋى گەرەۋە شوۋنى
 كەۋتە، ۋە نابىنن دەرەقىكى ئاشكرا
 ھەبىت كە خاۋى گەرە خەلكى
 پەيۋەست كەرد بىت بەشتىكەۋە جگە لە
 قورئان ۋپاشانىش سوننەتى
 پىغەمبەرەكەى (ﷺ) .

وہ کہ سوننہت بہم شیوازہ بیّت کہ
وہ سقم کرد ، ہیچ هاوشیوہی نییہ
لہ ووتہی دروست کراوہ کانی خواہی
گہ ورہ ، بویہ دروست نییہ نہ سخی
بکاتہ وہ جگہ لہ وینہی خوی ، وہ ہیچ
لہ وینہی نییہ جگہ لہ سوننہتی
پیغہ مہری خواہ (ﷺ) نہ بیّت ، چونکہ

خوای گه وره ئه وهی به ئه می به خشیوه
نه یداوه به که سی تر له مروڤ له پاش
خوی بۆیه خه لکی هه موو شوین که وتوی
ئه ون ، وه بۆ شوین که وتوان نی یه
سه رپیچی شتیك بکه ن که خوای گه وره
فه رزی کردبیت له سه ر یان که شوینی
بکه ون ، وه که سیکیش که پیویست بیت
له سه ری شوینی سوننه تی پیغه مبه ر
(عَلَيْهِ السَّلَام) بکه ویت ئه وا بۆی نی یه پیچه وانه ی
بکات ، وه شوینی ئه وه ی نه گرتۆته وه
که بتوانیت شتیك له سوننه ت نه سخ
بکاته وه .

ئەگەر ووتە بېژدەكە ووتى: ئايا ئەگەرى
ئەو ھەيەكە سوننەتتىكى گىراۋەي
ھەيىت كەنەسەن كرايىتەو ەكار
بەوسوننەتەنە كرىت كەنەسەن
كردۆتەو (ناسەن)؟

ئەمە ناگونجىيەت وناشىيەت ،چۆن
دەشىيەت ئەوھى كەفەرز بوونى وەلاوھ
نراوھ ئىشى پىي بىكرىيەت و واز لەوھ
بەينىيەت كە فەرزبوونى پىويست كراوھ ؟
ئەگەر ئەمە دروست بوايە ئەوا زۆربەى
سوننەتەكان لە دەستى خەلكى دەچوون
بەوھى كە دەيانووت لەوانەيە نەسخ
كرايىتەوھ !! وە ھىچ كاتىك فەرزىك
نەسخ ناكريتەوھ ھەتا فەرزىكى تر لە
جىگاي دانەنريت ھەر وەكو چۆن

پروگه‌ی (بیت المقدس) نه‌سوخ بووه‌وه و له‌جیگای ئه‌و پروگه‌ی که‌عه دانرا .

وه هه‌موو نه‌سخراویک له‌قورئان و سوننه‌ت به‌م شیوه‌یه‌یه .

زانای پایه‌به‌رز () که

تحقیقی () ی کردووه فه‌رموویه‌تی

: (با چاولیکه‌ران ته‌ماشا بکه‌ن وتی

بروانن که‌ئیمامی شافعی چی فه‌رمووه ،

وه چه‌ند به‌لگه ده‌هینیت‌ه‌وه له‌سه‌ر

پیوستیتی شوین که‌وتنی سوننه‌ت که

(بو شوین که‌وتوو دروست نی‌یه

سه‌ریچی ئه‌وه بکات که‌فه‌رز کراوه

له‌سه‌ری شوینی بکه‌ویت) وه (ئه‌وه‌ی که

پیوست بوه له‌سه‌ری شوینی سوننه‌تی

په‌مه‌به‌ری خوا بکه‌ویت بو‌ی نی‌یه

سه‌ریچی بکات وه نایشتوانیت هه‌ستیت

به‌نه‌سوخ کردنی شتیک له‌سوننه‌ت) وه

با ئاگادار بن له‌سه‌ریچی کردنیان بو

فه‌رموده (صحیح) ه‌کان به‌بیانوی

چاولیکردنیان بو ئه‌وانه‌ی پیش خویان

که‌ده‌لین : له‌وانه‌یه ئه‌م فه‌رمودانه

(منسوخ) بن یاخود فه‌رموده‌ی تر دژیان

هه‌بیّت ، ئه‌مه‌ئه‌و شته‌یه‌که ئیمامی

شافعی (خوای لی رازی بیّت) ده‌ترسا

پووبدات وه له‌شوینه‌واره‌که‌ی ده‌ترسا

له‌ناو زانایان و خه‌لکی گشتی دا چونکه

(ئه‌گه‌ر ئه‌مه‌ دروست بوایه‌ئه‌وا زۆربه‌ی

سوننه‌ته‌کان له‌ده‌ستی خه‌لکی ده‌چوون).

وه باچاولیکه‌ران ته‌ماشای

شوینه‌واری چاولیکردن بکه‌ن له‌م

سه‌رده‌مه‌ی ئیستاماندا که‌چه‌ند یاسایه‌ک

دانراوه که‌وه‌رگیراون له‌فه‌ره‌نساوه ، وه

ده‌رچوه له‌هه‌موو به‌لگه‌یه‌که

له‌به‌لگه‌کانی ئیسلام وه‌نزیك بوو وه‌ری

بگرن وپیشی بخه‌ن به‌سه‌ر بنچینه‌کانی

دیندا له‌ئیش وکارو هه‌لس وکه‌وتیاندا ،

تاله‌وه ده‌ترسین که‌به‌یه‌کجاری له‌ئیسلام

ده‌رچن .

وه له‌شوینه‌واری چاولیکردن :

که‌سانیک هه‌ستان به‌ناوی تازه‌گه‌ری‌یه‌وه

له‌دیندا خویان خسته شوینی که‌سیک که

سوننه‌ت نه‌سوخ ده‌کاته‌وه و زۆریان

له‌سوننه‌ت وازلئ هینا پاشان (تأویل) ی

قورئان ده‌که‌ن به‌و شیوه‌یه‌ی که

به‌خه‌یالیاندا دیت که‌وای ده‌بینن ئه‌مه

به‌رژه‌وه‌ندی‌یه بو خه‌لکی له‌عه‌قل

وتیروانیی ئه‌واندا ، تاله‌وه ده‌ترسین که

له‌ئیسلام ده‌رچن به‌یه‌کجاری ،

هه‌لویستی هه‌ندی

له‌هاوچه‌رخیه‌کان :

هه‌ندی له‌هاوچه‌رخیه‌کان به‌تایبه‌تی

ئه‌وانه‌ی سه‌رقالی یاساکانن په‌نا ده‌بن

بو تیکه‌ل کردن و وه‌رگرتن له‌هه‌موو

مه زه به ګان له دانانی حوکه کاند، و په یوه ست نابن به ته نها مه زه بیکه وه له هه موو بابه تیکدا ، به لکو له ووتی مه زه به ګان ئه وه هه لده بژیرن که به رژه وهندی ده سته به رګات به گویره ی بۆچونی خویات ، به بی ته ماشاګردنی به لګه ، وه واده زانن ئیشیکي باشیان کردوه ، وه ګومانی ئه وه ده بن که به م ئیشه یان له ده مارګیری بۆ مه زه ب ده رچو بیتن ، وه نازانن که ئه وان له ګوماندان و که وتونه ته هه لیه کی زور خراپه وه ، خراپتر له هه لیه ده مارګیری بۆ مه زه ب ، چونکه ئه مان حوکه بنیات ده نین به گویره ی شوین که وټنی به رژه وهندی و ریګه پیډان به گویره ی بۆچونی خویان ، واته : به گویره ی شوین که وټنن بۆ هه واو وئاره زوو یان نه که به گویره ی شوین که وټنی به لګه ، ئه مان چاولیکری ده که ن به گویره ی هه واو وئاره زویان ، که پیویست له سهریان ئه وه یه : که ږاکه ن له چاولیکردن و برځون به ره و ناسینی حوکه می خواو پیغه مبه ره که ی (ﷺ) له و بابه ته دا ، وه پیویسته له سهریان ګوششی خویان به کار به ینن له به راست دانانی یه کک له مه زه به ګان به پیی به لګه ، نه که به پیی شوین که وټنن بۆ به رژه وهندی یاخود ریګه پیډان .

وه ئه ګر نه یان توانی له نیوان ووتنه جیا وازه کاند راستترینان هه لبریزن به پیی به لګه له قورئان و سوننه و قیاسی صحیح ، ئه وا بۆیان دروست نیی ه حوکه دابریژن به گویره ی به رژه وهندی چونکه ئه مه له شوین که وټنی هه واو وئاره زوو بۆچونی به تاله . () فهرموویه تی : (من چند بابه تیکم له به ره تیاند هه یه هه شت ووتی له سه ره له لایه ن هه شت پیشه وا له زانایان ، ئیتر چۆن ده بیت په له بکه م له وه لمدانه وه دا پیش فهرموده که ئیتر بۆچی لومه ده کریم له سه ره وه لام نه دانه وه ؟!) (۸) .

په له ناکات له وه لمدانه وه دا هه تا نه زانیت کام ووتیه راست ترینانه به گویره ی شوین که وټنی به لګه ، نه که به گویره ی شوین که وټنی هه واو ئاره زور و به رژه وهندی .

زانای پایه به رز (په حمه تی خوی لی بیت) له په رتو که که یدا (به شیکي تایبته کردوه سه باره ت به حه رامی فه توا دان له دینی خوی ګه وره دا به بۆچونیک که پیچه وانه ی قورئان و فهرموده بیت ، یاخود بۆ

چونيك كه قورئان و فهرموده پالپشتى
نه كه نه له وهرگرتندا^(۱) و فهرموويه تى :

خوای گه وره ده فهرمىت :
﴿فَإِنْ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَكَ فَاعْلَمْ أَنَّمَا يَتَّبِعُونَ
أَهْوَاءَهُمْ وَمَنْ أَضِلُّ مِمَّنْ اتَّبَعَ هَوَاهُ بِغَيْرِ
هُدًى مِنَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ
الظَّالِمِينَ﴾ [:] .

واته : نه گهر به دهنگ بانگه وازى تووه
نه هاتن ئهى محمد (ﷺ) و وه لامتيان
نه دايه وه ئهوا بزانه ته نه ئهوانه شوين
هه و اووئاره زويان كه وتون به بى هيچ
به لگه يه كه ، وه كى هه يه گومرا تربيت له و
كه سهى كه شوينى هه و او ئاره زوى خوى
بكه و يت به بى هيچ ريئمايى يه كه له لايه نى
خوای گه وره وه ، وه به پاستى خوای
گه وره هيدايه تى كه سانى سته مكار
نادات .

خوای گه وره له م ئايه ته پيروزه
خه لكى دابهش دهكات به دوو كومه له وه
كه سى يه ميان نى يه ، ياخود وه لامدانه وه
و شوين كه وتنى خوای گه وره و پيغه مبه ر
(ﷺ) و ئه وهى كه هينا و يتى ، ياخود شوين
كه وتنى هه و او ئاره زوو ، كه واته هه موو
شتيك كه پيغه مبه ر (ﷺ) نه يهينابى ئه و
له هه و او ئاره زوه وه يه .

وه خوای گه وره ده فهرمىت :

]

[:]

واته : ئهى داود (ﷺ) ئيمه تومان
كردوه به جى نيشينى پيغه مبه رانى پيش
خوت له سه ر زه ويدا ، تويش برپاربده له
نيوانى خه لكيدا به حق و دادپه روه رى ،
وه شوينى هه و اووئاره زوو مه كه وه چونكه
نه گهر شوينى بكه و يت ئه و گومرا
دهكات وله پرى خوای گه وره ده رت
دهكات ، وه ئه و كه سانهى كه و له ريگاي
خوای گه وره لاده دن ئه و سزايه كى
سه ختيان بو هه يه به هوى
له بيرچونه وهى پوزى قيامت و
دادپه روه رى نه بونيان له نيوان
خه لكى دا .

خوای گه وره له م ئايه ته پيروزه دا
ريگاي برپاردان له نيوان خه لكى دا
دابهش دهكات بو دووبهش : يه كه ميان :
حق ، كه بريتى يه له و وه حى يه كه
خوای گه وره دايه زاندوت ته سه ر
پيغه مبه ر كهى (ﷺ) .

دووه م : گه پاندويه تى يه وه بو هه و او
ئاره زوو ، كه بريتى يه له هه موو شتيك كه
پيچه وانهى وه حى بيت .

خوای گه وره به پيغه مبه ر كهى
ده فهرمىت :

]

[] :

واټه : پاشان ئه‌ی محمد (ﷺ) تۆمان
خستوته سهر پښتانه کی ناشکرا له
دینه‌که‌تدا که ده‌تگه یه‌نیت به‌حق
تویش ئیشی پی بکه له‌ناو ئومه‌ته‌که‌تدا
،وشوینی هه‌واو ئاره‌زووی ئه‌و که‌سانه
مه‌که‌وه که یه‌کخواپه‌رستی و شه‌ریعه‌تی
خوا نازانن چونکه ئه‌گه‌ر شوین ئه‌وان
بکه‌ویت وخوای گه‌وره ویستی لی بیت
توشی شتیکت بکات ئه‌وا ئه‌وان ناتوانن
هیچ سودت پی بگه‌یه‌نن،وه سته‌مکار و
کافران هه‌ندیکیان خو‌شه‌ویست و
سهرخه‌ری هه‌ندیکی تریانن ،وه‌خوای
گه‌وره‌یش سهرخه‌رو یارمه‌تی‌ده‌ری ئه‌و
که‌سانه‌یه که خویان ده‌پاریزن له
هاوبه‌ش بریاردان و تاوان کردن .

له‌م ئایه‌ته پیرۆزه‌یشدا خوای گه‌وره
شوین که‌وتن دابه‌ش ده‌کات له‌ نیوان ئه‌و
شه‌ریعه‌ته‌ی که خوی دایناوه وبه‌ وحی
ناردویه‌تی که ئیشی پی بکړیت و
فه‌رمانی به‌ ئومه‌تی کردووه‌که ئیشی پی
بکه‌ن وه له‌ نیوان شوین که‌وتنی هه‌واو
وئاره‌زووی ئه‌و که‌سانه‌ی که‌نه‌زانن
،فه‌رمانی به‌یه‌که‌م کردووه و قه‌ده‌غه‌ی
له‌ دووه‌میان کردووه .

وه‌ خوای گه‌وره ده‌فه‌رمیت :

[] :

واټه : شوینی ئه‌و قورئان و سوننه‌ته
بکه‌ون که‌له‌لایه‌نی خوای گه‌وره‌وه بۆتان
دابه‌زینراوه ،وه شوینی جگه له‌ قورئان و
سوننه‌ته مه‌که‌ون ، که چاولیکه‌ری
که‌سانیکي تر بکه‌ن له‌دینه‌که‌تاندا
هه‌روه‌کو چۆن خه‌لکی له‌سه‌رده‌می
نه‌فامیدا ده‌یانکرد و گوپړاپه‌لی گه‌وره
کانیان ده‌کرد له‌ حه‌لال و حه‌رام کردندا ،
به‌لام مروّف که‌م بیرده‌کاته‌وه .

ئهم ئایه‌ته پیرۆزه‌یش فه‌رمان کردنه
به‌ شوین که‌وتنی ئه‌وه‌ی که دابه‌زینراوه
به‌ تاییه‌تی (قورئان سوننه‌ته) وه بزانه
هه‌رکه‌سیک شوینی جگه‌له‌ قورئان و
سوننه‌ته بکه‌ویت ئه‌وا شوینی که‌سانی
ترکه‌وتوه وه‌کو سه‌رده‌می نه‌فامی .

هه‌روه‌ها زانای پایه‌به‌رز ()
فه‌رموویه‌تی^(۱) :

(پاشان خوای گه‌وره پیمان
راده‌گه‌یه‌نیت که هه‌ر که‌سیک حوکم بکات
یاخود حوکم ببات بۆلای جگه له‌وه‌ی که
پیغه‌مبه‌ر هی‌ناویتی (قورئان و سوننه‌ته)
ئه‌واتاغوتی کردووه به‌حاکم وحوکمی بۆ
لای ئه‌و بردووه ..

وه‌ تاغوتیش هه‌موو شتیکه‌ که‌به‌نده
له‌ سنوری خوی ده‌ری بکات وزیاد په‌وی
تیدا بکات له‌ په‌ستراوو شوین که‌وتن و
گوپړاپه‌لی کردن، وه تاغوتی هه‌ر

() : (/) .

نه ته وهيه كيش ئه و كه سهيه كه حوكم ده بن بۆلای جگه له خواو پیغه مبهري خوا (ﷺ)، یاخود ده پیه رستن جگه له خوی گه و ره ، یاخود شوینی ده كه ون به بی چا و پۆشنایی له لایه ن خوی گه و ره وه ، یاخود گو پرایه لی ده كه ن له شتی كدا كه نازانن ئه مه گو پرایه لی یه بۆ خوی گه و ره ... پاشان خوی گه و ره پیمان راده گه یه نیت ده رباره ی ئه م جو ره كه سانه كاتیك پییان بلیتی : وهرن بۆلای قورئانی خوی گه و ره و پیغه مبهري (ﷺ) ئه وان پشت له م شته هه لده كه ن و وه لامی بانگه واز كه ره كه ناده نه وه ، وه پازی ده بن به حوكمی جگه له خواو پیغه مبهري كه ی (ﷺ)، پاشان خوی گه و ره هه ره شیان لی ده كات كه ئه گه ر توشی به لا و ناخوشی یه ك بن له عه قل و دین و چا و پۆشنایی و له ش و مالیاندا ، ئه وا به هوی پشت كردنیانه له وه ی كه پیغه مبهري (ﷺ) هینا ویتی وه كردنی كه سی تره به حاكم و حوكم بردنه بۆلای جگه له پیغه مبهري (ﷺ) هه روه كو چۆن خوی گه و ره ده فه رمیت :

[] [] :

واته : ئه گه ر پشتیان هه لكرده له تۆ به حوكمی تۆ پازی نه بوون ئه وا

بزانه خوی گه و ره به هوی ئه م تاوانه وه ده یه ویت سزایان بدات .
بیانوی ئه وه ده هیننه وه كه مه به ستیان چا كه و راستی بووه ، واته به كردنی ئیشیك كه هه ردوولا پازی بكات و هاوسه نگی بكات له نیاواناندا هه روه كو چۆن كه سیك كه ده یه ویت هاوسه نگی بكات له نیاوان ئه وه ی كه پیغه مبهري (ﷺ) هینا ویتی و ئه وه ی كه پیچه وانه یه تی وه وا ده زانیت كه به م ئیشه ی چا كه ی كردووه و مه به ستی چاك سازی بووه ، به لام باوه ر واده خوازیت كه جهنگ و جیا كه ره وه ی بخه ی نه نیاوان ئه وه ی كه پیغه مبهري (ﷺ) هینا ویتی و ئه وه ی كه پیچه وانه یه تی له ریگا و به رنامه و راستیتی و بیرو باوه ر و سیاسه ت و بۆچوندا .

وه باوه ری ته واو له م یه كلا كه ره وه یی و جهنگه دایه نه ك له هاوسه نگی له نیاوان حه ق و به تالدا و بالله التوفیق) .
هه روه ها فه رموویه تی^(۱) : (نه فه توا ده رو نه حاكم ده توانن فه توا بده ن و حوكم و بپیار بده ن به حه ق هه تا دوو جو ر تیگه یشتیان نه بییت :

یه كیكیان : تی گه یشتن له پوودا وه كه و حال ی بوون لی ی و ده ركردنی زانیاری پاست له وه ی كه پووی داوه به به لگه و

() : (/) .

نېشانه ، هغه زانباري يه کي ته وایي
ده بېت له بابته که دا .

جوري دووهم : تيگه يشتني پيوست
له دوروبه ره که دا ، که بريتي يه له
تيگه يشتن له حوکمي خوي گوره که
برپاري له سهر داوه له پرتوکه که يدا
يا خود له سهر زماڼي پيغه مېره که ي (ﷺ)
له م پووداوه دا ، پاشان يه کيکيان جي
به جي ده کات به سهر ئوي ترياندا ، بويه
هر که سيک هه ول وکوشش وتواناي خوي
به کار به يني له م شته دا ئه واي بي به ش
نابيت له دوو پاداشت نه گهر پيکابيتي ،
يا خود پاداشتيک نه گهر هه لاي کرد بېت ،
زانا ئه و که سهر که به هوي تيگه يشتني
دوروبه رو پووداوه که ده گاته زانيني
حوکمي خواو پيغه مېره که ي (ﷺ)
هه روه کو چوڼ شايه ته که ي يوسف (ﷺ)
به هوي دراني قه ميسه که ي له دواوه
گه يشت به زانيني پاکی وړاستگويي
يوسف (ﷺ) .

هه روه ها هه روه کو چوڼ سوله يمان
(ﷺ) گه يشت به ناسيني دايکي
پاسته قينه ي منداله که که به هه روه
نآفره ته که ي فهرموو :
()

واته : چه قويه کم بو به يني هه تا له
نيوانتانا منداله که بکه م به دوو به شه وه
وهريه کي به شيکي ببه ن ، دايکي

پاسته قينه ي منداله که هاواري کرد ووتي
وانه که يت نامه وېت ويده به و نآفره ته ي تر ،
هه روه ها هه روه کو چوڼ خليفه ي
موسلمانان ئيمامي عه لي (خوي لي پازي
بېت) تواني ئه و نامه يه به و نآفره ته
دهربه يني که () پيدا
نارد بووي بو کافره کاني مه که به وه ي که
پي ي ووت : ()

واته : يان نامه که دهرده که يت و
ده مانده تي يا خود جله کانت له بهر
داده که نين .

وه هر که سيکيش جگه له م پښايه
بگريته بهر ئه و مافه کاني خه لکي فه وتاندوه
و داوي تي يه پال ئه و شريعه ته ي که خوي
گوره به پيغه مېره که يدا (ﷺ) ناردويه تي ،
به مه وه به تالي چاولي کردن و تيکه ل کردني
حـق وبـه تال پوون ده بېتـه وه
وده رده که وېت .

داوا ده که ين له خوي گوره بمانخاته
سهر پښاي پاستي وده ست گرتن
به سوننه تي جيني شينه پاسته هيدايه ت
دراوه کان وه بما نگريپت له و که سانه ي که
دهستي پيوه ده گرن به جواني و قه پي لي
ده گرن به که لبه کانيان هه روه کو چوڼ
پيغه مېره (ﷺ) فهرمانی کردوه و
ده فهرميپت :))

((

دهى ئهى برأى موسلمانم تۆيش
بىربكه ره وه و له و كه سانه به كه به جوانى
دهست ده گرن به سوننه تى پيغه مبه رى
خواوه (ﷺ) وقه پى لى ده گرن
به كه لبه كانيان ، وهواز بهينه له هه موو
ووته و كرده وه يه ك كه پيچه وانه ي
سوننه تى پيغه مبه ر (ﷺ) بيت .

نارامگرتن

ناماده کړدنې :

م . کامران خالد / چه مچمه مال

زیاتر ئه مه ویت ئه وه بلیم : ئه وانه ی که له بوارې راست کړنه وه و راگه یان دنی ئیسلام دا ه ول دده ن ، ئایا توانیوانه له پیش ه مو وانه وه له خو یان و ن زیکترین که سانی ده ورو به ریانه وه ده ست پی بکن وجی به جی بکن و ئارامی له سه برگرن ؟ .

زانای گه وره و به ناوبانگ - محمد ناصرالدین الالبانی - خوالی خوش بیټ ، له م بواره دا ده فهرمویت : زور له وانه ی که له مهیدانی پاکسازی (التصفیه) دا دنوسن هیشتا خو یان له سه ر ئه و پاکسازی په په روږده نه کړدوه .

جا بویه پیویسته له سه رمان که زور گرنگی بده ین به لایه نی په روږده کړدن له سه ر ئیسلامی کی راسته قینه و پق و قینی خوالی گه وره له خو مان دوور بخه ینه وه و ئارامگر بین و دان به خو ماندا بگرین و دامه زراو و چه سپاو بین له سه ر جی به جی کړدنې ئه و ئیسلامه و هیچ

موسلمانانی به ریژ... و جاریکی تر له بابه تیکی تری په روږده پیدا کړده بینه وه و باس له یه کی که له گرنگترین بابته په روږده یی ه کان ده که ین که ئه ویش بابته تی (ئارام گرتنه) .

له بنچینه کانی (بانگه وازی پیشینی - الدعوة السلفیه) وه که له لای شاره زایان پروون و ئاشکرایه به لکو له پیش ه موو بنچینه کانه وه شاره زابوونه له ریگای راست و پاشان په روږده بوونه له سه ری .

گومانی تیدا نی په که ه ولکی زور دراوه بو خستنه پرووی سیمای راست و بیگه ردی ئیسلام و خاوین کړدنه وه ی له چه نده ها ته م و مژ و تاریکایی ، که ئه مه خو ی له خویدا کاریکی هر زور گرنگ و پیویسته ، به لام ئه وه ی که شایانی باسه ئه وه یه که تا چ ئه ندازه یه که په روږده کړدن و دامه زراوی و ئارام گرتن و دان به خو دا گرتن وجی به جی کړدن به دوا ی ئه و زانست و زانیاریانه دا هاتو وه ؟! .

كەس و لايەن و ناخۆشى و نەخۆشى و ترس و تۆقاندن و نەبونی نەدارى و ھەر ھۆيەكى تر چۆكمان پى دانەدات و چاوەرى پى پاداشت و پەزامەندى و بينينى خواى گەورە بين بە بەردەوامى ، و ھە ئو بەلەين و پەيمانە ببەينە سەر كە بە خوامان داوہ و پشت گوى نەخەين و بە باشى بەريوہى بەرين .

ئاليرەوہ زۆر پىويستمان بەباس كردنى بابەتى (ئارام گرتن) ھە ، لە بەر ئوہ بە پىوستم زانى كە ئەمە بابەتە [لە پۆژيكي وەك ئەم رۆى پىر لە لادان و ئاژاوہ و خۆ پانەگرىدا ، پىر لە ئارام نەگرتن و بەردان و خۆ دوور خستەوہ لە دين و بانگەواز و بە ھەلە تىگەيانندن و چەواشە كردن و خەلكى و خۆ لە گيلى دان و شوين كەوتنى دونيا و ئارەزوہكان و شەيتانەكان] ، بخەمە پروو بۆ ئوہى تىيگەين ئايا ئيمە وەك موسلمان كە دينى خوامان ھەلبژاردوہ بەراستى شوينى كەوتوين ؟ و ئايا توانيومانە ئارام گر و خۆراگر بين ؟

وہ بيسەلمينين كە ئيمە خاوەنى دينيكي پاكين و خواى گەورە خۆى پاريزگاريمان لىدەكات .

زۆر بەداخەوہ ، لە كەسانى بەناو شارەزا دەبينين و دەبيستين كە چۆن

پىچەوانەى راستىيەكانن و خويان و خەلكيش بە چەواشەبيدا دەبن .

ئەمرۆ نموونەى ئووانە زۆرن كە بى ئارامن و لەبەر ئوہى نەيانتيوانيوہ خۆراگر بن وازيان لە زۆربەى راستىيەكان ھىناوہ و شوينى خەيالەكانى خويان كەوتوون و پىيوارانى پىگاي راستى خوا بە نەفام و گيل و بىئاگا لە قەلەم دەدن .

تا دوينى زانايانين بە نەشارەزا لە [فەقەى واقع و سياسەت] بە خەلكى دەناساند ، بەلام ئەمرۆ كەوتونەتە ناو واقعىكي زۆر چەواشە و تاريك نازانن چۆن لە زەلكاوى ئو ئاكامە بىنە دەرەوہ ، زانايانىش خوا لىيان خۆشبىت بە ئارام گرتن و دان بەخۆدا گرتنيان لە دواى يارمەتى خواوہ توانيان بۆ ھەمووانى بسەلمينين كە پەلە كردن و بى ئارامى ئاكامى واى لى دروست دەبيت كە زۆربەى ياخى بوان لىيان (واتە: لەزانايان) ئەمرۆيان ھەر بە جاريك راستىيەكان بەردەدن ، يان ئوہندەى تر بى ئارامتر دەبن ، و خويان و دەور و پشتيان لە دەست دەدن ، واتە : لە نيوان بەردان و زيادەپرەوىدا مامەلە دەكەن .

بابەتى (ئارام گرتن) بابەتيكى زۆر گرنگە و پىستى بەسەرنجدان ھەيە

چونکه وهك زانابان دهلین : نارام گرتن نیوهی ئیمان و باوهره^(۱) .

خوای گه وړه زیاتره له (۸۰) جار باسی نارام گرتنی کردووه له قورئانی پرؤزدا ، خویندنه وه و لیكولینه وهی ئه و ئایه تانه فیترگه یه کی پهره وده ی زور کاریگه ره بؤ پهره وده کردنی تاک و کومه لی موسلمان و دروست بوونی کومه لگایه کی راسته قینه ی ئیسلامی ، بویه وای به باش ده زانم که موسلمانان ئه م لیكولینه وه بابۀ تیانه له بهر چاو بگرن و خویان و خیزان و ده و روبه ریانی له سهر پهره وده بکه ن .

جا لیړه دا ئاماژه به چهند ئایهت و فهرموده یه که دده یین که به راستی له ناخه وه ده لیم : کاتیک که سهرنجیان دده یین بؤمان دهرده که ویت که چهند دورین له راستی ئیسلام و تا چ ئه ندازه یه که مته رخه مین له جی به جی کردنی ، چونکه وهك ئه مړو ده بینین

(۱) () : " " () : " " () : " " () : " " (/) : " " (/) : " " () : " " (/) : " "

پابه ندبوون به فهرمانه کانی خواوه ، وه دورکه وتنه وه له یاخی بوون و سه ریچی یه کان ، وه دان به خؤدا گرتن و نارام گرتن له سهر ناخوشیه کان له کومه لگای ئیمه دا زور کاریکی نامویه و له تیروانینی زورینه ی خه لکی دا به نه فامی و گیلیتی و دورکه وتنه وه له ژیانی به ناو شارستانی ده ژمیردریت ، جا بویه نارام گرتن له قورئان و فهرموده کانی پیغه مبهردا (ﷺ) زور گرنگی پیدراوه و پاداشتی نارام گران له لای پهره وده گار بی ئه ندازه یه .

خوای گه وړه له پابوردووی گه لانی پیښودا و ته نانهت له ئیستا و داهاتوشدا که ویستبیتی هر کومه لیک بگوریت و به ره و ریگای پاست بیان بات ئه و که سانیک پهره وده کردووه که زور به نارام و خوراکر بن و زور به هیمنی و له سه رخوی ئه و په یامه پابگه یه نن به خه لکی ده و روبه ریان وه په له ی توله کردنه و هیان نه بیت ئه گهر گه له کانیان لییان یاخی بووبن .

به لی سیفه تی خوراکری و نارام گرتن له دیارترین ئه و سیفه تانه یه که پابه رانه له ره وشت و ئاکاریاندا ره نگی دابووه وه .

ئوه و تا وه لامی پیغه مبه ران سه لات و سه لامی خویان لی بیت به رامبه ر هه موو

ئەو ئازار و ئەشكە نجانەى گەلەكانيان
ئەو دەبوو كە دەيانگوت:

﴿وَمَا لَنَا أَلَّا تَتَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ وَقَدْ هَدَانَا
سُبُلَنَا وَلَنَصْبِرَنَّ عَلَى مَا آذَيْتُمُونَا وَعَلَى
اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ﴾ [:]

واتە : جا چۆن ئىيمە خۆمان بە خودا
ناسپىرىن كە ھەر بۆ خۆى رېڭاى
پاستى نىشان داوين ، وە ھەر
ئازارىكىشمان بدەن خۆرا دەگرين ،
بائەوانەش كە خوا بە پشتيوان دەزانن
خۆيان بدەنە دەست خودا.

ئەگەر بە وردى سەرنج بدەينە
﴿وَلَنَصْبِرَنَّ عَلَى مَا آذَيْتُمُونَا﴾

ئەو ھەمان بۆ دەردەكەوئەت كە
پىغەمبەران ھەلات و سەلامى خويان
لى بىت ئەو پەرى خۆراگر بوون و
ھەرگىز بى ھىوا نەبوون لە گەلەكانيان
سەرەپاى ھەموو جۆرە ئىش و ئازارىك ،
چونكە وا پەرودەكراون كە بەردەوام
لە گەل ئارام گرتن و دان بەخۆداگرتندا
ژيان بەرنە سەر لە پىناوى پاداشتى
خوای پەرودەگار و ئامۆژگارى
بەردەواميان بۆ گەلەكانيان بەلكو رېڭاى
پاست وەربگرن .

وہ كاتىك خوى گەورە ئامۆژگارى
پىغەمبەرمان (ﷺ) دەكات پىى
دەفەرموئەت :

﴿فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُوا الْعِزْمِ مِنْ
الرُّسُلِ وَلَا تَسْتَعْجِلْ لَهُمْ﴾ [:]

واتە : دان بەخۆدابگرە و بە ئارامبە ،
ھەرودەك چۆن پىغەمبەرانى خاوەن
عەزىمەت و راستى و خاوەن ئىرادە دان
بەخۆداگر بوون و بە ئارام بوون لە سەر
بانگەوازەكەيان وە ھىچ پەلەت لىيان
نەبىت .

بلى ئەمەيە پەرودەردە كردنى
پاستەقینە ، پەرودەردەكردنىك كە پەرە لە
خۆپاگرى و نەبەزى .

تەنانت سەرنج بدەنە پىاوپاكي لە
خوا ترس () كە چۆن پەرودەردەى
كوپەكەى خۆى دەكات لە سەر بانگەواز
كردن و ئارامگرتن لە سەرى ، ئەو ھەتا بە
كوپەكەى دەلەت :

﴿يَا بُنَيَّ أَقِمِ الصَّلَاةَ وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ
وَأَنْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَاصْبِرْ عَلَى مَا أَصَابَكَ
إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ﴾ [:]

واتە : ئەى كوپرەكرەم نوێژەكانت
بەباشى ئەنجام بدە و فەرمان بە چاكە
بكە و پىبگرە لە خراپە و خۆپاگر و بە
ئارامبە لە سەر ھەر ناخۆشىيەك كە لەو
رېڭايەدا توشەت دەبىت ، چونكە ئەمە
ئەو ھەيەكە خوای پەرودەردگار ويستويەتى
لە شاكارە بەرزەكانى مرقى برودارە .
دەبا سەرنجىكيش بدەين لە باوكان و
لە بە ناو دۆستانى ئەمرو بەداخەو
كاتىك ئامۆژگارى كوپ و دۆستانى خويان

دهكهن له جياتي ئاموژگاريان بكهن به نارام گرتن و خوږاگري له سهر ديني خوا به داخه وه ترسنوكي و بي ناراميان له ناخدا ده پوينن .

ئاموژگاري كاري پاسته قينه نهو كه سه يه كه ئاموژگاريت دهكات به وه ي كه خوي گه وړه ئاموژگاري به ندهكاني پي كړدوه ، نهك وهك نه مانه ي نه مړو كه سيفاتي ئاموژگاري كاريان تيدا نيه به پيچه وانه ي ويستي خواوه ئاموژگاريت دهكهن .

جا نه مه نهك ههر باوكان به لكو به ناو شاره زايانيسي گرتووه ته وه ، سه يره خويان به رابهري بانگه واز ده زانن كه چي دژي بانگه وازي خوان ، بي نارام و خوږانه گرن .

خوي گه وړه ده فهرمويت :
﴿وَلَقَدْ وَصَّيْنَا الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَإِيَّاكُمْ أَنْ اتَّقُوا اللَّهَ﴾ [:]

واته : ئيمه به پاستي ئاموژگاري نه وانه ي پيش ئيوه ش و ئيوه شمان كرد كه له خودا بترسن و فهرمانه كاني جي به جي بكهن و دوربكه ونه وه له ياخي بووني .

نه مه يه ئاموژگاري خوي گه وړه ، جا ههر ئاموژگاري يه كه وهك نه م ئاموژگاري يه نه بيت ، به پاستي نه وه

چه واشه كردن و گومرا كردنه نه گهر به ههر ناويكه وه بيت .

با سهرنجي كيش بدهينه خوږاگري و دان به خوږاگرتني نهو سيحربازانه ي زه مانې پيغه مبه ر موسي -

- دواي نه وه ي كه وا پاستيتي بانگه وازي پيغه مبه ر موسايان بو ناشكرا ده بيت و گومرا بووني فيرعه ونيان بو دهرده كه وي و بړوا ده هينن و شوين پيغه مبه ر موسي ده كه ون و پاشان فيرعه ون زور به توندي هره شه يان لي دهكات و ده يانترسي نيت و به لين ده دات كه له خاچيان بدات و به و په ري ئيش و نازاره وه له ناويان ببات ، كه چي نه وان نه و په ري خوږاگري يه وه گوتيان له دواي نه و نيشانانې بينيومانه سويند به و كه سه ي ئيمه ي دروستكردوه ههر گيز بو تو ده ستمان پي له وه لئاگري سا ههر چي به كت كه له ده ست ديت دريغي مه كه تو ههر ته نها له ژيني نه م دونيا يه دا ده ستت ده پوات .

نه م به سهر هاته گه وړه يه له سوره تي) (دا خوي گه وړه بومان ده گيړي ته وه و به هويه وه فيرمان دهكات كه ته نها مه به ستمان له ژيندا خوي په روه دگار بيت و هيچ ترساندن و تو قاندينك له بيرو بړواي پاسته قينه مان په شيمانمان نه كاته وه :

﴿فَالْقِي السَّحْرَةَ سَجْدًا قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ هَارُونَ وَمُوسَى (٧٠) قَالَ آمَنْتُ لَهُ قَبْلَ أَنْ أَدْنِ لَكُمْ إِنَّهُ أَكْبَرُكُمْ الَّذِي عَلَّمَكُمْ السَّحْرَ فَلَا تُطِيعُوا أَمْرَهُمْ وَأَرْجِعْكُمْ مِنْ خِلَافٍ وَلَا تَصْلُبْكُمْ فِي جُدُوعِ النَّخْلِ وَلِتَعْلَمَنَّ أَنِّي أَشَدُّ عَذَابًا وَأَبْقَى (٧١) قَالُوا لَنْ نُؤْثِرَكَ عَلَى مَا جَاءَنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالَّذِي فَطَرَنَا فَاقْضِ مَا أَنْتَ قَاضٍ إِنَّمَا تَقْضِي هَذِهِ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا (٧٢)﴾ [] .

خوای گه وره ئارام گرتنی له قورئاندا کردوو به پیوه ریك بو جیا کردنه وهی راست گویان له ناو کومه لانی خه لکدا وهکو ده فهرمویت :

﴿... وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ﴾ [] :

واته : ئه وانهی له نه داری و گرفتاری و تهنگانه دا خوړاگر بن مروقی راست و دروست ئه وان و وه ئه وانیشن که له خوا ده ترسن .

وه گومانی تیدا نییه که ویستی خوا وایه راستگو له دروژن جیا بکاته وه وهکو ده فهرمویت :

﴿الْم (١) أَحْسَبَ النَّاسُ أَنْ يُثْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ (٢) وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ صَدَقُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْكَاذِبِينَ (٣)﴾ [] .

واته : ناخو خه لکی لایان وایه هه ر که بلین ئیمه باوه رمان هیناوه ئیتر وازیان لی ده هیئرئ و توشی هیچ تاقی کردنه وهیه که نابن ئیمه ئه وانهی بهر له مانیشمان تاقی کرده وه بو ئه وهی

خوای گه وره راست گویان و دروژنان ده ربخات و جیا بکاته وه .

بو زیاتر سه رنج دان له ئایه ته کانی (سه رنج بده ره کتییی :)

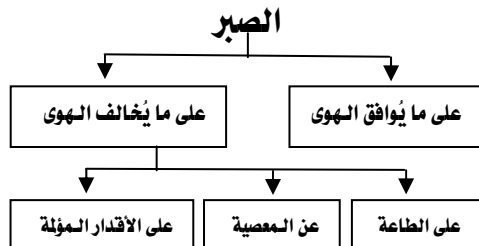
(، بو ئه وهی بزانی که بانگه وازی ئورینهی پیغه مبه ران سه لات و سه لامی خویان لی بیته هه تا کوتایی ژیانیشیان به م قوناغه دا تی په ری کردوو .

پاشان با سه رنجیک له فهرموده کانی پیغه مبه ر (ﷺ) بده یی ده رباره ی ئارام گرتن ، پیغه مبه ر (ﷺ) ده فهرمویت : (()) () واته : ئارامگرتن پو شناییه .

زانایان ده فهرمون وشه ی () له گه ل پو شناییه که یدا گه رمایشی تیکه لاوه به وینه ی پو شنای و گه رمایی تیشکی خوړ ، ئه م واتیه ش ئه وه ده گریته وه که ئارام گرتن کاریکی ئاسان نییه ، واته هه ر که سیک بیه ویت به و سیفه ته به هره مه ند بیته ناخوشی زوری دیته ریگا .

وه پیغه مبه ری خوا (ﷺ) له فهرموده یه کی تر دا باسی پوژگار ییمان بو ده کات که دیته ریگامان ناوی بر دووه به پوژگاری (صبر) واته پوژگار ی که تیایدا ده ست گرتن به دینی خوا وه هه ر زور

بؤ نمونه : له به کارهینانی ریسای () دا چند
فرمانی خوی گه وره پشت گوی خراوه
به لکو چندها له قه ده غه کراوه کان
پی پی دراوه .
پاشان بابزانین که و نارامگرتن له
سر چند جور و به شیکه وه له م
نه خشه یه دا پروون کراوه ته وه : -

جوری یه که م : - نارام گرتن له سر
ویست و خوشی و ناره زوه کان واته له ش
ساغی و سه لامه تی و مال و زورینه ی
خیل و هوژ و شوینکه وتوان و هه موو نه و
شتانه ی که له دونیادا جیگه ی خوشی و
به خته وه رین واته پیویسته مروقی
موسلمان به نارام بیت له سر نه مانه
هه مووی ، نه میش به وه ی که نه م خوشی
و ناره زوانه فریوی پی نه دات وه کو
خوی گه وره ده فره رمویت :
﴿فَلَا تَغُرَّتْكُمْ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَلَا يَغُرَّتْكُمْ
بِاللَّهِ سُورَةُ لَقْمَانَ الْعَزُورُ﴾ []

واته خوی زور ماندونه کات به
خوشیه کانی دونیاوه ، وه مافه کانی
خوی گه وره له مال و به دهنی خویدا

گرانه ، ده فره رمویت هه رکه سیک له ورژه دا
ده ست بگریت به دینی خواوه ، نه و
پاداشتی په نجا که سی له هاوړیکانی
پیغه مبه ر صلی علیه وسلم هه یه ، به لکو
په نجا شه هید له هاوړیکانی .
پیغه مبه ر (ﷺ) ده فره رمویت :))

((^(۳) ، وه هه روه ها

ده فره رمویت :))

((^(۴) .

له پروانگه ی نه و دوو فره مووده یه وه
بؤمان ده رده که ویت که پاداشتی
نارامگران له پوژگاریکی پر له گیتراوی
نه زانین و بی نارامیدا چند زوره و
نه رکی سه رشان ی نارامگرانیش چند
قورس و گرانه ، هه روا به ناسانی که
بلیین نیمه خاوه ن باوه پین به بی
خوپاگرتن و دان به خوداگرتن ده ستمان
ناکه ویت جا جیگای سه رسوپمانه که
نه مپو له خسته پرووی چند ریسایه کی
شه رعی دا زورینه ی فره مایشته کانی خوا و
پیغه مبه ری خوا (ﷺ) پشت گوی
خراون .

(۱) : () .

(۲) : () .

له ياد نه كات وه ئه وهى له يادى نه چيٽ
كه ئه مانه هه مووى له بهر خاترى
عيبادت و خوا په رستى دروست بوون
وه كو پيغه مبهري خوا (ﷺ) ده فهرمويت
:))
(...) () .

واته : خواى گه وره ده فهرمويت ئيمه
مال و سامانمان ناردو ته خواره وه له
پيناوى پاراستنى نوڅه كان و ده ركردنى
زه كات تييدا ، دياره ()
بريتى يه له نوڅركردن به باشتري شيوه ،
به ده ست نوڅرى باش و له مزگه وت و
جه ماعه ته كاندا ، با ليړه دا بپرسين و
بليين : كه ئه مپو موسلمانان تا چ
ئه ندازه يه ك سوپاس گوزارى خوان له
سهر ئه و نيعمه تانه و به ئارام و خوږاگر
له وهى كه له پيناوى په رستنى خودا دا
به كارى بهيئن ، وه په رستنى خواى
گه وره به فيرؤ نه دن له بهر ده ست
خستنى ئه و نيمه تانه .

() ي كورپى () خواى
لى پازى بيت ده فهرمويت :))

((واته : تاقي كراينه وه به
ناخوشى يه كان توانيمان ئارام بگرين ،

به لام نه مان توانى خوږاگر بين به رامبه ر
خوشيه كانى دونيا .
جوړى دووهم : - ئارامگرتن له سهر
ئو نه ركانه ي كه پيچه وانه ي ويست و
ئاره زووه كانى مروځن ، ئه مه ش ده بيت به
سى به شه وه :

به شى يه كه م : ئارام گرتن له سهر
به ندايه تى و په يره وى كردنى
فه رمانه كانى خواى په روه ردگار .
جا مروځى موسلمان زور پيوستى به و
جوړه خوږاگرى يه هيه ، چونكه
(نه فسى مروځ) مل كه چ ناكات بو
به ندايه تى .

وه ئه م جوړه ئارامه پيوسته له دوو
لايه نه وه گرنگى پى بدرت :

١ - پاست كردنه وهى نياز و مه به ست
و دوور كه و تنه وه له پوپه رمابى .
٢ - جى به جى كردنى وه ك چوڼ له
قوئان و فهرمووده ي صه حيح و پاستدا
هاتووه ، واته دورخستنه وه يان له
داهيئراوه كان () .

ليړه دا وه ك نمونه يه ك سهرنجى
خوينه ر بو ئه وه پاده كيشم كه تا چ
پاده يه ك توانيومانه ئارام بگرين له سهر
به رپوه بردنى پرسه يه كى شهرعى كه
ئهمپو ده بينين زوربه ي خه لكى ئه م
عيبادته به ناشه رعى ده بن به رپوه و

بگره ئه وانهش که ده زانن شیوازی
 شهرعی ئه و پرسه یه چۆنه بی ئارامن
 له وهی که وهك شیوازی راست و دروست
 به پیره ی بهرن ، ئه وه تا که یه کیکیان لی
 ده مریت پابهندن به داب و نه ریتی
 داهینراوه وه و ده لێن ناتوانین پیچه وانه ی
 داب و نه ریتی پۆژگارمان بکهین ، جا
 هه لده سن به کری گرتنی قورئان خوینان
 و گرتنی مه جلیس و دانیشتن له مزگه وت
 و ماله کاندا که ئه مانه ئیمامی شافعی
 په حمه تی خوی لی بی وه که له کتییی
 () دا هاتوو به دروستی نازانیّت^(٦) .

() : ()
 [:
 () : ((:
 (/) : (())
 . (())
 واته : ئيمەى صەحابە كانى پيغەمبەر (P) كۆپۈنەۋەى
 دەۋرى خاۋەن مردوو ، و دوست كىردنى خواردن دواى دەفن
 كىردن و ناشتنى بە شيۋەنمان دەژمارد . ۋە ئەمەش كىردار و
 پىقارى ئەلى جاھلىت و بى باۋەپەكانە .
 ۋە ئە مەزھەبى ئيمامى شافعىدا (پەحمەتى خۋاى ئىبييت)
 كۆپۈنەۋە ئە جىگايەكى تاييەتدا بۆتە عزى بىدعەيە :
 ۋەك زانائى پاىە بەرزى مەزھەبى شافعى)
 دەفەرەمۆيت : ()
 :
 بىروانە ()
 (/) : ()
) (())
 []) : ()
 :

به شی دووهم : - ئارام گرتن له سهر نه کردنی تاوانه کان.

به وواتایه ی که خو گریبت له نه نجامدانی ئه ووته و کارانه ی که قه دهغه کراون به تایبه تی له کاتی کدا که نه نجامدانی زور ئاسان بیّت و که سیّک که بوی هه لکه ویت تاوانیک نه نجام بدات به بی ئه وه ی که پی ئی بزانیّت ، نه مه ش وه ک نه وه ی پوی دا له پیغه مبه ر یوسف - ، که هه موو

هۆکاره کان له بار بوون به لام به یارمه تی خوا توانی ئارام بگریّت له سهر نه کردنی نه و تاوانه .

وه بو ئه وه ی که توشی ئه جرو پاداشتی لای خوا ببین له نه نجام نه دانی نه و تاوانانه دا پیو یستمان به وه هه یه :

۱ - نیاز و مه به ستمان له نه کردنیان ته نها په زامه ندی خوی گه وره بیّت ، جا به به رده وام مرۆفی موسلمان له پاداشتی خوادایه که کاتی ک هه ر تاوانیکی بو دیته سهر ریگا له به ر خاتری خوا وازی لی به یینیّت ته نانه ت نه گه ر تاوانه که ش نه یه ته ریگای ، له نیازی خویدا به به رده وامی له گه ل خوی گه وره دا به لینی وا بیّت که هیچ تاوانیک نه نجام نه دات ، نه واهه ر به به رده وامی له پاداشت دایه .

() . (/) " " . [.] . ()

۲ - نه م جوړه ئارامه کاتی ک مرۆف زال ده بیّت به سه ریدا که تۆله و سزای خوی گه وره له به ر چاو بگریّت، وه ترسی خوا هه رده م له پی ش چاوی بیّت ، نه مه ش به خویندنه وه ی نه و ئایه ت و فه رموودانه ی که باسی تۆله کردنه وه ی خوی تیدا یه له سته مکاران .

به شی سی ئیم : - ئارام گرتنه له سهر نه و ناخو شییانه ی که به سهر مرۆفدا دی و ده سه لاتی تیدا نی یه وه کو (مردن و له ناو چوونی مال و سامان و نه خو شی و هه موو جوړه کانی تری به لا و ناخو شی) ، جا خو گرتن و ئارام گرتن له سهر نه م جوړه ناخو شییانه به هوی ئه وه وه بو موسلمان دروست ده بیّت که بیرو بپوای پته وی به قه زاوقه ده ری خوی گه وره هه بیّت وه بزانیّت هه رچی شتی ک که له بونه وه ردا پوو ده دات هه مووی له لای خوی گه وره نوسراوه .

جا پاش نه مانه با بزانی چ جوړه ئارام گرتنیک له م به شان له هه موان پاداشتی زۆتره ؟

زانایان ده فه رموون : ئارام گرتن له سهر جوړی یه که م قورس و گرانه تره ، که واته پاداشتی شی زیاتره .

وه ئارام گرتن له سهر به شه کانی جوړی دووهم ، له هه موویان له پی شتر

مېهره بانې و خوښکاندنه وه و به ندایه تی
 بو خوای گه وره داده نریت .
 له کوټایدا داواکارم له خوای
 په روه ردگار که نارام گرو خوړاگرمان
 بکات و له بیرو بوچوون و
 هه لسوکه وتماندا له سهر په پړه و کړدنې
 فره مایشته کانی برپوین و له تاوان و بی
 نارامیمان خوښ بیټ و نه مانداته ده ست
 خومان به نه ندازه ی چاو تروکاندنیکیش .

نارامگرتنه له سهر به شی یه که م پاشان
 دووه م پاشان سی یه م .
 چونکه په پړه وی کړدن () نه فس
 و لاشه ماندوو ده کات ، به لام جاری و
 هیه نارامگرتن له سهر نه کړدنې تاوانیک
 گرانتره له نارامگرتن له سهر کړدنې
 چه نده ها عیبادت .
 نه جا با باسی نه و نادابانه بکهین که
 پیویسته په پړه و بکړین له کاتی پوودانی
 هه رناخوښی یه کدا ، نه و نادابانه ش : -
 ۱ - ده بیټ نارام گرتنه که له
 سهره تای توشبونې هه رناخوښی یه کدا
 بیټ وه ک پیغه مبه رمان (ﷺ)
 ده فره مویت :))
 ((^(۱) .

۲ - وه یه کیکی تر له و نادابانه که
 شایسته ی په پړه و کړدنه نه وه یه که
 برودار بزانیټ نیمه هه موومان به نده ی
 خواین و بو لای نه و ده گه پړینه وه ، جا
 نه مه بکاته ویردی سهر زاری و بلیت:
 ﴿إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ﴾ .
 ۳ - پاشان زور خوړاگر بیټ له
 به کارهینانی زمان و نه ندامه کانی تری
 لاشه ی دا به وه ی که به کاریان نه هیټ له
 سکالا کړدن و له خوډان و کاری ناپه وادا
 ، به لام گریانې بی دهنګ و به سوز و

(۱) : () .

تایبەت مەندیەکانی پیغمبەر (ﷺ)

م : مەدنان سەیوانی

((ئەلقەى دووھم))

- ۱- الوسيلة والفضيلة .
 - ۲- المقام المحمود .
 - ۳- ادخار دعوتہ المستجابة .
- بە کورتى لە سەر ھەر يەكی لەم سێ
تایبەتمەندیانە دەدوین :
- ۱- الوسيلة والفضيلة :
- (وەسیلە) بڵندترین پلەى بەھەشتە و
تایبەتى پیغمبەرى خوايە (ﷺ) .
- پەحمەتى خواى لیبیّت -
فەرمویەتى : (

(ﷺ)

(...) () .

کە واتە (وەسیلە) بە پزترین مەنزلى
بەھەشتە و نزیكترین جیگەىە لە
عەرشەو پلەى ھەرە بڵندى پیغمبەرى
خوایە (ﷺ) .

(فەضیلە) ش : وەك (ابن حجر)
فەرمویەتى : (

() : (/) :
" : (/) : "

خوینەرى ئازیز لە ئەلقەى یەكەمى
ئەم بابەتەدا تیشكمان خستە سەر
ھەندى لە تایبەت مەندیەکانى
پیغمبەرى پیشەوامان (ﷺ) لە دۇنيادا
... پشتیوان بە خوا لەم ئەلقەىەدا
دەچینە خزمەت خالى دووھمى
ئوخستەىەى كە لە سەرەتاوہ ئاماژەمان
پیداوہ .

(ما اختص به لذاته في الآخرة) :

پیغمبەرى ئازیزمان (ﷺ) ھەرۆك
چۆن لە دۇنيادا خاوەنى چەندین تایبەت
مەندى بوو ، بە ھەمان شێوہ خواى
پەرۆردگار لە پۆژى دواىیدا چەند
تایبەت مەندیەكى تری بەم سەرۆرە
بەخشیوہ .

ئەمانەش بێگومان لە ھەموو بەلگەى
پوون و ئاشكران لە سەرگەورەى و
مەزنى سەردارى پیغمبەران پیغمبەرى
پیشەوامان (ﷺ) .

بەشە سەھەرەکیەکانى
تایبەتمەندیەکانى پۆژى دواى
پیغمبەرمان (ﷺ) ئەمانەن :

وه له چه ندين فهرمودهى تردا
پيغه مبهري خوا (ﷺ) فهرمانمان پي
دهكات ئه م داوايهى بۆ بكهين :

(ﷺ)

)) : (ﷺ)

(ﷺ)

واته : ئه گهر گويتان له بانگ بوو ئه وا
بانگدهر چى ده لئيت ئيوهش بيلينه وه ،
پاشان سه لا واتم له سه ر بدهن چونكه
هه ركه سيك يه كه سه لا واتم له سه ر بدات
ئه وا خوا ده جار سه لا واتى له سه ر
ده دات ، پاشان داواى وه سيله م بۆ بكهين
، چونكه وه سيله پله يه كه له به هه شتدا
ته نها شايسته ي به نده يه كه له به نده كانى
خوا ، وه هيو و ئوميدم وايه ئه و
به نده يه من بم ، جا هه ركه سيك داواى
وه سيله م بۆ بكات له خوا ئه وا بهر
شه فاعه تى من ده كه وئيت .

() : () : () :

() .

ده گونجى بلين :

(فه سيله) كه به واتاى پيژ و بلندي
ديت راقه و جه ختى پله بلندي وه سيله يه
كه به هه ردوكيان ()
واتاى جيگيربوونى شوينيكي تاييه تى
نزىك عه رشى په روه ردگاره بۆ
پيغه مبهري ئازيزمان (ﷺ) .
به لگه له سه ر ئه مه :

(ﷺ)

)) : (ﷺ)

:

() .

له م فهرموده دا ده بنين پيغه مبهري
خوا (ﷺ) هانمان ده دات كه له داواى
بيستنى بانگ داواى به خشيني ئه م پايه
بلنده ي بۆ بكهين له خواى گه وره .

() : (/) .

() : () .

بیر خستنه وه يه ك : له م فهرموده يه وه بۆ پوون ده بيته وه
ئه و پارانه وه يه ك زۆريك له موسلمانانى ئه مرق ده ليتنه وه داواى
بيستنى بانگ پيچه وانه ي سوننه تى پيغه مبهري خوايه (ﷺ) !
چونكه چه ند برگه يه كى بۆ زياد كراوه وه ك : (**سبدنا**)
[والدرجة الرفيعة العلية]
[وارزقنا شفاعته وزيارته ، انك لا تخلف]

. **[الميعاد]**

وه پیغه مبهري خوا (ﷺ) فرموویه تی :
)

((^(۵) .

واته : وه سیله پله یه که لای خوا هیچ
پله یه که له و پله یه به رزتر نی یه ، جا
نیو ده ش داوام بؤ بکه ن که خوا پله ی
وه سیله م پی ببه خشیت .

۲ - المقام المحمود :

() () له و واتای
(سوپاسکراو) ده گه یه نیت ، پیغه مبهري
نازیزمان (ﷺ) به هؤی تکای
سهرتاسهري بؤ یه که لا بوونه وه ی
مهینه تی له و پوژه سهخته ی ده شتی
مه حشر هه مووان سوپاسی ئه م
شه فاعه ته گه وره وهرگیراوه ی ده که ن .
رای نؤربه ی زانایان له سهر ئه وه یه
که (مقام المحمود) شه فاعه تی گه وره ی
پیغه مبهري خوايه (ﷺ)^(۶) ، وه (ابن
حجر) فرموویه تی : (

...^(۱) .

() یه کیکی تره له
به خشینه تایبه تیه کانی په روه ردگار بؤ
پیغه مبهري پی شه و (ﷺ) له پوژی

() : ()
" : () :
(/) :
() : " (/) :
() : (/) :
() : (/) :

دوايدا ، وه ئه م پله و پژه گه وره یه
ته نها له و پوژه دا به م سه روه ره
به خشراوه ، به به لگه ی چه ند
فرموده یه کی صه حیح که په روه ردگار
فرمانی زیندوبونه وه ی داوه و هه موو
ئه وانه ی پی شین و دواينیش کو ده کاته وه
له یه که ده شتدا))

...^(۱) ((^(۱) ئا له و پوژه
سه خته دا خه لکان یه که له دوا ی یه کی
پیغه مبهريان () به
سهرده که نه وه و ده چنه خزمتیان به لکو
تکایه کیان بؤ بکه ن لای په روه ردگار بؤ
پزگار بوونی خه لکان له و نا په حه تیه ،
به لام پیغه مبهريان () له
ئاده مه وه تا عیسی ()
هه موویان هه ر یه که به شیوازیکی تایبه ت
ئه م سپارده و تکا کاریه په وانه ی دواين
پیغه مبهري ده که ن که سهرداری
پیغه مبهريان و پی شه وای مرو فایه تی یه
(ﷺ) ، دوا جار پیغه مبهري
خو شه ویستمان (ﷺ) نیو چاوانی
پیروزی ده خاته سهر زهوی و ده ست
ده کات به تکا کردن ، وه له و پوژه دا
خوا ی په روه ردگار چه ند ووشه یه کی
تایبه ت ده خاته سهر زمانی پیروزی و
شه فاعه تیان پی ده کات ، پاشان خوا ی
: () : ()
() : ()
() : ()

په‌روه‌ردگار ده‌فهرمویت :))

لی‌رده‌دا پی‌وسته ئاماژه‌یه‌ک بده‌ین به
مه‌سه‌له‌یه‌کی گ‌رنگ ، که لی‌دوانه‌له
سه‌ر شه‌فاعه‌ت و جو‌ره‌کانی ...

((...))^(۱).

له‌کاتی‌کدا پی‌غه‌مبه‌ران ()
ئه‌م داوا کاریه‌ی خه‌ل‌کان به‌پ‌رئ ده‌که‌ن و
به‌دوا‌ین پی‌غه‌مبه‌ری ده‌سپ‌رن (ﷺ) ،
ئه‌م سه‌روه‌ره‌ش ده‌فهرمویت :))
((...))^(۱).

چونکه پی‌غه‌مبه‌رانی دیکه‌ش ()
(هه‌مو‌یان بو‌گه‌لانی خو‌یان
شه‌فاعه‌ت ده‌که‌ن ، ته‌نانه‌ت)
(هه‌مو‌یه‌کی له
مانیش خاوه‌نی شه‌فاعه‌تی خو‌یانن بو‌
که‌س وکار‌یان ...

به‌ه‌وی ئه‌م ر‌یز و می‌هره‌بانی‌یه‌ی
پی‌غه‌مبه‌ره‌وه (ﷺ) که نمایشی ده‌کات و
دوا‌جار ت‌کای وه‌رگیراو ده‌بی‌ت هه‌مو‌ان
یه‌کپارچه سوپاسی بی‌پایانی ده‌که‌ن ،
ته‌نانه‌ت په‌روه‌ردگاریش سوپاسی
ده‌کات .

ئه‌و شه‌فاعه‌تانه‌ی که ته‌نها تایبه‌تی
پی‌غه‌مبه‌رمانه (ﷺ) ئه‌م جو‌ره
شه‌فاعه‌تانه‌ن :

() فه‌رمو‌یه‌تی :

_ () یان ()
()^(۳).

(: ت‌کای کردنه‌وه‌ی ده‌رگای
به‌هه‌شت .
_)

() ، ئه‌مه‌ش واتاو ناوه‌پ‌و‌کی
فه‌رمو‌وده‌ی په‌روه‌ردگار که به
پی‌غه‌مبه‌ری پی‌شه‌وامان فه‌رمو‌یه‌تی
﴿وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَّكَ عَسَىٰ أَنْ
يَبْعَثَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا﴾^(۱۲) .

(: ت‌کای
پیش خستنی چونه به‌هه‌شتی که‌سانیک
له‌گه‌له‌که‌ی به‌بی لی‌پ‌رسینه‌وه .
-)

(: ت‌کای سوک
کردنی سزای مامی که () له .
ئه‌م (چوار) جو‌ره شه‌فاعه‌ته
تایبه‌تی پی‌غه‌مبه‌ری ئاخر زه‌مانه که

() : ()
() : ()
() : ()
() : ()
() : ()
() : ()
() : ()

() پی‌شتر له سه‌ری دوا‌ین .

ب - شه فاعتی دووهم :
پیغهمبه‌ری خوا (ﷺ) فہرموویہ تی :
)
له ئوممہ تہ کہ ی (ﷺ) کہ موسستہ حہ قی
دۆزه‌خن .
) -

() : واته شه فاعه ت بۆ
به زکردنه وهی پله و پایه ی هه ندی له
به هه شتی به کانی ئوممه ته که ی (ﷺ) .
۳ - ادخار دعوته المستجابة :
هیشتنه وهی نزی قبول کراوی بۆ
قیامه ت :
پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فه رموویه تی :
() گومانی تیدا نی به که پیغه مبه ران

گومانی تیدا نی یه که پیغه مبه ران
() هه لڙیژراوانی نیو خه لکین
لای په روه ردگار ، وه بو پالپشتی
بانگه وازه که یان چه ندین به لگه و
موعجزه ی پی به خشیون ، یه کیڅ له و
به خششه تایبه تیانه ی که پیان دراوه
گیرا بوونی نزا و تکایانه وه ک پیغه مبه ری

() : () .
 (١٤٨٤) سلسلة الأحاديث الصحيحة رقم :
 وصحيح الجامع الصغير رقم : (١٠٥٧) ، وأصله في
 صحيح البخاري رقم : (٣٢٤٧) و (٦٥٤٣) و (٦٥٥٤)
 وصحيح مسلم رقم : (٢١٧) .
 () : () :
 . () .

خوا فەرموویەتی :))

((...))

((...))

بەلام وەك ئیمامی نەووی

فەرموویەتی :

...)

...

(ﷺ)

(ﷺ) :

پەرەردگار لە بەر پیرۆزی ناوەکانت

بە میهرەبانی بێ سنوری خۆت بمانخەیتە

بەر شەفاعەتی ئەم پیغەمبەرە

نازدارە ی خۆت (ﷺ) .

و بە پشتوانی خوا لە ئەلقەکانی

تردا دەچینه سەر خالەکانی دیکە ...

...

(ﷺ)

((...))

کەواتە سەرداری مرقایەتی

پیغەمبەری خۆشەویستمان (ﷺ) ئەم

دوعا و تکا و نزا وەرگیراوەی

هەلگرتووە بۆ دوا پۆژ و لەو مەینەتیە

سەختە ی قیامەت چەند شەفاعەت و

تکایە بۆ ئوممەتی شوین کەوتوی

پەيامە مەزنەکی دەکات ، کە ئەمەش

بەلگە یەکی ئاشکرای ترە لە سەر

میهرەبانی و پەرۆشی پیغەمبەرەمان

(ﷺ) بۆ شوین کەوتوانی شارپگی

بەختەوهری ...

ئەم تکایەش وەك پیغەمبەری خوا

(ﷺ) فەرموویەتی :))

() : () :

() : () :

(/) : " " (/) : " :

()

* غەمرى كورپى حجر پاشاى كىندە
داخوازى)

(كرد ، كاتى وهختى گواستنه وهى
هات دايكى كچه كه به تهنيا له گهل
كه چه كهيدا دانىشت و چه ند ئامۇڭگارى يه كى
كرد ، ئامۇڭگارى يه كان بنه ماكانى
به خته وهرى ژيانى ژن و مىردايه تى و چ
پيويسته له سهر ئافرهت به رامبه ر به
مىرده كهى بىكات به ديار خست بوى :

ئامۇڭگارى يه كان برىتى بوون له :

يه كه م و دووه م : به قه ناعهت به و
به باشى گوپرايه ل و فه رمانپره واى به .

سن يه م و چواره م : نه كهى بهيلى
شتىكى ناشيرىنت پيوه بىينىت ، يان
بوونى ناخوشت ليوه بكات ، به لكو با
خوشتىن بوونت هه لمزى .

پىنجه م و شه شه م : ئاگادارى
كاته كانى خواردن و نوستنى به ، چونكه
برىستى گر له پياو به رده دات ، و تير
خه و نه بوونىش مايهى تورپه بوونه .

حه و ته م و هه شته م : مال و سامانى
بپاريزه و چاودىرى منداله كانى بكه .

نويه م و ده يه م : سه رپىچى فه رمانى
مه كه ، نهينى ئاشكرا مه كه ، چونكه
ئه گهر سه رپىچى فه رمانى بكه يت يان
دلّيت شكاند ، و نهينىيت ئاشكرا كرد :
ئه وا غه در و تورپى ئه و پاريزراو نابى .
ئه گهر مىرده كهت غه مبار بوو نه كهى
خوت دلخوش و شادمان پيشان بده يت ،
وه ئه گهر دلخوش بوو نه كهى خوت به
غه مبار پيشان بده يت .

* **داكىكى هاوچه رخ به م**
ئامۇڭگارى يانه ئامۇڭگارى كچه كهى كرد
له كاتىكدا كه خه نده و فرمىسك تىكه ل
به يه كترى بوو بوون و گوتى :

كچه شيرينه كه م : ئه وا تو به ره و
ژيانىكى نوئ به رى ده كه وى : ژيانىك كه
جىگهى باوك و دايكىتى تىدا نابىته وه ،
جىگهى خوشكه كانتى تىدا نابىته وه ، له
به ر ئه وه تو ده بيته هاوپرى و هاوسه رى
پياويك كه نايه وئ كه سىكى تر به شدارى
له گه لدا بكات ، با ئه و كه سه ش له خوئىن
و گوشتىشت بىت .

كچه كهه : تۆ ببه بهو هاوسه ره ی كه مافی هاوسه ریتهی خو ی بده یته و بۆی ببه به دایك له سۆز و خو شه ویستیدا ، تۆ وابكه كه ئه وه ست بكات تۆ هه موو شتیکی ژیان ی ئه وی ، ئه وه ش بزانه و هه رده م له بیرت بیته كه پیاو - جا هه ر چ پیاویك بیته - مندالیکی گه وره یه كه وا بچو كترین و كه مترین ووته ی شیرین و خو ش به ختیاری و شادی پی ده به خشیت .

بهو شیوه یه ره فتار نه كه یته كه وا هه ست بكات به هۆی شوو كردنی تۆوه له كه س و كار و خزمیت كردوه ، چونكه ئه ویش به هه مان شیوه له پیناو تۆدا وازی له مالی دایك و باوکی هیئاوه ، به لام ئه و جیاوازیه ی نیوان تۆ و ئه و ئه وه یه كه له نیوان پیا و ئافره ت دایه .. ئافره ت هه رده م سۆزی به لای دایك و باوکی و برا و خوشكه كانیدا ده جولیت ، هه روه ها سۆز و بیر ی به لای ئه و ماله ده جولیت كه تییدا په روه رده بووه و پیگه یوه و گه وره بووه و فیری خویندن بووه ..

به لام ئافره ت ده بیته خو ی له سه ر ئه م ژیا نه نو ی یه را به ی نیته ، ده بیته ژیا نی خو ی بگو نجی نیته له گه ل ئه و پیاوه ی كه بووه ته هاوسه ری ژیا نی و بووه ته باوك و چاودیر و سه ره په رشتیاری منداله كانی ... ئه مه یه دونه نو ی یه كه ت.

كچه كهه : ئا ئه وه یه ئیستا و ئاینده ت ، ئا ئه وه یه ئه و خیزانه ی كه تۆ و هاوسه ره كه ت به شدار ی دروست كردینی تان كردوه ، به لام دایك و باوكت به پاردوو داده نرین ..

خۆشه ویسته كهه : من داوای له بیر كردنی دایك و باوك و خوشك و براكانت ناكه م ، چونكه ئه وان هه رگیز تویان له بیر ناچیت ، دایك چۆن جگه ر گو شه كه ی له بیر ئه چیت ه وه ، داوات لی ده كه م هاوسه ره كه ت خو ش بو ی و بۆی بژی و له گه لیدا به به ختیاری ژیا ن بگو زین ه ^(۱).

(۱) پروانه كتیبی : (ژن و میردی ئیسلامی به خته وه) : (۵۵ - ۵۷) ، كه ئه مه ناوه عه ره بی یه كه یه تی : "

تیبینی : پیویسته هه موو مالتیک ئه م كتیبه ی تییدا هه بیته ، چونكه به راستی كتیبیکی بی وینه یه له م بابه ته دا .

وه پیویسته خویری به پزیش ئاگادار بکه مه وه له وه ی كه نو سه ری ئه م كتیبه)

(نو سه ریکی سه له فییه و هه رگیز پازی نابیت به وینه یه ی كه له سه ره رگی چاپه وه رگیز پاره كه دا چاپ كراوه !!! چونكه هه ندیک له خوینهران سه ریا ن سو پ ده می نیته له وه ی كه له سه ره رگی كتیبیکی ئه وا زۆر گرنگ و به ره می نو سه ریکی سه له فیدا وینه ی بووك و زاوا یه کی (حزبی) ! بلاو بکریته وه !!! و خرابیته ریزی (زنجیره ی هزی هاوچه رخی ئیسلامی) یه وه ، به واتای) (!!! چونكه ئه م به ره مه هه لقلوای (بیر و هزر و فیکر) نییه !!!

حوکمی عابای ئافره تان و مهرجه کانی

نووسینی ماموستا عدنان بارام

پیشه کی :

إن الحمد لله ، نحمده ونستعينه ، ونستغفره ، ونعوذ بالله من شرور أنفسنا ، وسيئات أعمالنا ، من يهده الله فلا مضل له ، ومن يضلل فلا هادي له ...
وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له ...
وأشهد أن محمدا عبده ورسوله ...

[يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ] [سورة آل عمران : ١٠٢] .
[يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا] [سورة النساء : ١] .
[يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا] [سورة الأحزاب : ٧٠ - ٧١] .

أما بعد : فان أصدق الحديث كتاب الله ، وأحسن الهدي هدي محمد ، وشر الأمور محدثاتها ، وكل محدثة بدعة وكل بدعة ضلالة ، وكل ضلالة في النار .

بۆ هه موو گه وهه ره به کی به نرخ ، بۆ مرواریه پارێزراوه کان ، بۆ ئه و ئافره تانه ی که بریاریان داوه پۆشاکی شهرم و حه یا له بهر بکهن ، چونکه فهرمانی پهروه ردگاریانه ، ئه وهش ته نه یا له بهر رهزامه ندی ئه و ، بۆ ئه وهی به به هه شتی بهرین شاد بن .

بۆ ئه و خوشکانه م ، که نایانه وئ هه لئه تاوی ئه و که سانه بن که به ناو مافه کانیانه وه ئه یانه وئ پۆشاکی حیشمه تی له بهر داکه نن ، ئه وهش نه ک له بهر ئافره تان به لکو له بهر تیژکردنی ئاره زوووه گلاوه کانیان ، بۆ ئه وهی له کو تایدا تۆی بهرێز وه کو گوێکی گه لا هه لوه ریو به جی بهیڵن !! دوا ی ئه وهی وه کو بوکه شووشه ی دهستی مندالان یاری خویانت پئ ده کهن !!!

گه وهه ره به نرخه که م : له م نووسراوه دا ئه وهت بۆ روون ده که مه وه که ئه گه ر تۆی بهرێز که وتیته بهرچاوی نامه حه رمان ئه بی چیت به سه ره وه بیّت ؟ و مهرجه کانیشی چی یه ؟ بۆ ئه وهی ئه و عیاده ته ی که بریارت داوه که ئه نجامی بدهیت (که حیجا به که ته) بی که م و کوری بیّت و تیرو ته سه لتر بیّت ، بۆ ئه وهی رهزامه ندی پهروه ردگارت به دهست بهیئیت ، و گه واهیه کی ته وایش بیّت له سه ر ئیمانه که ت ، و پارێزه ریکیش بیّت بۆ پاراستنت له دونیاو دوا روژیشدا .

داواکارم په‌روه‌ردگار زیاتر یارمه‌تی ده‌ری من و توش بیت یو جی به جی کردنی فرمانه‌کانی و پابه‌ندبوون به
ثاینه پیروژه‌که‌ی.

خوشکی به‌ریزم : خوی په‌روه‌ردگار فەرموویه‌تی [يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ
الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ ذَلِكَ أَذْنَى أَنْ يُعَرَّفْنَ فَلَا يُؤْذِينَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا] [سورة الأحزاب :
٥٩] .

واته : ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم به خیزان و کچه‌کانت و ئافره‌تی برواداران بلای با
جلبابه‌کانیان (جلابیش : واته : عابا) بدهن به خویندا ، ئه‌وه‌ش نزیك تره یو ئه‌وه‌ی که به ره‌وشت به‌رز و
به حه‌یا و حیثمت و قورس و سه‌نگینی بناسرېنه‌وه ، تا نه‌زیه‌ت و ئازار نه‌درېن ، په‌روه‌ردگاری توش لی بوورده
و میهره‌بانه .

ته‌فسیر و راقه‌ی ئه‌م ئایه‌ته‌ی قورئانی پیروژ :

(ابن کثیر) - به ره‌حمه‌ت بیت - فەرموویه‌تی : (يقول الله - تعالى - أمراً رسوله صلى الله عليه
وسلم تسليماً أن يأمر النساء المؤمنات - خاصة أزواجه وبناته لشرفهن - بأن يُدْنِينَ عليهن من جلابيهن
ليتميزن عن سمات نساء الجاهلية وسمات الإماء ، والجلباب هو الرداء فوق الخمار ، قاله ابن مسعود وعبيدة
وقتادة والحسن البصري وسعيد بن جبیر وإبراهيم النخعي وعطاء الخراساني) (١) .

واته : خوی په‌روه‌ردگار فرمان ده‌کات به پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی s که فرمان بکات به ئافره‌تانی بروادار - به تاییه‌ت
خیزان و کچه‌کانی له به‌ر ریژ و پله‌یان - که (جلابه‌کانیان) به خویندا بدهن ، یو ئه‌وه‌ی جیا بکرېنه‌وه له شیوه
و شیوازی ئافره‌تانی سه‌رده‌می نه‌فامی ، و شیوه و شیوازی ئافره‌تانی که‌نیزه‌ک ، (جلاب) یش ئه‌و
پوشاکه‌یه که له سه‌ره‌وه‌ی سه‌ریوشتا ئافره‌تان ده‌یده‌ن به خویندا (واته : عابا) ، ئه‌مه‌ش ووته‌ی : (ابن
مسعود وعبيدة وقتادة والحسن البصري وسعيد بن جبیر وإبراهيم النخعي وعطاء الخراساني) به .

هه‌روه‌ها (القرطبي) ش - به‌ره‌حمه‌ت بیت - سه‌باره‌ت به ته‌فسیری ووشه‌ی (جلاب)
فه‌رموویه‌تی : (جمع جلاب : وهو ثوب أكبر من الخمار ، وروي عن ابن عباس وابن مسعود : أنه الرداء ، وقد
قيل: إنه القناع ، والصحيح أنه الثوب الذي يستر جميع البدن وفي "صحيح مسلم" (٢) عن أم عطية قلت : يا
رسول الله صلى الله عليه وسلم إحدانا لا يكون لها جلاب ؟ قال : لتلبسها أختها من جلابها) (٣) .

واته : ئه‌م ووشه‌یه کوږه و تاکه‌که‌شی (جلاب)ه : که بریتی یه له پوشاکیکې گه‌وره‌تر له سه‌ریوشت ، وه
ده‌شگېرنه‌وه له (ابن عباس) ، و (ابن مسعود) فه‌رموویه‌ته : (جلاب : بریتی یه له و پوشاکه‌ی که سه‌ر
شان و پشت و پیش پی داده‌پوشرېت تا ئاستی ناوک) ، وه ووتراوه : (قناع)ه که بریتی یه له و پوشاکه‌ی
که هه‌ندیك فراوانتر و گه‌وره‌تره له سه‌ریوشت) ، به‌لام ووته‌ی ره‌وا ئه‌وه‌یه بوتړت : ئه‌و پوشاکه‌یه که هه‌موو

لهش داپۆشیت ، ههروهكو له "صحیح مسلم" دا هاتوووه له (أم عطية) هوه كه فهرموویهتی : ووتم : ئه‌ی پیغمه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم ئه‌ی ته‌گه‌ر یه‌ کێکمان عابای نه‌بوو ؟ فهرمووی : با خوشکه‌ه‌ی له عاباکانی خۆی بداتی و له‌ به‌ری بکات .

شیخی پایه‌ به‌رزى ئیسلام و فهرمووده‌ ناسی سه‌رده‌م (محمد ناصرالدین الألبانی) به‌ ره‌حمه‌ت بی‌ت فهرموویه‌تی : : (ثُمَّ إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى ... أَمَرَهَا - فِي الْآيَةِ الْأُخْرَى - إِذَا خَرَجْتَ مِنْ دَارِهَا أَنْ تَلْتَحِفَ فَوْقَ ثِيَابِهَا وَخِمَارِهَا بِالْجَلْبَابِ أَوْ الْمَلَاءَةِ لِأَنَّهُ أَسْتَرَ لَهَا وَأَشْرَفَ لِسِيرَتِهَا وَهِيَ قَوْلُهُ تَعَالَى :

[يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا] [سورة الأحزاب : ٥٩] ... والجلباب : هو الملاءة التي تلتحف به المرأة فوق ثيابها على أصح الأقوال وهو يستعمل في الغالب إذا خرجت من دارها كما روى الشيخان وغيرهما عن أم عطية رضي الله عنها قالت : " أمرنا رسول الله صلى الله عليه وسلم أن نخرجهن في الفطر والأضحى : العواتق والحيض وذوات الخدور فأما الحيض فيعتزلن الصلاة ويشهدن الخير ودعوة المسلمين . قلت : يا رسول الله إحدانا لا يكون لها جلباب ؟ قال : لتلبسها أختها من جلبابها " (٤) .

قال الشيخ أنور الكشميري في (فيض الباري) (١ / ٣٨٨) تعليقا على هذا الحديث : (وعلم منه أن الجلباب مطلوب عند الخروج وأنها لا تخرج إن لم يكن لها جلباب . والجلباب رداء ساتر من القرن إلى القدم) (٥) .

واته : پاشان خواى په‌روه‌ردگار ... فهرمانى پى كرده‌وه - له‌ ئايه‌ته‌كه‌ى تردا - ته‌گه‌ر له‌ مال چوه‌ه‌ ده‌روه‌ه‌ ، نه‌وا له‌ سه‌رووى پۆشاك و سه‌رپۆشه‌كه‌شيه‌وه‌ (جلباب) يان (عابا) بدات به‌ خۆيدا ، چونكه‌ ئه‌وه‌ زياتر ده‌پارزێت ، و سه‌نگيتره‌ بۆ رێكردنى ، ئه‌وه‌ش له‌م ئايه‌ته‌دا كه‌ خواى په‌روه‌ردگار تێيدا فهرموویه‌تی [يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا] .

جلبابیش : بریتى یه‌ له‌ عابا كه‌ ئافره‌ت خۆى پى داده‌پۆشى له‌ سه‌ر هه‌موو پۆشاكه‌كانیه‌وه‌ ، له‌ ره‌وا ترين ووته‌ى زانایان ، ئه‌وه‌ش زياتر به‌ كرده‌هێنرێت له‌ كاتى ده‌رچوونیدا له‌ مال ، هه‌روه‌كو دوو شیخی پایه‌ به‌رز (البخاري و مسلم) و جگه‌ له‌وانیش بۆمان ده‌گێرنه‌وه‌ له‌ (أم عطية) - ره‌زای خواى لى بی‌ت - كه‌ فهرموویه‌تی : پیغمه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرمانى پى كردین كه‌ ئه‌مانه‌ ده‌ریكه‌ین له‌ گه‌ل خۆماندا : (كچانى پیگیشته‌و نه‌وانه‌ش كه‌ له‌ بێنوێژدان و نه‌وانه‌ش له‌ (خرددان / كه‌ جینگایه‌كى تاییه‌ته‌ بۆ كچان له‌ مالدان) سه‌باره‌ت به‌وانه‌ى كه‌ له‌ بى نوێژدان (حيض) نوێژيان له‌ سه‌رنى یه‌ ، به‌لام خێر و پارانه‌وه‌ى موسلمانان

دەبين . دەلەيت : ووتم : ئەي پېغەمبەرى خوا صلى الله عليه وسلم ئەي ئەگەر يە كېكمان عاباى نەبوو ؟
فەرمووى : با خوشكەكەى لە عاباكانى خۆى بداتى و لە بەرى بكات .

شىخ ئەنوەرى كشمىرى لە (فيض الباري) لە (١ / ٣٨٨) دا سەبارەت بەم فەرموودەيە فەرموويەتى : " لەم
فەرموودەيەو ئەوئەمان بۆ دەردەكەوت كە جلاباب پېويستە لە كاتى دەرچووندا ، وە ناشىيت برواتە دەرەو
ئەگەر جلابابى نەييت .

جلابابيش : پۆشاكيكە سەرتاپاى ئافرەت دادەپۆشىت " .

وہ زانای پایہ بہرزی ئیسلام شیخ (ابن باز) لە واتاى (جلابابيش) فەرموويەتى : (والجلباب ما يوضع
على الرأس والبدن فوق الثياب ، وهو الذي تغطي به النساء الرأس والوجه والبدن كله ...) (١٦) .وہ لە شوئىكى
تردا فەرموويەتى : (والجلباب : هو الرداء فوق الخمار بمنزلة العباءة) (١٧) .

واتە : جلاباب ئەو پۆشاكەيە كە ئافرەتان لە سەرەوہى جەكانيانەوہ بە خۆياندا دەيدەن ، و سەرتا پايان
دەگرتەوہ .

پاشان فەرموويەتى : (ومن أدلة السنة أن النبي صلى الله عليه وسلم لما أمر بإخراج النساء إلى
مصلی العيد قلن : يا رسول الله إحدانا لا يكون لها جلاباب ؟ فقال : النبي صلى الله عليه وسلم : " لتلبسها
أختها من جلابابها " (رواه البخاري ومسلم) (١٨) .

فهذا الحديث يدل على أن المعتاد عند نساء الصحابة ألا تخرج المرأة إلا بجلاباب (١٩) .

واتە : وە لە بەلگەكانى سوننەت ئەو فەرموودەيەيە كە پېغەمبەرى خوا صلى الله عليه وسلم تيايدا كاتيك
فرمانى كرد بە دەرچوونى ئافرەتان بۆ شوئى نۆبى جەژن ، فەرموويان : ئەي پېغەمبەرى خوا صلى الله عليه
وسلم ئەي ئەگەر يە كېكمان عاباى نەبوو ؟ فەرمووى : با خوشكەكەى لە عاباكانى خۆى بداتى و لە بەرى
بكات .

ئەم فەرموودەيەش ئەو دەگەيەييت كە لەو سەردەمەدا ئەوہ باو بووہ لە ناو ئافرەتانى يەحەبەدا كە نايت
ئافرەتان لە مال برۆنە دەر بەي عابا .

هەرەوہا فەرموويەتى : (والجلباب : لباس تضعه المرأة فوق رأسها وعلى جميع بدنها فوق ثيابها
العادية لمزيد الستر والبعد عن الفتنة . هكذا ينبغي للمرأة سواء كانت بدوية أو حضرية ، الواجب عليها أن
تتمسك بحكم الإسلام وأن تجتهد في ستر عورتها ...) (٢٠) .

واتە : جلاباب : پۆشاكيكە ئافرەتان دەيدەن بە سەر سەر و ھەموو لەشياندا لە سەرەوہى پۆشاكە ئاسايى
يەكانيانەوہ ، بۆ زياتر پۆشين و دووركەوتنەوہ لە فيتنە . ئەم شيوەيە پېويستە لە سەر ئافرەتان ، خەلكى گوندو

لادی بیت ، یان خه لکی شاره کان ، پیوسته له سه ری پابه ند بیت به حوکمی ئیسلامه وه ، و کوشش بکات و هه ولیدات بو داپوشینی عه وه تی ...

جاریکی تر شیخ (محمد ناصر الدین الألبانی) بهرهمهت بیت فهرموویه تی : (فالحق الذي يقتضيه العمل بما في آيتي النور^(۱۱) والأحزاب^(۱۲) : أنَّ المرأة يجب عليها إذا خرجت من دارها أن تختمر وتلبس الجلباب على الخمار لأنه كما قلنا سابقا أستر لها وأبعد عن أن يصف حجم رأسها وأكتافها وهذا أمر يطلبه الشارع) (۱۳) . واته : به پیتی دوو ئایه تی سوره تی (النور) و (الأحزاب) ئه وه پیوست ده بیت که ئافرهت نه گهر ده رچوون له ماله که ی ، خو ی داپوشیت به وه ی که له سه ر سه ریوشه که یه وه عابا بدات ، چونکه نه وه - ههروه کو له پیتشدا ووتمان - پوشتنه تره بویان ، و دوورتره له وه ی که قه باره و شیوه ی سه ر و شانی ده ریخات ، نه وه ش کرداریکه شه ریعه تی ئیسلامی پیروز له ئافرهتان داوای ده کات .

وه فهرموویه تی : (واعلم أن هذا الجمع بين الخمار والجلباب من المرأة إذا خرجت قد أخل به جماهير النساء المسلمات فإن الواقع منهن إما الجلباب وحده على رؤوسهن أو الخمار وقد يكون غير سابغ في بعضهن كالذي يسمى اليوم بـ (الإشارب) بحيث ينكشف منهن بعض ما حرم الله عليهن أن يظهرن من زينتهن الباطنة كشعر الناصية أو الرقبة مثلا) (۱۴) . واته : بزانه نه وه ی که پیوسته له سه ر ئافرهتان له سه ریوش و عابا دان له گهل یه کدا له کاتی ده رچونیاندا ، ئافرتانی موسلمان زوریه یان که مته رخنه من تیایدا ، چونکه ههروه کو له واقعدا نه بینرین یان عابا به تنه ا ده دهن به سه ریاندا ، یان سه ریوش ، جاری واش هه یه داپوشه ری ته واو نی یه له هه ندیکیاندا ، وه کو نه وه ی که نه مرو پیتی ده ووتریت (الإشارب) به شیوه یه که هه ندیک له وه به شان هه رده که ویت که خوای پهروه ردگار هه رامی کردووه له سه ریان ده ریخن له جوانی یه شاره وکانیان ، وه که پرچی پیتشه سه ریان یان گهر دنیان بو نمونه .

عابا تنه ا بو کاتی ده رچوون نی یه له مال !

شیخ (محمد ناصر الدین الألبانی) بهرهمهت بیت له روون کردنه وه یه که دا سه بارهت به ووته ی شیخ (أنور کشمیری) فهرموویه تی : (ثُمَّ إِنَّ قَوْلَهُ : (والجلابيب عند الخروج) لا مفهوم له إذ إن الجلباب لستر زينة المرأة عن الأجانب فسواء خرجت إليهم أو دخلوا عليها فلا بد على كل حال من أن تتجلبب ويؤيد هذا ما قاله قيس بن زيد :

(صحيح) (إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَلَّقَ حَفْصَةَ بِنْتَ عُمَرَ ... فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَدَخَلَ عَلَيْهَا فَتَجَلَّبَبَتْ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : " إِنْ جَبْرِيلُ أَتَانِي فَقَالَ لِي أَرْجِعْ حَفْصَةَ فَإِنَّهَا صَوَامَةٌ قَوَامَةٌ ، وَهِيَ زَوْجَتُكَ فِي الْجَنَّةِ ") (۱۵) . واته : پاشان که شیخ ده فهرموویت : "عابا له کاتی ده رچووندا ده بیت" هیچ واتایه کی لیره دا نی یه ، چونکه عابا بو شاردنه وه ی جوانی ئافرهتانه له

نامەحرەم ، وەك يەكە ئەگەر ئەم بىر واتە دەرۋە ، يان ئەوان بىرۋنە ژوورەو ، كە پىنۋىستە لە ھەردوو بارەكەدا ھەر عابا بدات بە سەرىدا ، ئەو ەش پالپىشتى ئەم ووتەيە بكات ئەو ووتەيەيە كە (قىس) ى كورى (زىد) فەرموويەتى : كە پىنغەمبەرى خوا صلى الله عليه وسلم ەفصەى كچى عومەرى تەلاق دا ... پىنغەمبەرى خوا صلى الله عليه وسلم رۋشتە ژوورەو بۆ لای ئەويش عاباكەى بە دا خۇيدا ، پىنغەمبەرى خوا صلى الله عليه وسلم فەرمووى : جبرىل ھاتۋتە لام پىنى فەرمووم : ەفصە بگەرپنەو ە چونكە زۆر بە رۋزو دەبىت و بە زۆرىش شەونۋىژ دەكات ، خىزانپىشتە لە بە ھەشت دا .

مەرجەكانى عاباى ئافرەتان

(اللجنة الدائمة للبحوث العلمية والإفتاء) لە فەتۋاى ژمارە ۲۱۳۵۲ەيان دا ، لە بەرۋارى (۹ / ۳ / ۱۴۲۱ك) دا سەبارەت بە پرسىارىڭك فەرموويانە :

(شۈكر و ستايش تەنھا بۆ پەرۋەردگار و دروود و سەلامىش لە سەر ئەو پىنغەمبەرە بىت كە ھىچ پىنغەمبەرېڭى بە دۋادا نايت صلى الله عليه وسلم.. پاشان : (اللجنة الدائمة للبحوث العلمية والإفتاء) چاۋى خشانوۋە و بەئاگايە لەو پرسىارەى كە لە لايەن (عبد العزيز الدھام) ەو كراۋە لە بەرىز جەنابى موفتى ھەموو ۇلات ، كە لە وىشەو ە نىردراۋە بۆ (اللجنة الدائمة للبحوث العلمية والإفتاء) بە ژمارەى (۹۳۴) و لە بەرۋارى (۱۲ / ۲ / ۱۴۲۱) ى كۈچى دا .

تيايدا پرسىاركار پرسىارىڭك دەكات ئەمە دەقەكەيەتى : " لەو دۋايانەدا عابايەك بلاء بوۋەتەو بەشۋەى لەش دەدوورپىت ، و تەسكىشە ، و لە دوو پارچەى تەنك لە قوماشى (كرى) درووست دەكرىت و دوو دەرپالى فراوانىشى ھەيە ، نەخش و تەترىزىشى پىۋەيە ، و دەدرىت بە سەر شاندا (۱۷) ..

جا ھوكمى شەرى چى يە سەبارەت بەم جۆرە عابايانە ؟ ەللامان بدەنەو ە خواى پەرۋەردگار پاداشتان بداتەو ە ، پىشنىارى ئەو ەش دەكەم - خواى پەرۋەردگار بتانپارىزىت - كە ووتەيەك ئاراستەى ەزارەتى بازىرگانى بكن بو رىگرتن لەم جۆرە عابايە و ھاوشىۋەكانى " .

ە دۋاى لىكۈلپنەو ە و تاوتۈيكردى لىژنە بەم شىۋە ەلام دەداتەو ە كە عاباى شەرى بۆ ئافرەت برىتى يە لە (الجلباب) : كە برىتى يە لە ئەو ەى كە مەبەستى شەرى پى جى بە جى دەبىت لە داپۋشىنى تەواو ، دوركەوتنەو ە لە فىتنە ، لە سەر ئەم ووتەيەش پىنۋىستە عاباى ئافرەتان ئەم مەرجانەى تىدا بىت :

يەكەم : ((أن تكون سميكة لا تظهر ما تحتها ، ولا يكون لها خاصية الالتصاق) ، واتە : ئەبىت ئەستورپىت ، بە شىۋەيەك ئەو ەى لە ژىردايە دەرى نەخات ، و بە لەشيشەو ە نەلكىت (واتە : سىفەتى لاسىكى تىدا نەبىت) .

دووهم : أن تكون سائرة لجميع الجسم ، واسعة لا تبدي تقاطيعه) ، واته : ئەبێت هەموو لەش دابپۆشیت ، و فراوانیش بێت بەشەکانی لەش دەرئەخات .

سی یەم : (أن تكون مفتوحة من الأمام فقط ، وتكون فتحة الأكمام ضيقة) ، واته : ئەبێت تەنھا لە پێشەوێ و کراپتەوێ ، و دەرئالەکانیشی تەسک بێت .

چوارەم : (ألا يكون فيها زينة تلفت إليها الأنظار ، وعليه فلا بد أن تخلو من الرسوم والزخارف والكتابات والعلامات) ، واته : ئەبێت هیچ جوێرە جوانیەکی تێدا نەبێت سەرئەنچە دەور و بەر بۆ خوێ رابکێشێت ، ئەمەش ئەوێ دەگەییەنێت کە ئەبێت دوور بێت لە هەموو وێنە و زەخەرەفە و نووسین و نیشانەپەک .

پنجەم : (ألا تكون مشابهة للباس الكافرات أو الرجال) ، واته : ئەبێت هاوشیوێ پۆشاکێ ئافەرەتانێ بێ بڕوا نەبێت ، یان هاوشیوێ پۆشاکێ پیاوان .

شەشەم : (أن توضع العباءة على هامة الرأس ابتداءً) ، واته : ئەبێت سەرەتاکە بێ بەر سەر سەردا نە شوێنی تر .

لە سەر هەموو ئەوێ پێشوو ، ئەوێ دەرئەکەوێت کە ئەو عابایە لە پرسپارەکەدا باسکرا عابایەکی شەرعی نی یە بۆ ئافەرەتان ، بۆیە نابێت لە بەر بکێت ، چونکە ئەو مەرجانە تێدا نی یە کە پێویستە تێدا هەبێت ، هەرئەوێ نابێت هیچ عابایەکی تر لە بەر بکێت کە ئەو مەرجە پێویستانە تێدا نەبێت ، وە ناشیێت وەکو شتومەکی بازرگانی بھێنرێت ، و دروست بکێت ، بفرۆشرێت ، و بایەخی پێ بدرێت لە ناو موسلماناندا ، چونکە ئەوێ بەشداری کردنە لە سەر تاوان و ستم کردن ، خواێ پەرەردگاریش فەرموویەتی [وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ] [المائدة : ٢] .

وە لێژنەش کە ئەوێ روون دەکاتەوێ ، ئامۆژگاری ئافەرەتانێ بڕوادر دەکات بەوێ لە خوا بترسن و پابەندی تەواوێ خۆداپۆشین بن بۆ جەستەیان ئەوێش بە عابا و سەرپۆش دان لە پیاوانی نامەحرەم ، ئەوێش گۆنرایەلی بێت بۆ خواێ پەرەردگار ، و پێغەمبەرەکە صلی اللہ علیہ وسلم، وە بۆ دوورکەوتنەوێ لە ھۆکارەکانی فیتنە و تووشی فیتنە کردن .

سەرکەوتنیش تەنھا لە لای خواێ پەرەردگارە .

وصلی اللہ علی نبینا محمد وآلہ وصحبہ وسلم .

=====

فەتوایەکی شیخ (ابن العثیمین) و ئامۆژگاری بۆ ئافەرەتان

پرسپار : ما حکم لبس العباءة التي في أطرافها، أو أكمامها قيطان أو غيره ؟

واته : حوکمی پۆشینێ ئەو عابایە چی کە لە لاکانی ، یان لە دەرئالەکانی قەیت یان جگە لەوێ هەبێ ؟

وہلام : محرم حيث أنه يؤدي إلى الفتنة .

واته : حرامہ چونکہ ئەبیتە ھۆی فیتنە .

پاشان ئامۇزگارى ئافرەتان دەکات و دەفەرمووت:

خوشكى موسلمانم : ژېرى و بېرى خۆت بکە بە دادوهر و باش تېروانين بکە له پۆشېنت بۆ عابا ، ئايا رېرى تېدەچیت جوانیهك به جوانیهكى تر دابېوشى! وه ئايا حېجاب بۆ ئەو شەرع نەکراوه کە ئەو جوانى یه دابېوشیت!!؟ جا با چارووشن بین له کردارهکانماندا ، وه ئەو هەش بزانی : کە دوژمنانى ئیسلام پیلان دەگێرن دژ به حېجاب ، جا ئەى خوشكى موسلمانم خۆت رزگار کە ، چونکه خۆشى دنیا خوشیهكى کەمه ، دواروژ یش باشتەر بۆ له خوا ترسان ، نەکەى بوغرا بیت به سامان ومالەکەت !! وه به جوانى یهکەت !!! چونکه ئەو شتانه هیچ سوودت پى ناگەپەنن له لای خوا !!!

منیش لێره دا ئەو هت یاد دەخەمەوه و دەترسینم بهوهى کە پیغمبەرى خوا صلى الله عليه وسلم ئاگرى دۆزهخيان پى پيشان دراوه ، و زۆریه ئههلى دۆزهخ ئافرهت بووه ، وه ئاگادارت دەکەمەوه لهوهى کە پیغمبەرى خوا صلى الله عليه وسلم سەبارەت به ئافرهتان فرمویهتى کە تۆش یهکیکت لێیان : "اتقوا الدنيا واتقوا النساء ، فإن أول فتنة بني إسرائيل كانت في النساء" (١٦) ، واته : له فیتنهى دنیا بترسن و له فیتنهى ئافرهتان ، چونکه یهکەم فیتنهى بهنى ئیسرائیل فیتنهى ئافرهت بووه ، وه خۆت رزگار بکە له ئاگرى دۆزهخ ، ئەو هەش بزانه تۆ زۆر لهوه لاواز ترى بهرگهى ئەو ئاگره بگريت ، چونکه ئەگەر کێوهکان بخرێنه ناو ئەو ئاگره دەتوێنهوه ، جا تۆ چیت ئەگەر بهراورد بکړیت لهگهڵ ئەو کێوه سەرکەسانه؟! جا خۆت رزگار بکە لهو ئاگره ، و وهلامى بانگهشه خوازی رهوايى بدهوه ، بشزانە " أن من ترك شيئاً لله عوضه الله خيراً منه" (١٧) ، واته : ئەو کەسهى لهبەر رەزامهندی خواى پهروهردگار واز له شتێک بهیئت خواى پهروهردگار لهو شته باشتري پى دهبەخشیت ، وه تهنه دواروژیش شوینی پاداشت و ههولەکانمانه با هەرچەند ئاواتهکانمان دورییت ، جا نازانم چیت دهووت له پۆشینى ئەم عابا رازاوهیه کە به سەدهها دهیکريت؟! له کاتیکدا کە دهخریته ناو گۆرهکەت هەزانبايى ترين پارچەت پيوه دهپچریت !! ئايا ئەم عابايه سوودت پى دهگهیهیئت له تاریكى قەبرهکەتدا!!؟ جا بیر له خۆت بکەوه کە دهچیتە ئەو شوپنه .

(١) تفسير القرآن العظيم لابن كثير : (٣ / ١٥١٠) .

(٢) صحيح البخاري رقم : (٣٢٤) وصحيح مسلم رقم : (٨٩٠) .

(٣) تفسير القرطبي : (١٤ / ٢٤٢) ، ههروهها بروانه: "فتح القدير" للشوكاني : (٤ / ٣٠٤) .

(٤) صحيح البخاري رقم : (٩٧٤) وصحيح مسلم رقم : (٨٩٠) وصحيح سنن أبي داود رقم : (١١٢٤) وصحيح سنن الترمذي رقم :

(٥٣٧) .

(٥) جلياب المرأة المسلمة : (٨٢ - ٨٤) .

(٦) فتاوى ومقالات الشيخ ابن باز ، السؤال السابع ضمن (أسئلة وأجوبة بعد محاضرة "عمل المسلم") .

(٧) فتاوى ومقالات الشيخ ابن باز ، ضمن رسالة : (الاختلاط والسفور) .

(٨) صحيح البخاري رقم : (٣٢٤) وصحيح مسلم رقم : (٨٩٠) .

(٩) فتاوى ومقالات الشيخ ابن باز .

(١٠) فتاوى ومقالات الشيخ ابن باز .

(١١) (مهبه ستى نه مئيه تهيه : [وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَعْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ خُمْرَهُنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِهِنَّ أَوْ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّائِعِينَ غَيْرَ أُولِي الْإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ] [سورة النور : ٣١] .

(١٢) (مهبه ستى نه مئيه تهيه : [يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا] سورة الأحزاب : (٥٩) .

(١٣) جلباب المرأة المسلمة ص : (٨٥) .

(١٤) جلباب المرأة المسلمة ص : (٨٥) .

(١٥) سلسلة الأحاديث الصحيحة رقم : (٣٠٠٧) و "جلباب المرأة المسلمة" ص : (٨٧) .

(١٦) صحيح مسلم رقم : (٣٧٤٣) .

(١٧) صحَّ هذا الحديث بلفظ : "إِنَّكَ لَن تَدْعَ شَيْئًا لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ ، إِلَّا بِذَلِكَ اللَّهُ بِهِ مَا هُوَ خَيْرُ لَكَ مِنْهُ" أخرجه وكيع في "الزهد" : (٢ / ٦٨ / ٢) ، وعنه أحمد : (٥ / ٣٦٣) ، والقضاعي في " مسند الشهاب " رقم : (١١٣٥) وسنده صحيح على شرط مسلم قاله الشيخ المحدث العلامة الإمام الألباني رحمه الله في " سلسلة الأحاديث الضعيفة " : (١ / ٦١ - ٦٢) ، أمَّا اللفظ الذي ذكره الشيخ العلامة ابن العثيمين رحمه الله فرغم اشتغاره على السنة كثير من الدعاة والخطباء وغيرهم فلم أقف عليه في المصادر التي بحثت فيها عنه رغم أنَّ الشيخ الألباني رحمه الله قد ذكره في كتابه الفريد : "جلباب المرأة المسلمة" ص : (٤٧) وقال : رواه أحمد بسند صحيح ، والله أعلم .

www.ba8.org

www.r-rast.com

1428

نوڤٲرکردن له نيوان كوله كه كاني مزكه وت

له روانگه ي
فه رمووده (صحيح) ده كاني پيغه مبهري خواوه
- صلى الله عليه و سلم -

نووسيني :

ماموستا : عدنان بارام كه لاري

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إن الحمد لله نحمده ، ونستعينه ، ونستغفره ، ونعوذ بالله من شرور أنفسنا ومن سيئات أعمالنا ، من يهده الله فلا مضل له ، ومن يضلل فلا هادي له .

وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له ...

وأشهد أن محمدا عبده ورسوله ...

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُمْ مُسْلِمُونَ ﴾ [سورة آل عمران : 102] .

﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ

وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ﴾ [سورة النساء : 1] .

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا ﴾ [سورة

الأحزاب : 70 — 71] .

أما بعد :

فإن خير الحديث كتاب الله ، وخير الهدي هدي محمد ﷺ وشر الأمور محدثاتها ، وكل محدثة بدعة ، وكل بدعة

ضلالة ، وكل ضلالة في النار .

* رښ خوښكار :

ته فریقه و پرتله وازه بوون و جیاوازی و خیلاف له نیو موسلماناندا کاریکي قه دهغه کراوه له شه ریعته ییسلامی پیروژدا ، نه وهش به پیی ثایه ته کانی قورثانی پیروژ و فرموده (صحیح) هکانی پیغه مبهری خوا ﷺ ، وه به پیی ووته ی زانایانی پایه به رزی یسلام (1) .

په ننگه یه کیك بلل : نه م بابه ته چ په یوه ندیه کی به خیلاف و جیاوازی و هوکاره کانی ته فریقه و پرتله وازه بوونی موسلمانان وه هیه !!؟

له وه لامدا : نه وتریت : نه م سه رسورپمانه ده په ویته وه کاتیک نه وه فرموده یه ی پیغه مبهری خوا مان ﷺ پیش چاو بکه ویت ، که تیایدا ریک ویک نه کردنی ریزی موسلمانان له نویژدا ، و په یوه ست نه بوونیان به یه که وه و له یه ک داپچراندنیانی کردووه ته هو ی جیاوازی که و تنه نیوان دل ی پرواداران وه ، فرموده که ش نه وه یه که پیغه مبهری خوا ﷺ تیایدا فرموده یه تی : " أقيموا صفوفكم (ثلاثا) والله لتقيم صفوفكم أو ليخالفن الله بين قلوبكم " (2) .

واته : پیغه مبهری خوا ﷺ : سی جار فرمودی : ریزه کانتان ریک خن ، سویند بی به خوی په روه ردگار ، یان ریزه کانتان ریک ده خن یان خوی په روه ردگار جیاوازی و خیلاف ده خاته نیو دل کانتان وه .

که واته : ریک و پیکي ریزه کانی نویژ و په یوه ست بوونیان کاریگه ریان هیه له یه کخستنی دل ی موسلمانان و په یوه ست بوونیان ، به پیچه وانه شه وه کاریگه ریه که ی پیچه وانه ده بیت .

به ممش — به پشتیوانی خوی په روه ردگار — سه رسورپمان له لای خوینه ری به ریز ده په ویته وه ... نوعمانی کوری به شیر ﷺ که یه کیکه له هاوه لانی پیغه مبهری خوا ﷺ ، پاش نه وه ی که نه م فرموده یه ده گپیته وه ده فرمودی : " فرأيت الرجل يلصق منكبه بمنكب صاحبه ، وركبته برکبة صاحبه ، وكعبه بكعب صاحبه " (3) .

واته : دوی نه وه ی که پیغه مبهری خوا ﷺ نه وه ی فرمودی : پیوانم ده بینی شانیان ده لکاند به شانی هاوړیکان یانه وه ، و چوکیان به چوکی هاوړیکان یانه وه ، و قاپه په قه شیان به قاپه په قه ی هاوړیکان یانه وه .

له م دوو فرموده یه وه — هره کو شیخی پایه به رزی یسلام و فرموده ناسی سه رده م (محمد ناصر الدین الألباني) - به رهمه ت بی - فرموده یه تی — ده رده که ویت که :

(1) پروانه : کتبی : (جماعة واحدة لا جماعات وصراط واحد لا عشرات / للشيخ : د — ربيع بن هادي المدخلي) ، و (الأجوبة المفيدة عن أسئلة المناهج الجديدة / للشيخ : د — صالح بن فوزان بن عبدالله الفوزان) ، و (الفتاوى الجلية عن المناهج الدعوية / للشيخ : أحمد بن يحيى التجمي) ، و (الدعوة إلى الله بين التجمع الحزبي والتعاون الشرعي / للشيخ : علي بن حسن بن علي بن عبد الحميد الأثري السلفي) ، و (كيف نعالج واقعنا الأليم / جمعه ورتبه : أبو أنس) و (فتاوى كبار علماء أهل السنة والجماعة المعاصرين في بيان تحريم التحزب والاختلاف والتفرق ...) ، بق نه وه ی شاره زابیت له فه توای زانایان سه باره ت به قه دهغه کردنی ته فریقه ، و پرتله وازه بوونی موسلمانان ، ده بینیت زانایانی یسلام ، وهک : شیخ (ابن باز) ، و (الألباني) ، و (ابن العثيمين) ، و (الربيع) ، و (الفوزان) ، و (التجمي) ، و زانایانی تریش ، چو نه توای قه دهغه کردن و حرامی نه م کاره یان داوه .

(2) سلسلة الأحاديث الصحيحة رقم : (32) ، وصحيح سنن أبي داود رقم : (662) و (663) ، وصحيح سنن ابن ماجه رقم : (994) ، وصحيح سنن النسائي رقم : (810) ، وصحيح سنن الترمذي رقم : (227) .

(3) صححه العلامة الألباني في (السلسلة الصحيحة) : (1 / 71) بقوله : سنده صحيح .

* ريك كړنده وهی پړيزه کانی نويز و پړيکستن و راست ودهستان تياياندا واجبه .
 * ئو ريك كړنده وه و راست ودهستانه به وه دهبيت : كه شان به شان وه بلكيتريت و لاپي كانش به لاپي كانه وه .

* خراپه ی پووكهش و پووكار و دهره وهی موسلمانان كاريگهري ههيه له سهر دهر وون ، و جياوازی دلله كان (4)

له گهل ئه مانه شدا : ئه وه مان بؤ دهره كه وي كه هاوه لاني پيغه مبهري خوا ﷺ چؤن بايه خيان داوه به ئه نجامداني هوكاره كاني په يوه ست بووني دلله كان به يه كه وه ، و تا چ راده يه كيش دوور كه وتنه ته وه له هوكاره كاني په رته وازه بوون و خيلاف له نيو موسلماناندا .

جا موسلمانان به ريز : دواي ئه وهی ئاشكرا بوو كه پړيكر دنده وهی پړيزه كاني نويز و په يوه ست بوونيان هوكاريكه بؤ په يوه ست كردن و يه كخستني دلي موسلمانان ، و نه هيشتنی جياوازی و خيلاف له نيوان موسلمانان ، جي خويه تي گرنگي پي بدرت له لايه ن موسلمانان وه .

هوكاريكش له وه هوكارانه ی كه دهبه هوی بريني پړيزه كاني نويز : نويز كردنه له نيوان كوله كه كاني مزگوت له كاتي نويزي جه ماعه تدا ، جا با پي كه وه برؤينه خزمهت فهرمووده كاني پيغه مبهري خوا ﷺ ، بؤ ئه وهی بزاني نويز كردن له نيوان كوله كه كاني مزگوت ، حوكمی چيه ؟ و زانايان سه بارهت به م كرداره چيان فهرمووه .

﴿ ئه و فهرموودانه كه له م باره يه وه هاتوون ﴾

فهرمووده ی يه كه م : له (معاوية) هی كوپي (قرة) وه ﷺ ده گيرنه وه ، ئو ویش له باوكيه وه ت كه فهرموويه تی : " كنا نُنْهَى عن الصلاة بين السواري ، وَطَرْدُ عَنْهَا طَرْدًا " (5).

واته : ئيمه ی هاوه لاني پيغه مبهري ﷺ له وه سهرده مه دا نه هيمان لي ده كرا له نويز كردن له نيوان كوله كه كاني مزگوت ، و دهریش ده كراين له وه شوينانه دا .

شيخ (محمد ناصر الدين الألباني) سه بارهت به م فهرمووده يه فهرموويه تی : ئه م فهرمووده يه به لگه يه كي پوون و ئاشكرايه له سهر وازه ينان له نويز كردن له نيوان كوله كه كاني مزگوتدا ، و ئه وهش پيوست ده كات كه پيوسته نويز گهر له كاتي نويزي جه ماعه تدا يان بپواته دواوه يان بپواته پيشه وه ، ئيلا له كاتي پيوست و زهروره تدا نه بيت (6).

(4) ينظر : (السلسلة الصحيحة) : (1 / 71) للشيخ العلامة محمد ناصر الدين الألباني ، في تعليقه على حديث رقم : (32) .

(5) رواه ابن ماجه في (سننه : ج 1 / ص : 320) ، برقم : 1002 ، باب : الصلاة بين السواري في الصف ، و البيهقي في (السنن الكبرى) : (3 / 104) ، برقم : 4986 ، باب : كراهية الصف بين السواري ، مع زيادة : " ... أن تقوم بين السواري في الصلاة " ، والحاكم وصححه في (المستدرک : ج 1 / ص : 339) ، وحسنه الشيخ محمد ناصر الدين الألباني في (صحيح ابن خزيمة) ، برقم : (1567) ، وفي (السلسلة الصحيحة) : (1 / 655) ، برقم : 335 . وقال معلقا على الحديث : (وهذا الحديث نص صريح في ترك الصف بين السواري ، وأن الواجب أن يتأخر أو يتقدم إلا عند الاضطرار .

وقال مالك : لا بأس بالصفوف بين الأساطين إذا ضاق المسجد) .

(6) السلسلة الصحيحة : (1 / 655) ، رقم : (335) .

فهرموودهی دووهم : (عبد الحمید) کوپی (محمود) بۆمان ده‌گیژیته‌وه و ده‌فه‌رمووی: جاریکیان له‌ گه‌ڵ

(أنس) ی کوپی (مالك) دا ﷺ له‌ پشت یه‌كێك له‌ كاربه‌ده‌ستانه‌وه نوێژمان كرد، خه‌لكه‌كه زۆری پێهێناین وای لێکړین له‌ نیوان كۆله‌كه‌کانی مزگه‌وت دا نوێژه‌كه‌مان ئه‌نجام بده‌ین، [به‌لام (أنس) ی کوپی (مالك) ﷺ پۆشته داوه] ، پاشان كه‌ له‌ نوێژه‌كه‌مان بووینه‌وه فه‌رمووی: "كنا ننتقي هذا على عهد رسول الله ﷺ" (7).

واته : ئیمه‌ی هاوه‌لانی پێغه‌مبه‌ر ﷺ له‌ سه‌رده‌می پێغه‌مبه‌ری خوادا ﷺ خۆمان ده‌پاراست له‌مه‌ی كه‌ ئیوه‌ ئه‌نجامی ده‌ده‌ن - واته : نوێژکردن له‌ نیوان كۆله‌كه‌کانی مزگه‌وت - .

❦ ووته‌ی زانایان سه‌باره‌ت به‌ حوكمی نوێژکردن

❦ له‌ نیوان كۆله‌كه‌کانی مزگه‌وت دا

زانایان بۆچونی جیاوازیان هه‌یه سه‌باره‌ت به‌ حوكمی نوێژکردن له‌ نیوان كۆله‌كه‌کانی مزگه‌وت دا ، جیاوازیانی‌ش له‌ نیوان : قه‌ده‌غه‌کردن (واته : التحريم) و به‌ مه‌كروه دانان (واته : الكراهة) و پێپێدان دا یه (واته : الرخصة) ، بۆ نمونه :

پێشه‌وا (الترمذي) ده‌فه‌رمویت : "و (كره) قوم من أهل العلم أن يصف بين السواري وبه قال أحمد وإسحاق وقد (رخص) قوم من أهل العلم في ذلك" (8).

واته : كۆمه‌لێك له‌ زانایان بۆ ئه‌وه‌ ده‌چن كه‌ مه‌كروه نوێژ له‌ نیوان كۆله‌كه‌کانی مزگه‌وت دا دابه‌سه‌ستری ، له‌وانه‌ش پێشه‌وا (أحمد ابن حنبل) ، و (إسحاق) - به‌ په‌حمت بن - وه كۆمه‌لێکی تر له‌ زانایان پێیان داوه به‌ ئه‌نجام دانی .

وه پێشه‌وا (الشوكاني) ده‌فه‌رمویت : "... وظاهر حديث معاوية بن قرّة عن أبيه وحديث أنس الذي ذكره الحاكم أن ذلك (محرم)" (9).

واته : پۆله‌ته‌ی فه‌رمووده‌كه‌ی (معاوية) ی کوپی (قرّة) كه‌ له‌ باوكیه‌وه ده‌یگیژیته‌وه ، و فه‌رمووده‌كه‌ی (أنس) یش كه‌ پێشه‌وا (حاكم) ده‌یانگیژیته‌وه حوكمی ئه‌وه‌مان پێ ده‌دات كه‌ نوێژکردن له‌ نیوان كۆله‌كه‌کانی مزگه‌وت دا قه‌ده‌غه‌ و حه‌رامه .

له‌م بارانه‌شدا ، پێویسته‌ بۆ زانیانی بۆچوونی راست له‌ بۆچوونی زانایان ، بابه‌ته‌كه‌ تاوتوێ بکه‌ین له‌ پوانگه‌ی فه‌رمووده (صحيح) له‌کانی پێغه‌مبه‌ری خواوه ﷺ به‌شیوه‌یه‌کی زانستیان ، و به‌ بێ ده‌مارگیری بۆ هه‌یچ

(7) رواه أحمد في (مسنده : (3 / 131) ، برقم : (12361)، و أبو داود في (سننه : (1 / 180)، باب: الصفوف بين السواري ، برقم (673) ، و البيهقي في "السنن الكبرى" : (3 / 104) ، باب : كراهية الصف بين السواري ، برقم : (4985) ، و عبد الرزاق في "مصنفه" : (2 / 60) ، برقم : (2489) ، و ابن أبي شيبة في "مصنفه" : (2 / 146) ، باب : من كان يكره الصلاة بين السواري ، برقم : (7498) ، ورواه الحاكم وصححه في "المستدرک" : (1 / 339) ، و الطبراني في "السنن الكبرى" : (1 / 290) ، باب الصف بين السواري ، برقم : (895) ، و صححه الألباني في : (سنن أبي داود : (1 / 180) ، برقم : (673) ، وفي (سنن النسائي) : (2 / 94) ، برقم : (281) ، وفي (جامع الترمذي) : (1 / 443) ، برقم : (229) ، وفي (صحيح ابن خزيمة) ، برقم : (1568).

(8) سنن الترمذي : (1 / 444) .

(9) نيل الأوطار (ج3 : م2 : ص 192) .

كه سيك جگه له مل كه چپوون نه بئى بۆ فهرمووده كاني پيغهمبهرى خوا ﷺ ، جا با بزانيں بۆچوونى هه لېزارده چى به له و بۆچوونانى سهره وه ؟

﴿ بۆچوونى هه لېزارده ﴾

پواله تى فهرمووده ي كه كه م كه (معاوية) له باوكيه وه دهگيرتته وه حوكمى ئه وه مان پى دعات كه نويزكرن له نيوان كۆله كه كاني مزگهوت دا قه دهغه و حهرامه ، چونكه :

يه كه م : هرهكو له (اصول الفقه) دا پوونكراوه ته وه : (النهي للتحريم ما لم تصرفه قرينة) ، واته نه هى بۆ ته حريمه ئه گهر قهرينه نه بيت ئه وه نه هيه بكات به مه كروه ، ليرهدا هيچ قهرينه يه كه له ووتى زانا ياندا باس ناكريت بيت به گورهرى حوكمه كه له ته حريمه وه بۆ كه راهه ت .

پهنگه بووتريت : باشه ئه وه فهرمووده (صحيح) هى كه (ابن عمر) ﷺ له (بلال) ﷺ دهگيرتته وه سه باره ت به نويزى پيغهمبهرى خوا ﷺ له نيوان كۆله كه كاني كه عبه دا نابيتته قهرينه بۆ گورپنى ئه وه حوكمه له حهرامه وه بۆ مه كروه !!؟

له وه لامدا دهوتريت : ئه گهر سه رنج بدهينه ئه وه فهرمووده يه كه (ابن عمر) ﷺ بومانى دهگيرتته وه وتييدا ده فهرموويت : پيغهمبهرى خوا ﷺ پوشتا ناو كه عبه وه ، له گه ل (أسامة بن زيد) و (عثمان بن طلحة) و (بلال) — په زاي خويان لى بيت - و زور مايه وه ، پاشان ده رچوو ، يه كه م كه س من بووم به دوايدا چوومه ژووره وه ، و پرسيارم له (بلال) كرد ﷺ ، پيغهمبهرى خوا ﷺ له كوئى نويزى كرد ؟ فهرمووى : له نيوان دوو كۆله كه كه ي پيشه وه ⁽¹⁰⁾ ، درده كه ويت : كه ئه م فهرمووده يه ناكريت به لگه بۆ ئه وه مه بهسته ، چونكه ئه م فهرمووده يه باس له نويزى تاك دهكات ، كه چى فهرمووده كه ي (معاوية) ﷺ كه له باوكيه وه دهگيرتته وه باس له نويزى جه ماعه ت دهكات ، به مهش ولا مى ئه م پرشياره ئاشكرا ده بيت .

پيشه وا (الحافظ ابن حجر) فهرموويه تى : " قال (الرافعي) في (شرح المسند) : احتج البخاري بهذا الحديث — أي حديث ابن عمر عن بلال — على أنه لا بأس بالصلاة بين الساريتين إذا لم يكن في جماعة ... " ⁽¹¹⁾.

واته : ئيمامى (البخاري) ئه م فهرمووده يه كردووه به به لگه بۆ ئه وه ي كه : نويز ئه گهر له جه ماعه ت دا نه بى هيچى تيدا نى به له نيوان كۆله كه كاني مزگهوت دا بكرت .

وه پيشه وا (أبو حاتم) فهرموويه تى : " هذا الفعل ينهى عنه بين السواري جماعة ، وأما استعمال المرء مثله منفردا فجائز " ⁽¹²⁾.

واته : ئه م كرداره نه هى لى دهكرت له نيوان كۆله كه كاني مزگهوت دا ئه گهر له جه ماعه تدا بيت ، به لام نه نجامدانى به ته نهايى رى پيدراوه و جائيزه .

⁽¹⁰⁾ صحيح البخاري رقم : 504 ، باب : الصلاة بين السواري في غير جماعة ، انظر : فتح الباري : (1 / 688) .

⁽¹¹⁾ صحيح البخاري رقم : (504) ، باب : الصلاة بين السواري في غير جماعة ، انظر : فتح الباري : (1 / 689) .

⁽¹²⁾ صحيح ابن حبان (5 / 598) .

دووم : نوێزکردن له نێوان كۆله كه كانی مزگهوت هۆكاره بۆ برپینی پیزی نوێزی موسلمانان ، ئاشكراشه

ئهم كرداره - واته برپینی پیزه كانی نوێز - حهرام و قهدهغه كراوه ، ئه وهش به پێی ئهم فهرموودانه :

* پێغه مبهری خوا ﷺ فهرموویهتی : " ... ، ومن وصل صفا وصله الله ومن قطع صفا قطعه الله " (13).

واته : ئه و كه سه ی پیزێك بگهیه نێت خوای پهروهردگار دهیگهیه نێت ، ئه و كه سه ش پیزێك بپێت خوای پهروهردگار دهیپێت ، ئهم جوړه هه په شانesh بۆ ئه نجامدانی حهرامێك نه بێت ناووتریت .

* وه پێغه مبهری خوا ﷺ فهرموویهتی : " أقیموا صفوفكم (ثلاثا) والله لتقیمن صفوفكم أو لیخالفن الله بین قلوبكم " .

ئه وهش له بهر ئه وهیه كه موسلمانان به كاریكی قهدهغه كراوه له دهستن .

وه چهنده ها فهرمووده ی تر كه ئێره جیگای باسكردنی هه مووی نییه .

جا موسلمانێ به پیز : هۆكاریش بۆ حهرام بێگومان حهرامه .

پێشهوا (البیهقی) پاش ئه وهی كه هه ندێك فهرمووده له م بارهیه وه ده گێرپێته وه و ده فه رموویت : " وهذا — یعنی النهی عن الصلاة بین السواری — والله أعلم لأن الأسطوانة تحول بینهم و بین وصل الصف ... " (14).

واته : ئه مهش له بهر ئه وهیه كه كۆله كه كان ده بنه هۆی برپینی پیزه كانی نوێز - خواش زاناره -

وه پێشهوا (أحمد بن حنبل) یش ئه وهی پوون كردۆته وه كه هۆكاری نه هیه كه برپینی پیزه كانی نوێزه ههروهكو (أبو داود) له (مسائل) هكانیدا فهرموویهتی : (سمعت أحمد سئل عن الصلاة بین الأساطین ؟ قال : إنما كره لأنه یقطع الصف فإذا تباعد بینهما فأرجو) (15).

تییینی : موسلمانێ برپیز خوای پهروهردگار من و تۆش چاوپۆشن بکات له ئایینه پیرۆزه که ی ، بزانه : كه بهكارهینانی ووشه ی (المکره) له لای زانایان و پێشهوا یانی کۆنمان ، زۆربه ی جار به مه بهستی حهرامه ، بۆیه ئه گهر كه سێك پێی ووتی : بۆچی ئهم كرداره به حهرام دابنریت له كاتیكدا زۆربه ی پێشهوا یانی کۆن ووتویانه : مه كروه !!! مه كروه یش وهكو زانراوه : ئه و كردارو گوفتارانیه كه تاوان له كردنیاندا نییه ، به لām نه كردنیان له بهر خوای پهروهردگار پاداشتی له سه ره ... تۆش له وه لāmدا ئهم ووتهیه ی شیخی پایه به رزی ئیسلام بلێ ، كه فهرموویهتی : (وغلط كثير من المتأخرين من أتباع الأئمة على أئمتهم بسبب ذلك ، حيث تورع الأئمة عن إطلاق لفظ التحريم ، وأطلقوا لفظ الكراهة ، فنفي المتأخرون التحريم عما أطلق عليه الأئمة ، ثم سهل عليهم لفظ الكراهة ، و خفت مؤنثه عليهم فحمله بعضهم على التنزيه ... فحصل بسببه غلط عظیم على الشریعة ، وعلى الأئمة) (16)

(13) صحیح سنن أبی داود رقم : (666) ، وصحیح سنن النسائی رقم : (819) .

(14) السنن الكبرى للبيهقي (ج 3 : ص 104) ، باب : كراهية الصف بين السواري .

نقل الشوكاني في (نيل الأوطار ج 3 : 2م : ص 192) : قولاً عن (أبي بكر ابن العربي) في علة النهي الوارد عن الصلاة بين السواري ما نصه : " أن ذلك إما لإتقطاع الصف ، أو لأنه موضع جمع العال . قال (ابن سيد الناس) : والأول أشبه لأن الثاني محدث . قال (القرطبي) : روي أن سبب كراهة ذلك ، أنه مصلی الجن المؤمنین " .

(15) (الثمر المستطاب : للألباني : 413 / 1) .

(16) إعلام الموقعين : (1 / 39) .

واته : زۆر له پاشینان ، له شوین كهوتوانی پێشه وایانی ئیسلام به هوی ئهوه وه به ههلهدا چوون ، له كاتێك دا پێشه وایان خۆیان گرتۆته وه له بهكار هێنانی ووشه ی حه رام ، و له جیاتیدا ووشه ی مه كرهیان به كار هێناوه ، بۆیه ده بینین ئه وانه ی كه له پاش ئه وان هاتوون ، هیچ له و كردار و گوشتارانیه یان به حه رام داننه ناوه كه ووشه ی مه كروهیان بۆ به كار هێنراوه ، به مه ش ووشه ی مه كروهیان له لا ئاسان بووه ، و لێكدانه وه شیان له لا ئاسان بووه ، به لكو : ووتویانه : بۆ كه راهه تی (تنزیه) ییه ... بۆیه به هویه وه هه له یه كی زۆر دراوه ته پال ئاینی ئیسلامی پیرۆز ، و ئه و پێشه وا به ریزانه ش .

﴿ چه ند فه تویه ك سه باره ت به م كرده ﴾

پرسیاری یه كه م : سئل فضيلة الشيخ محمد الصالح العثيمين — رحمه الله تعالى — : عن حكم الصلاة بين السواري ؟ فأجاب فضيلته بقوله : الصلاة بين السواري جائزة عند الضيق . أما في حال السعة فلا يصلى بين السواري ؛ لأنها تقطع الصفوف . [رقم الفتوى : (391)].

پرسیاری دووهم : وسئل فضيلته: ما حكم الصلاة بين الأعمدة والسواري؟ فأجاب بقوله: إذا كان حاجة فلا بأس، وإن لم يكن حاجة فإنه مكروه؛ لأن الصحابة — رضي الله عنهم — كانوا يتقون ذلك. [رقم الفتوى : (389)].

پرسیاری سێیه م : وسئل الشيخ — رحمه الله تعالى — : عما ورد من أن الصحابة — رضي الله عنهم — كانوا يطردون عن الصف بين السواري طرداً، وكانوا يتقون الصف فيها، فهل الصف بينها محرم كما هو ظاهر النهي؟ وإذا ترتب على ترك الصف بين السواري إنكار من قبل العامة والمقلدين، الأمر الذي قد يؤدي إلى مشكلة في المسجد، فهل يجوز الصف بينها درءاً للفتنة، أفتوننا أثابكم الله خيراً وحفظكم ؟ فأجاب فضيلته بقوله: الصف بين السواري جائز إذا ضاق المسجد، حكاه بعض العلماء إجماعاً، وأما عند السعة ففيه خلاف، والصحيح: أنه منهي عنه؛ لأنه يؤدي إلى انقطاع الصف لا سيما مع عرض السارية، وأما ترك الصف بينها إذا خيفت الفتنة فلا أظن ذلك وارداً، لإمكان الرجل أن يقف في الصف الذي يليه ويبين للناس حكم الصف بين السواري بدليله ومن أراد الحق سهل الله له قبوله بين الناس أو امتحنه بما يتيين به صدقه حتى يكون إماماً، قال الله تعالى: (وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أُمَمَةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يُوقِنُونَ) . [رقم الفتوى : (390)].

پرسیاری چوارهم : و سئل الشيخ — رحمه الله تعالى — : عن حكم قطع بأعمدة المسجد إذا كان مزدحماً بالمصلين ؟ فأجاب فضيلته بقوله: لا ريب أن الأفضل في الصفوف أن تكون متراسة غير متباعدة ، هذا هو السنة . وقد أمر النبي صلى الله عليه وسلم بالتراس، وسد الخلل. وكان الصحابة رضي الله عنهم — يتقون الصفوف بين السواري — أي بين الأعمدة — لما في ذلك من فصل الصف عن بعض . ولكن إذا دعت الحاجة إليه كما في السؤال بأن يكون المسجد مزدحماً بالمصلين، فإنه لا حرج في هذه الحال أن يصطفوا بين الأعمدة ؛ لأن الأمور العارضة لها أحكام خاصة ، وللضرورات والحاجات أحكام تليق بهما . [رقم الفتوى : (1063)].

پرسیاری پێنجهم : وسئل فضيلته — رحمه الله تعالى — : في بعض الجوامع يقطع المنبر الصف الأول ما حكم ذلك ؟

فأجاب فضيلته بقوله: ينبغي للإمام إذا كان المسجد واسعاً وكان المنبر يقطع الصف أن يتأخر حتى يكون الصف الذي خلفه متصلاً ببعضه ببعض غير مفصول بالمنبر؛ لأن الصحابة رضي الله عنهم كانوا يتقون الصف بين السواري أي بين الأعمدة لأنها تقطع الصف، فأما إذا لم يمكن بأن كان العدد كثيراً ولا بد من تقدم الإمام فحينئذ يكون قطع الصف بالمنبر لحاجة ولا بأس به . [رقم الفتوى : (2421)].

فهرموودهيهكى (ضعيف) لهم باسهدا :

عن ابن عباس رضي الله عنه قال : قال رسول الله صلوات الله عليه : " عليكم بالصف الأول ، وإياكم والصف بين السواري " (18).

كوتايي

و

ئاموژگارى شيخ محمد ناصرالدين الألباني

بۆ ئه وه كه سانهى كه سه رپه رشتى دروست كردنى مزگه وته كان ده كه ن

دواى ئه وهى كه حوكمى نويز كردن له نيوان كۆله كه كانى مزگه ت ، خرايه پوو ، با بزاني ن ئاموژگارى زاناي فهرمووده ناسى سه رده م (محمد ناصر الدين الألباني) چى يه بۆ ئه وه كه سانهى كه سه رپه رشتى دروست كردنى مزگه وته كان ده كه ن ، ئه م زانا پايه به رزه فهرموويه تى : (ولذلك أقول: إنه ينبغي لمن أراد أن يبني مسجداً أو جامعاً أن يأمر المهندس بأن يوضع له خارطة تكون فيه السواري قليلة ما أمكن ، تقليلًا للمفسدة التي تترتب على وجودها في المساجد من قطع الصفوف وتضييق المكان على المصلين⁽¹⁹⁾) وإنه لمن الممكن اليوم بناء المسجد بدون أية سارية بواسطة الشمنتو والحديد (الباطون) إذا لم يكن المسجد واسعاً جداً وقد بنيت في دمشق عدة مساجد على هذه المثل كمسجد (لالا باشا) في شارع بغداد وجامع (المرايط) في المهاجرين ، وغيرهما فالصفوف فيهما متصلة كلها حاشا الصفوف الأمامية فإنها مقطوعة مع الأسف بسبب هذه البدعة التي عمت جميع المساجد تقريباً وأعني بذلك المنبر العالي الطويل ذا الدرجات الكثيرة فهو على كونه بدعة مخالفة لهديه عليه الصلاة والسلام في منبره ذي الثلاث درجات وعلى ما فيه من الزخرفة والنقوش والإسراف وتضييع المال فهو بمثالة السارية في قطع الصفوف بل إنه أضر منها لأنه يقطع صفوفاً كثيرة على نسبة طوله فيجب على العلماء أن يبينوا ذلك وأن يدعوا في دروسهم ومواعظهم إلى إزالة هذه المناير والرجوع بها إلى ما كان عليه منبره عليه الصلاة والسلام . وعلى من كان يدهم الأمر تنفيذ ذلك تخليصاً للمصلين من مفسده .. " (20).

واته : له به رئه وه ده ئيم : پيوسته له سه ر ئه وه كه سهى كه ئه وهى مزگه وتى يان جامعيك بنياتبنات ، فهرمان بكات به ئه ندازياره كه به وهى كه به شيويه ك ويته (خارطة) هى بۆ دابريژيت تا ده توانيت كۆله كهى كه مى تيذا بيت ، ئه وهش بۆ كه مكردنه وهى ئه وه مفسه دهيهى كه له سه ر بوونى ئه وه كۆله كانه ديته كايه وه له وه مزگه وته دا ،

(18) ضعفه الألباني : في (السلسلة الضعيفة : 6) ، برقم : (2895) ، وفي (ضعيف الجامع الصغير) رقم : (3767) .

(19) (الثمر المستطاب) : (413/1)

(20) (الثمر المستطاب : للألباني) (413 / 1)

له برینی پیزه‌کانی نوێژ و ته‌نگ‌کردنه‌وه‌ی شوینی موسلمانان له نوێژه‌کانیان دا⁽¹⁹⁾ ، ئه‌وه‌ش - له پۆژگاری ئهم رۆدا له‌توانادا هه‌یه ، ته‌نانه‌ت ده‌توانرێت مزگه‌وت به‌بێ‌کۆله‌که‌ درووست بکری‌ت ، به‌ هۆی چیمه‌نتۆ و ئاسنه‌وه‌ (وه‌کو : شیشی سه‌ب) ، ئه‌گه‌ر مزگه‌وته‌که‌ زۆر گه‌وره‌ و به‌ربالۆ نه‌بێ‌ت ، بۆ نمونه : له (دمشق) دا چه‌نده‌ها مزگه‌وت له‌ سه‌ر ئهم شێوه‌یه‌ درووست کراون ، وه‌ک مزگه‌وتی (لالا باشا) له‌ گه‌رێکی (بغداد) ، و جامعی (المهابین) ، جگه‌ له‌مانیش ، ده‌بینیت هه‌موو پیزه‌کانی نوێژ په‌یوه‌ستن به‌یه‌که‌وه‌ ، جگه‌ له‌ پیزه‌یه‌که‌مینه‌کان نه‌بێ‌ت ، به‌هه‌موو ئه‌سه‌فیکه‌وه‌ به‌ هۆی ئه‌و بیده‌یه‌وه‌ برپاوه‌ ، که‌ هه‌موو مزگه‌وته‌کانی گرتۆته‌وه‌ ، مه‌به‌ستیشم پێ‌ی ئه‌و مینه‌ره‌ به‌رز ، و درێژانه‌یه‌ ، که‌ پله‌یه‌کی زۆریان بۆ ده‌کرێت ، چونکه‌ له‌ گه‌ل ئه‌وه‌شدا بیده‌یه‌ ، و پێچه‌وانی سوننه‌تی پیغه‌مبه‌ری خوايه صلی الله علیه و آله ، له‌ مینه‌ره‌ سێ پله‌یی‌یه‌که‌ی‌دا ، ئه‌و هه‌موو زه‌خره‌فه‌ و نه‌قش و ئیسرافه‌شی تێ‌دا ده‌کرێت و ئه‌و هه‌موو پارچه‌یه‌ی که‌ تێ‌دا به‌فیرۆ ده‌درێت ، له‌ حوکم دا حوکمی کۆله‌که‌کانی مزگه‌وتی هه‌یه ، له‌وه‌ی که‌ ده‌بێ‌ته‌ هۆی برینی پیزه‌کانی نوێژ ، به‌لکو‌ بگه‌ر له‌وانیش زه‌ره‌رمه‌ندتره⁽²⁰⁾ ، چونکه‌ ئه‌و جوړه‌ مینه‌رانه‌ ده‌بنه‌ هۆی برینی چه‌نده‌ها ریز له‌ پیزه‌کانی نوێژ ، ئه‌وه‌ش به‌پێ‌ی درێژی مینه‌ره‌کان ، بۆیه‌ پێویسته‌ له‌ سه‌ر زانایان ئه‌وه‌ بۆ موسلمانان پوون بکه‌نه‌وه‌ به‌جوانی ، و له‌ وانه‌ و ووتاره‌کانیشیاندا بانگه‌شه‌ بکه‌ن بۆ لابردنی ئهم جوړه‌ مینه‌رانه‌ ، و گێڕاندنه‌وه‌یان بۆ سه‌ر ئه‌و شێوه‌یه‌ی که‌ مینه‌ره‌که‌ی پیغه‌مبه‌ری خواي صلی الله علیه و آله له‌ سه‌ر بووه‌ ، وه‌ پێویستیشه‌ له‌ سه‌ر ئه‌و که‌سانه‌ی به‌ پێوه‌ بردنی ئهم کارانه‌یان پێ‌ سپێردراوه‌ ، ئه‌و کاره‌ ئه‌نجام ده‌ن بۆ پرگار کردنی موسلمانان له‌ مه‌فسه‌ده‌کانی ئه‌وکاره‌ .

وآخر دعوانا أن الحمد لله رب العالمین ،

وصلی الله علی محمد وآله و صحبه و سلم

باوکی سوننه

که‌لار / کوردستان / العراق

21 / رهبیعی دووهم / 1425 ک

9 / 6 / 2004 ز

=====

www.ba8.org

⁽¹⁹⁾ په‌حمه‌تی خواي په‌روه‌رگار له‌ زانایان بێ ، بۆ پاستی و په‌وانی ئامۆژگاریه‌کانیان ، چونکه‌ هه‌مووکاتێک هه‌ولیان ئه‌وه‌بووه‌ ، مه‌فسه‌ده‌ له‌ موسلمانان دوور ، وکه‌مبکه‌نه‌وه‌ ، به‌ پێچه‌وانی نه‌زانه‌کان (الجُهَّال) و خۆ به‌زانا دانه‌ران (المتعالون) هه‌میشه‌ له‌ زیاد کردنی مه‌فسه‌ده‌ ، و هۆکاره‌کانی ته‌فریقه‌دان ، بۆ نمونه : له‌ (مزگه‌وتی ته‌قوای - که‌لار) له‌لایه‌ن یه‌کێک له‌و **خۆ به‌ زانا** زانانه‌ کونێکی بازنه‌یی له‌ نه‌ومی (طابق)ی دووهمی مزگه‌وته‌که‌ کراوه‌ته‌وه‌ ، بوته‌ هۆی برینی نزیکه‌ی یه‌ک له‌ سه‌ر سێ پیزه‌کانی قاتی سه‌ره‌وه‌ی مزگه‌وت !!! به‌ناوی (دانــــایی !!!) یه‌وه‌ ، خوا په‌ناماندات له‌ نه‌زانین و خۆ به‌ زانا دانان - جا ئهم تاوانه‌ش - بێ‌گومان - له‌وه‌ گه‌وره‌تره‌ که‌ کۆله‌که‌یه‌ک پیزیک ، یان دوو ریز بېرێت !!! داواکاریش له‌ به‌پێوه‌ به‌رانی مزگه‌وته‌که‌ هه‌ولێ ئه‌وه‌به‌ده‌ن ئهم کاره‌ نه‌زانکاریه‌ ، و دوور له‌ دانایی‌یه‌ له‌ مزگه‌وته‌که‌ بنه‌رێکه‌ن ، په‌روه‌رگاریش پاداشتی چاکه‌ کاران ده‌داته‌وه‌ .

⁽²⁰⁾ بێ‌گومان به‌ قیاسکردن دروست (القیاس الصحیح) بۆمان ده‌رده‌که‌وێت که‌ کردنه‌وه‌ی ئه‌و جوړه‌ کونه‌ نه‌زانکاریانه‌ - که‌ له‌ (مزگه‌وتی ته‌قوای - که‌لار) کراوه‌ته‌وه‌ - خراپه‌تر و زه‌ره‌رمه‌ندتره‌ له‌ کۆله‌که‌کانی مزگه‌وت ، له‌وه‌ی که‌ ده‌بێ‌ته‌ هۆی برینی نزیکه‌ی یه‌ک له‌ سه‌ر سێ پیزه‌کانی قاتی سه‌ره‌وه‌ی مزگه‌وت .

گۆشه‌ی فه‌توا

﴿فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾

وه‌لامی شه‌ری بۆ پرسایاری خوینه‌ران

ئاماده‌کردنی : مامۆستا خلیل احمد

ئهم گۆشه‌یه‌ی گۆفاره‌که‌مان فه‌توای زانایان و وه‌لامی پرسایار و کیشیه‌ی خوینه‌رانی به‌پرز دهریاره‌ی بابته‌ی فیه‌ و ه‌دیس و ئه‌و شتانه‌ی په‌یوه‌ندیان به‌شه‌رعه‌وه‌ هه‌یه‌ له‌ ئامیز ده‌گریته‌ ، به‌ویستی خوای گه‌وره‌ له‌ هه‌موو ژماره‌یه‌کی ئهم گۆفاره‌ به‌نرخه‌دا ژماره‌یه‌که‌ فه‌توا وه‌لامی به‌سوودی زانایانی متمانه‌ پیکراو و سه‌رچاوه‌ی زانستی متمانه‌ پیکراو ده‌خه‌ینه‌ به‌رده‌ستی خوینه‌ران ، ئه‌مه‌ش وه‌لامی چه‌ند پرسایاریکه‌ :

پ 1 / ئایا چه‌ند کتییکی دیاری کراو هه‌یه‌ شیخ (ابن باز) ئامۆژگاری پی‌ بکات بۆ ئه‌وانه‌ی که‌ هه‌ز ده‌که‌ن کار بکه‌ن له‌ بواری بانگه‌واز کردن بۆ لای خوا ؟

وه‌لام / گه‌وره‌ترین و به‌پرزترین کتیب که‌ ئامۆژگاری پی‌ بکه‌م بریتیه‌ له‌ کتیبه‌که‌ی خوا (واته‌ : قورئانی پیرۆز) که‌ به‌ هیچ شیوازی که‌سه‌ی بی‌ ماناو به‌تالی تیدا نییه‌جا ئامۆژگاری هه‌موو بانگه‌وازی که‌ بۆ لای خوا و هه‌موو فه‌رمانکاری که‌ به‌ چاکه‌ و قه‌ده‌غه‌کاری که‌ خراپه‌ و مامۆستا و فیکراو و پینمایکاری که‌ ده‌که‌م چ نیر بیته‌ یان می‌ : ئامۆژگاری هه‌موو ئه‌مانه‌ ده‌که‌م به‌ گرنگی دان به‌ کتیبه‌که‌ی خوا و وورد بوونه‌وه‌ لی و ژۆر خویندنه‌وه‌ی ، چونکه‌ قورئان بنه‌مای هه‌موو خیر و چاکه‌یه‌که‌ و فیکراو و پینمای کاره‌ بۆ خیر و چاکه‌ وه‌ک خوای گه‌وره‌ و به‌ ده‌سه‌لات فه‌رموویه‌تی : ﴿إِنَّ هَٰذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ﴾ [سورة الإسراء : 9] واته‌ : ئهم قورئانه‌ پینمای کاره‌ بۆ ئه‌وه‌ی پیک و پاسته‌ ، وه‌ قورئان پینمای کاره‌ به‌ پینمای خوا بۆ پیکای پاست .. بۆ پیکای هۆشمه‌ندی .

جا پیویسته‌ له‌ سه‌ر ئه‌وانه‌ی که‌ بانگه‌واز و فه‌رمان به‌ چاکه‌ ده‌که‌ن و مامۆستا و فیکراو که‌ هه‌ول بده‌ن و خۆ ماندوو بکه‌ن له‌ خویندنه‌وه‌ی و تیفکرین و تیروانینی ماناکانی ، ئه‌وان به‌مه‌ گه‌وره‌ترین سوود ده‌بینن و به‌مه‌ پادین له‌ سه‌ر بانگه‌واز و فیکر کردن به‌ کۆمه‌کی کردنی خوای گه‌وره‌ .

ئه‌جا ئامۆژگاری ده‌که‌م به‌ سوننه‌ت و فه‌رموده‌کانی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و ئه‌وه‌ی که‌ تیايدا هاتوو له‌ زانسته‌ و پینمای ، وه‌ ئامۆژگاری بانگه‌وازی که‌ بۆ لای خوا و فه‌رمانکار به‌ چاکه‌ و قه‌ده‌غه‌کار له‌ خراپه‌ و مامۆستا و فیکراو ده‌که‌م چ نیر بیته‌ یان می‌ : به‌ کتیبه‌کانی

فه‌رموده‌ و ئه‌وه‌ی که‌ زانایان له‌م بواره‌دا نووسیویه‌نه‌ تا سوود مه‌ند بیته‌ لیان ، وه‌ گرنگترین و سه‌حیحترین کتیبی فه‌رموده‌ بریتیه‌ له‌ : (صحیح البخاری و صحیح مسلم) جا با ژۆر بگه‌ریته‌وه‌ بۆ ئهم دووانه‌ و سوودیانی لی‌ببینیت ، وه‌ باقی تری کتیبه‌ فه‌رموده‌یه‌که‌کان وه‌ک : (سنن الترمذی و أبی داود و النسائی و ابن ماجه‌) و (مسند الإمام أحمد) و (موطأ الإمام مالك) و (سنن الدارمی) و جگه‌ له‌مانه‌ش له‌ کتیبه‌ فه‌رموده‌یه‌ ناسراوه‌کان .

هه‌روه‌ها وه‌صیته‌ ده‌که‌م به‌ گه‌رانه‌وه‌ بۆ لای کتیبی زانایان و ئه‌هلی عیلمی سوود به‌خش وه‌ک : (المنتقى لابن تیمیة) و (ریاض الصالحین) و (بلوغ المرام) و (عمدة الأحكام) و (جامع العلم و فضله‌ لابن عبد البر) و (جامع العلوم و الحکم لابن رجب) و (زاد المعاد فی هدی خیر العباد للعلامة ابن القيم) و (إعلام الموقعین) و (طریق المجرتین) و (الطرق

الحكمية) که هم‌موئه‌مانه‌ش هی (ابن القیم)ن ، وه ئه‌و له هم‌موئه‌م کتیبانه‌دا ژۆر شتی له باره‌ی بانگه‌واز و فه‌رمان به چاکه و قه‌ده‌غه‌کردن له خراپه‌ی باس کردوه .

بۆیه ده‌بیّت موسلمان سوودیان لیبینیت چونکه ئه‌م کتیبانه گه‌وره و به نرخن و له لایه‌ن جوّره پێشه‌وا و زانایانیکه‌وه نووسراوه که پایه دارن له‌م پێگایه‌دا و له گه‌ل بیروباوه‌پێکی چاک و تاقیکردنه‌وه‌یه‌کی ژۆردا .

هه‌روه‌ها ئه‌و نووسراوه‌ی (شیخ الإسلام : ابن تیمیة) له بواری سیاسه‌تی شه‌رعی و (الحسبة)دا که له کتیبی (الفتاوی) و (منهاج السنة)دا هه‌یه ، چونکه ئه‌م له پێشه‌وا هه‌ره گه‌وره‌کانه که ژۆر (ته‌جروبه‌دارن) له‌م بواره‌دا و تیا‌دا هه‌لکه‌وتوون ، وه خوا به‌م سوودی گه‌یاند به ئوممه‌ت و حه‌قی پێ سهرخست و بیدعه و بیدعه‌چی‌یه‌کانی پێ سهرکز و زه‌لیل کرد ، خوا پاداشتی ئه‌م و برایی‌ی له زانایان بداته‌وه له سه‌ر ئارامگرتن و جیهاد و تیکۆشانیا‌ن به باشترین پاداشت که پاداشتی چاکه‌کارانی پێده‌داته‌وه ، چونکه ئه‌و به‌خشنده و ده‌ست کراوه‌یه .

جا من ئامۆژگاری هه‌موو موسلمان و مامۆستا و پێنماییکاریک ده‌که‌م که گرنگی بدات به‌م کتیبه به سوودانه دوا‌ی گرنگی دان به کتیبه‌که‌ی خوا و سوننه‌ت و فه‌رمووده‌کانی پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی (ﷺ) .

هه‌روه‌ها وه‌صیّت ده‌که‌م به‌و کتیبانه‌ی که له‌م بواره‌دا نووسراون له لایه‌ن پێشه‌وا یا‌نی زانست و پێنمای‌ی له هه‌ر سێ مه‌زه‌به‌ی (مالکی و شافعی و حه‌نه‌فی) و جگه له مانه‌ش له کتیبی (حه‌نبه‌لی یه) ناسراوه‌کان به زانست و پێره‌وی پاست و چاکیتی بیروباوه‌پ .

مه‌به‌ست ئه‌وه‌یه که بانگه‌وا‌زکار پشت به کتیبی زانایان به‌سه‌تیت که له‌م بواره‌دا نووسراوه ، چونکه پێنمای‌ی ده‌کات بۆ ئه‌وه‌ی که نایزانیّت و پێنمای‌ی ده‌کات بۆ ژۆریک له زانست ، خوا‌ی پایه به‌رز فه‌رموویه‌تی : ﴿وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى﴾ [سورة البقرة : 197] واته : تو‌یشوو کۆبکه‌نه‌وه و باشترین تو‌یشو‌ویش له خوا ترسان و ته‌قوا‌یه ، وه گومانیشی تیدا نه‌یه که زانست و چاو‌پۆشنی له ته‌قوا‌یه ⁽¹⁾ .

پ2/ ئایا بۆچونی به‌ری‌زتان چی یه سه‌باره‌ت چاره‌سه‌رکردنی ئافه‌ره‌تان بۆ پیاوان له بواری چاره‌کردنی ددان دا ئایا ئه‌مه دروسته ؟ وه بۆ زانی‌نتان له گه‌ل ئه‌مه‌شدا دکتۆری پیاو هه‌یه له‌م بواره‌دا و له هه‌مان وولاتدا ؟

وه‌لام / ئیمه ژۆر هه‌ولمان داوه و ژۆریش کارمان کردوه له‌گه‌ل به‌رپر سه‌کاندا بۆ ئه‌وه‌ی پیاوان چاره‌سه‌ری پیاوان بکه‌ن و ئافه‌ره‌تانیش چاره‌سه‌ری ئافه‌ره‌تان بکه‌ن ، وه بۆ ئه‌وه‌ی دکتۆره ئافه‌ره‌ته‌کان تاییه‌ت بن به چاره‌سه‌رکردنی ئافه‌ره‌تان و دکتۆره پیاوه‌کانیش تاییه‌ت بن به چاره‌سه‌رکردنی پیاوان له بواری ددان و جگه له‌مه‌ش ، وه ته‌نها ئه‌مه‌ش حه‌قه چونکه ئافه‌رت (عه‌وره‌ت) و فیتنه‌یه ئیلا مه‌گه‌ر خوا په‌حم بکات ، بۆیه پێویسته دکتۆره ئافه‌ره‌ته‌کان ته‌نها تاییه‌ت بن چاره‌سه‌رکردنی ئافه‌ره‌تان و دکتۆره پیاوه‌کانیش ته‌نها تاییه‌ت بن به چاره‌سه‌رکردنی پیاوان مه‌گه‌ر له حا‌له‌تیکی ژۆر ژۆر زه‌روردا نه‌بیّت ئه‌گه‌ر نه‌خۆشینیک له پیاواندا هه‌بیّت و دکتۆری پیاو نه‌بیّت بتوانیت چاره‌سه‌ری بکات ئه‌و کاته هه‌چی تیدا نه‌یه ، و خواش ده‌فه‌رمویت : ﴿وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَّا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا اضْطُرِرْتُمْ﴾ [سورة الأنعام : 119] ، واته : خوا‌ی گه‌وره شته حه‌رامه‌کانی بۆتان روون کردوه‌ته‌وه و نابیت ئیوه ئه‌نجامی بدن مه‌گه‌ر ئه‌وه نه‌بیّت که ژۆر زه‌رور ده‌بن بۆ . ئه‌گینا پێویسته دکتۆره ئافه‌ره‌ته‌کان تاییه‌ت بن به چاره‌سه‌رکردنی ئافه‌ره‌تان و دکتۆره پیاوه‌کانیش تاییه‌ت بن به چاره‌سه‌رکردنی پیاوان ، وه به‌شی دکتۆری پیاوان جودا بیّت و به‌شی دکتۆری ئافه‌ره‌تانیش جودا بیّت ، وه

⁽¹⁾ فتاوی الشیخ ابن باز رحمه الله ، المجلد الرابع / أسئلة مهمة وأجوبتها .

خهسته خانەى تايبەت هەبێت بۆ پیاوان وخهسته خانەى تايبەتیش هەبێت بۆ ئافەرەتان بۆ ئەوەى هەمووان دوور بن له فیتنه و تیکالۆى زەرەرمەند ، ئا ئەمە پێویستە له سەر هەمووان ⁽²⁾ .

پ 3/ هەموو دەمێک ئەو فەرمووده پێرۆزه دەبیسین که پێغه مبهرى خوا (ﷺ) تیايدا فەرموویهتى : " النساء ناقصات عقل ودين " ، وه هەندیک له پیاوان ئەم فەرموودهیه به کار دێنن بۆ خراپه کارى له گەڵ ئافەرەتاندا ، جا داوا له بهرێزتان دهکەین که واتای ئەم فەرموودهیه مان بۆ پۆشن بکەنوه ؟

وه لām / واتای فەرمووده کهى پێغه مبهرى (ﷺ) که فەرموویهتى : " ما رأيت من ناقصات عقل ودين أغلب للرب الرجل الحازم من إحداهن ! فقيل يا رسول الله : ما نقصان عقلها ؟ قال : أليس شهادة المرأة المراتين بشهادة رجل ؟ قيل : يا رسول الله : ما نقصان دينها ؟ قال : أليس إذا حاضت لم تصل ولم تصم " واته : نەم بینویه کهم عه قەل و کهم دینی وه کو ئیوه که هۆشى پیاوی کارامه له سەر ببات ! ووترا ئەى پێغه مبهرى خوا (ﷺ) باشه کهم عه قەل ئافەرەتان له چیداى ؟ پێغه مبهرى (ﷺ) فەرمووی : باشه شایهتی دانی دوو ئافەرەت به رانبەر به شایهتی دانی یهک پیاو نییه ؟ ووترا ئەى پێغه مبهرى خوا (ﷺ) کهم دینی ئافەرەتان له چیداى ؟ فەرمووی : باشه ئەگەر که ووتە ناو بێ نوێژی وه واز له نوێژ و پۆژو ناهێنیت ؟

پێغه مبهرى (ﷺ) ئەوهى پوون کردووه ته وه که کهمى عه قەل ئافەرەتان له پووی بێ هیژی له بهر کردن و به ئاگا بوونیانە و شایهتیدانیان به شایهتی ئافەرەتیکى تر پرده کریته وه ، وه ئەمەش بۆ ریکخستنیه شایهتیدانە چونکه ئافەرەت هەندیک جار شتی له بیر دهچیت و شت زیاد دهکات یان کهمى دهکات بۆ سەر شایهتی دانەکهى ، وه کوای پاک و بێ گەرد فەرموویهتى : ﴿وَاسْتَشْهِدُوا شَهِيدَيْنِ مِنْ رَجَالِكُمْ فَإِنْ لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ وَامْرَأَتَانِ مِمَّنْ تَرْضَوْنَ مِنَ الشُّهَدَاءِ أَنْ تَضِلَّ إِحْدَاهُمَا فَتُذَكِّرَ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَى﴾ : [سورة البقرة : 282] واته : دوو پیاو له خۆتان بکەن به شایهت وه ئەگەر نه بوون ئەوا پیاویک و دوو ئافەرەت لهو شایهتانهى که پیاوان پازى دهبن بۆ ئەوهى ئەگەر یهکیکیان له بیرى چوو ئەوهى تریان بیرى خاتە وه .

وه کهم دینی ئافەرەت له بهر ئەوهیه له کاتى بێ نوێژی و زهیسانیدا واز دینیت له نوێژ و پۆژوو ، وه نوێژ به قەرز ناگیریت وه ئەمەش کهم دینییه بۆ ئافەرەت ، به لām ئەم کهمىیه ئافەرەتانى له سەر تاوانبار ناکریت ، به لکو ئەم کهمىیه به پێى شەرى خۆى گەوره هاتووته دى ، ئەم کهمىیه خوا بۆى داناو چونکه به زهیی به ئافەرەت هاتووته وه و کارناسانى بۆ کردووه ، چونکه ئەگەر پۆژوو بگریت له کاتى بێ نوێژی و زهیسانیدا ئەوا زەرەرى پێدهگات ، خۆى گەوره به پەرحمى خۆى به حال لای داناو ئافەرەتان له کاتى هیز و زهیسانیدا پۆژوو نهگرن و پاشان به قەزا بیگرنه وه به لām نوێژ له کاتى هیزدا قەدهغه کاریکی هیه ، به پەرحمى خوا بۆ ئافەرەت له کاتى هیزدا حال لای کراوه نوێژ نهکات هەروها له کاتى زهیسانیدا ، پاشان شەرى وایه که ئافەرەت له م حال ته دا قەزای نوێژ نهکاته وه چونکه قەزا کردنه وهى ناپهحهتى زۆر تێدايه چونکه نوێژ له شهو و پۆژیکدا پێنج جار دوباره دهبیته وه ، له کاتیکدا هیز چه ند پۆژیک دهخایه نیت ، دهگاته هەوت یان هەشت پۆژ یان زیاتر ، زهیسانى جارى واهیه دهگاته چل پۆژ بۆیه پەرحم و چاکهى خوايه به رامبه ر ئافەرەتان که کردن و قەزا کردنه وهى نوێژی له سەر هەلگرتوون .

لێره وه ده رکهوت که کهمى ژیری و دیانه تی ئافەرەتان له هەموو شتیکدا نییه به لکو ته نها له وه دایه که پێغه مبهرى خوا (ﷺ) پونی کردووته وه که ناته وای ژیری ئافەرەتان له وه دایه که ناتوانن شایهتیدانیان کۆک بکەن و به باشی ئەنجامی بدهن ، وه ناته وای دیانه تیان له وه دایه که به هۆى نه کردنی نوێژ و پۆژوو له حال تهى هیز و زهیسانیدا توشیان ده بێت ،

(2) فتاوى الشيخ ابن باز رحمه الله ، المجلد التاسع / أسئلة وأجوبة تتعلق بالطب .

ئەمەش مانای ئەو نىيە ئافەرتان لە ھەموو شتیکدا لە پیاوان کەمترن و پیاوان لەوان چاکترین ، بەشیوەیەکی گشتی پیاوان لە ئافەرتان باشتەرن لە بەر چەندەھا ھۆکار ، وەك خۆی گەورە دەفەر مویت : ﴿الرَّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النَّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَبِمَا أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوَالِهِمْ﴾ بەلام ھەندى جار ئافەرتى واھەيە لەچەندین شتدا لە ھەندى لە پیاوان چاکتر دەبیت ، چەندەھا ئافەرتان ھەن لە چەندین لە پیاوان ژیر و دیندارتر و کار دروستەرن ، تەنھا ئەو لە پیغەمبەرەو (ﷺ) سەلمیتراو کە بەگشتی ئافەرتان لەم دووشتەى باسکران کەمترن لەپیاوان وەك پیغەمبەرى خوا (ﷺ) پونیکردۆتەو ، ئافەرتى واھەيە ئەوئەندەچاکەى ژۆر دەبیت لە ژۆر لە پیاوان چاکتر دەبیت لە کردەو و تەقوا و پلە و پایەى لە رۆژى دوايیدا ، جارى واھەيە بايەخ دەدات بەشتەگەى و داکۆكى دەكات چاکتر لە ھەندى لە پیاوان کە ژۆر ھەول دەدەن و بايەخ دەدەن ، تەنھانە لە مێژووى ئیسلامدا دەبیتە مەرجەى ئەمەش پوونە بۆ کەسێک تەبەقەى لەحالى ئافەرتان لە سەردەمى پیغەمبەرى خوا (ﷺ) ، و سەردەمى ھاوھەلان ، بەم پوونکردنەو ئەو دەزانیت کە ئەم کەم و کورپیە قەدەغەى ئەو ناکات رەوايەتیان وەرەگيریت و شایەتى دانیان ئەگەر دوانبەن وەرەگيریت ، ژۆر ئاسايیەو قەدەغە شەنايیت تەقوا دار و چاکترینى بەندەکانى خوا بێت ژنان و پیاوان ئەگەر بێتو بەردەوام بێت لە سەر دیندارى خۆى با نوێژو پۆژووش نەكات لە کاتى حەیز و زەيسانیدا ، کە وابوو دروست نىيە بۆ ھېچ ئيماندارێک تانەو تەشەریان لایبات و بە ناتەوايان بزانیت لە ھەموو شتیکدا پێویستە پوون بکړیتەو و فەرمودەکەى پیغەمبەرى خواش (ﷺ) بە باشتەرن بار تەفسیر بکړیت ، وە خۆی پایە بەرزیش زاناترە (3) .

پ 4 / ھەندیک لە کارمەندان دەوامەکیان بە جی دەھیلن لە بەر ھەندیک لە بەرژەو ھەندىیە تاییەتەکانى خۆیان لە کاتى ئیشکردنیاندا ، بۆیە دەبینن داوا لە بەرپۆبەرەکەى دەكات کە رێگەى پێدات ، ئەو ھەش زۆربەى جار بە ھینانەو ھى بیانووى بى بنەواو دروست کراو کە زۆربەى جار بەرامبەرەکیان رازی دەکەن یان رازی ناکەن ، جا ئەگەر بەرپۆبەرەکەى بزانیت ئەو بیانووانەى دروست نىيە ، ئایا تاوان بار دەبیت بە رێپێدانى بە کارمەندەکە ؟ (4)

و ھەلام / نابیٹ سەرۆكى دائىرەکە ، یان بەرپۆبەرەکەى ، یان ئەو کەسەى کە لە ئاستیاندا بێت رازی بێت لە سەر شتیک بیروباوەرى وایە کە راست نىيە ، بەلکو پێویستە لە سەرى لى بکۆلێتەو ، جا ئەگەر پێویستى بە رێپێدانەکەیدا ھەبوو ، ژۆر پێویست بوو ، رێپێدانەکەشى زەرەر بە ئیشەکەى نەگەيەنیت ، ئەوا ھېچ نەگەيەکی تیدا نىيە ، بەلام ئەو بیانووانەى ئاشکرا دەزانیت ناپەرەوایە یان گومانى ئەو ھى لى دەکړیت کە ناپەرەوایە ، ئەوا پێویستە لە سەر سەرۆکەکەى کە رێگەى پێنەدات ، چونکە ئەو رێگە پێدانە خیانەتە لەو ئەمانەتەى کە لە ژیر دەستیدایە و ئامۆژگارى نەکردنە بۆ ئەو کەسەى کە ئەمىندارێتى پێداو ھەو یان بۆ موسلمانان ، پیغەمبەرى خوا (ﷺ) فەرموویەتى : " کلکم راع وکلکم مسؤل عن رعیتہ " ، وە لە بەر ئەو ھى ئەم کردارە ئەمانەتە ، و خۆى پەرەردگارى فەرموویەتى : ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا﴾ [سورة النساء : 58] ، وە لە وەصفى بروادارە فەرموویەتى : ﴿وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ﴾ [سورة المؤمنون : 8] ، وە فەرموویەتى : ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوا أَمَانَاتِكُمْ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ [سورة الأنفال : 27] .

پ 5 / ئایا رەوايە کړیکارانى کار بە دەست لە شوینە خزمەتگوزارىه گەورەو بايخدارەکاندا ، وەك : کارگەى پتروکیمیایيات ، یان کانگەى وزە (محطة الطاقة) دوا بکەون لە ئەنجامدانى نوێژى جومعەدا ، لە کاتیکیدا ئەگەر

(3) فتاوى الشيخ ابن باز رحمه الله ، المجلد الرابع / معنى نقص العقل والدين عند النساء .

(4) فتاوى الشيخ ابن باز رحمه الله ، المجلد التاسع / أسئلة وأجوبة تتعلق بالطب .

ئاميرەكانيان رابوھستينريٲ ، و جاريكى تر بخرينه كار تادهگه نه ئاستى پيويست بو بهرهم هيٲان زهرهريكى گهره
 ئهوتوى مادي لى دهكهويتهوه كه به مليونهها دولار دهخهملينريٲ كه كاريگهريان دهبيٲ له سهر دهرامهتي كارگه
 نهتهوهي يهكاني ئه وولاتهدها ؟ جا داواكارين ووتهى خوٲمان لهو بارهيهوه بو بخهيهه روو⁽⁵⁾ .

وهلام / ئهگه رپوشتنتان بو نويزى جومعه زهرهريكى گهره لى دهكهويتهوه ئه واهه كه سانهى كه راستهوخو
 پهيوهنديان بهو كاروه هيه هيچيان له سهر نيه و بويان رهوايه نويزى جومعه نهكهن ، وه له جياتى نويزى نيوهرو
 دهكهن ، بهلام ئهبي كه مٲرين كهس بن كه كارهكهيان پى هلهدهسوپٲ ، ههروهها دهبيٲ به شيويهك بيٲ جاريك ئهوان
 جاريكىتر كومه ليكيتر ، بهلام ئهگه ربه رپوشتنيان بو نويزهكهيان زهره نهكهويتهوه بهلكو قازانجيان له دهست
 دهردهچيٲ ، ئه واپيويسته نويزهكهيان نهجام بدن ، له بهر ووتهى خواى پهروهردگار كه فهرموويهتي : ﴿ إِذَا نُودِيَ
 لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكَ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴾ [سورة الجمعة : 9] .

پ 6 / ئايا ئافرهتان دهتوانن بچنه همام (گهرماو) هوه گشتييهكانهوه ؟

وهلام / شيخي پايه بهرز و فهرموودهناسى سهردهم ئيمامى (الالباني) له كتيبه بهرخهكهى (آداب الزفاف
)⁽⁶⁾ له باسى پيويستى دروست كردنى همام له مالداه فهرموويهتي : " وه پيويسته له سهريان (واته : ژن و ميٲرد) كه
 هماميك له مالهكه ياندا دروست بكهن ، وه ناشبيٲ پياو رپى به ژنهكهى بدات كه برواته همامى بازارهوه (همامى
 گشتى) ، چونكه ئه و كرداره قهدهغه و حهرامه ، لهو بارهشهوه چهند فهرموودهيهكمان پيگهيشتهوه :

يهكههه : له (جابر) وه (ﷺ) فهرموويهتي ، پيغهمبهري خوا ﷺ ده فهرموويٲ : " من كان يؤمن بالله واليوم الآخر
 فلا يدخل حليلته الحمام ، ومن كان يؤمن بالله واليوم الآخر فلا يدخل الحمام إلا بمئزر ، ومن كان يؤمن بالله واليوم الآخر فلا
 يجلس على مائدة يدار عليها الخمر " ^(٧) .

واته : ههر كهسيك برپاى به خوا و به روژى دواى هيه با ئافرهتهكهى نهبات بو همامى گشتى ، وه ههر كهسيك
 برپاى به خوا و به روژى دواى هيه له پياوان با نهرواته همامى گشتييهوه ئيللا به (مئزر) هوه نهبيٲ (" مئزر " يش :
 ئه و پارچه قوماشيه كه له ناوكهوه تاكو ئه ژن داههپوشيٲ) ، وه ههر كهسيك برپاى به خوا و به روژى دواى هيه با له
 سهر خوانيك دانهنيشى كه مهى له سهر دهخوريتهوه .

دووهم : له (أم الدرداء) هوه - پهزاي خواى له سهر بيٲ - فهرموويهتي : له همام هاتمه دهري ، پيغهمبهري
 خوام پيگهيشٲ ﷺ و فهرمووى : " من أين يا أم الدرداء ؟ " واته : له كوئوه هاتوى (أم الدرداء) ؟ دهليٲ : ووتم : له
 همامه وه ، ئه و يش فهرمووى : " والذي نفسي بيده ، ما من امرأة تضع ثيابها في غير بيت أحد من أمهاتها ، إلا وهي هاتكة
 كل ستر بينها وبين الرحمن " ^(٨) .

واته : سويندم بهو كهسهى كه نهفسى منى بهدهسته ، ههر ئافرهتيك جلهكاني له غهبرى مالى يهكيك له
 دايكهكاني خويدا دابكهنيٲ ، ئه واهه موئه و سترانهى ههتك كردوه كه له بهينى خوى و پهروهردگار يدا ههه .

⁽⁵⁾ فتاوى الشيخ ابن العثيمين رحمه الله ، المجلد السادس عشر ، رسالة من الشيخ ابن العثيمين رحمه الله .

⁽⁶⁾ آداب الزفاف ص : (59 - 61) تحت عنوان : (وجوب اتخاذ الحمام في الدار) .

^(٧) أخرجه الحاكم واللفظ له ، والترمذي ، والنسائي بعضه ، وأحمد ، والجرجاني من طرق عن أبي الزبير عن جابر ، وقال الحاكم : " صحيح على شرط
 مسلم " ووافقه الذهبي ، وقال الترمذي : " حديث حسن " ، وله شواهد كثيرة تراها في " الترغيب والترهيب " .

^(٨) أخرجه أحمد والدولابي بإسنادين عنها أحدهما صحيح ، وقواه المنذري .

سئیهه : له (أبو الملیح) هوه (ﷺ) فەرموویەتی : کۆمەڵیک ئافەرەتی خەڵکی شام پۆشتنە لای دایکە (عائیشە) وه - پەزای خۆی له سەر بیت - ، پێی فەرموون : ئیوه خەڵکی کوێن ؟ ووتیان : خەڵکی شامین ، فەرمووی : لهوانیە خەڵکی ئه و ناوچه یه بن که ئافەرەتەکانیان دەچنە حەمامەوه (مەبەستی دایکە (عائیشە) حەمامە گشتی یەکانە) ؟ فەرمووی : بیستووێه له پیغه مبهری خواوه که فەرموویەتی : " ما من امرأة تخلع ثيابها في غير بيتها إلا هتکت ما بينها وبين الله تعالى " (ج).

واته : هەر ئافەرەتێک جەلەکانی له غەیری مالی خۆیدا دابکەنیت ئه واهەموو ئه و سترانه ی هەتک کردووه که له بهینی خۆی و پەرەردگاریدا هەن . "

حوکمی یاری بۆکسین (یان : مشتە کۆڵه) (الملاکمه) ، و زۆرانبازی له

گەڵ گادا (مصارعة الثیران) ، و زۆرانبازی ئازاد (المصارعة الحرة) :

پ 7 / موسڵمانێک له میصرهوه پرسیار دەکات له حوکمی ئیسلام سەبارەت به یاری بۆکسین و زۆرانبازی له گەڵ گاو و زۆرانبازی ئازاد ؟

وه لām / یاری بۆکسین و زۆرانبازی له گەڵ گادا له و یاریانەن که له ئاینی ئیسلامی پیرۆزدا قەدەغەکران ، له بهر ئه و زیانه زۆر ، و ترسناکیه گەورەیهی که له بۆکسیندا هیه ، و له بهر ئه و ئەزیهت دانە ناپه واییه که بهرامبه به ئازەله که ئەنجام دەدریت له زۆرانبازی له گەڵ گادا ، به لām سەبارەت به زۆرانبازی ئازاد که ترسناکی ، و ئازاریکی تیدا نییه له گەڵ دەرئەهه و تەنی عەورەت ، ئه و ههچ پێگرتیک نییه له حەلالیتی ، له بهر ئه و فەرمووده یه که زۆرانبازی پیغه مبهری خوامان (ﷺ) بۆ دەگێرێته وه له گەڵ یزیدی کوپی (رکانه) (ﷺ) و لیبردنه وهشی ، وه له بهر ئه وهی که بنه و له م کردارانه دا حەلالیتی یه جگه له وانه ی که شه ریه تی ئیسلامی پیرۆز قەدەغە ی کردوون ، هه روه ا بپاریک له (المجمع الفقهي الإسلامي التابع لرابطة العالم الإسلامي) هوه دەرکراوه که یاری بۆکسین و زۆرانبازی له گەڵ گادا قەدەغە دەکات له بهر ئه و هۆکارانه ی که پێشتر باسمان لئوه کردن ، ئەمەش دەقەکه یه تی :

بپاری سئیهه : سەبارەت به بابەتی : (یاری بۆکسین و زۆرانبازی ئازاد و زۆرانبازی له گەڵ گادا) .

شوکر و ستایش ته نها بۆ خۆی پەرەردگار ، و دروود و سه لāmیش له سەر ئه و پیغه مبه ره بیت که پیغه مبه ری به دوا دا نایه ت ، سه ره ره و پیغه مبه رمان محمد (ﷺ) و ئەهل و بهیت و یارو یاهه رانی ، پاش ئەمەش :

(مجلس الجمع الفقهي الإسلامي لرابطة العالم الإسلامي) له خولی دهیه میدا ، که له (مهککە ی پیرۆز) دا و له به روار ی (یوم السبت 24 صفر 1408 هـ الموافق 17 أكتوبر 1987 م إلى يوم الأربعاء 28 صفر 1408 هـ الموافق 31 أكتوبر 1987 م) پوانیویتی یه بابەتی یاری بۆکسین و زۆرانبازی ئازاددا له و پوهی که به وه رزشیکی جهسته یی په وادا داهه نریت ، له گەڵ زۆرانبازی له گەڵ گادا که به ربلاوه له هه ندیک له ولاتانی بیانی دا ، ئایا په وایه له پوانگه ی ئیسلامدا یان نا په وایه ؟ وه دوی تاوتوێ کردن سەبارەت به بابەتەکه له هه موو بواره کانیه وه ، و ئه و ئاکامانه ی که له م جۆرانه دا ده که ویته وه ، که ده درینه پال و هه رزش و ناوه نده کانی راگه یانندن وه کو ته له فزیۆن له ولاتانی ئیسلامی جگه له وانیش په خشی ده که ن .

(ج) أخرجه أصحاب السنن إلا النسائي ، والدارمي والطيالسي وأحمد ، وقال الحاكم : " صحيح على شرط الشيخين " ووافقه الذهبي فأصاب ، واللفظ لأبي داود .

وه دواى پوانين بۆ ئۇ لىكۆلئىنەوانەى كە پىشكەش كراون بە داواكارى (مجلس الجمع) لہ خولى پيشوويدا ، لہ لايەن چەند پزىشكىكى پسپۇر و كارامە ، ھەروھە دواى پوانين بۆ ئۇ ژمىرياريانەى كە لہ لايەن ھەندىكيانەوہ پيشكەش كرابوو سەبارەت بەوہى كە پرووى داوہ لہ جيھاندا ، لہ ئاكامى بەكاربردنى يارى بۆكسىن و ئۇ پرووداوہ دل تەزىنانەى كە دەينىرئىت لہ سەر شاشەكانى تەلەفزيون لہ ئەنجامى زۆرانبازى ئازاد ، (مجلس الجمع) ئۇم بپيارەى خوارى دەدات :

يەكەم : يارى بۆكسین :

(مجلس الجمع) به کۆپای دەنگ ئەو دەبینیت که یاری بۆکسین که باسکرا، که ئەنجام دەدریت له چوار چۆه ی ئەم وەرزشەدا پیشبرکێکان دا له وهلاته که ماندا ئەنجام دەدریت کرداریکی قەدەغەکراوه له شەریعتی ئیسلامی دا، چونکه له سەر ئەو بنیات دەدریت که هەرکامهیه که له دوو یاریزانه که زیاتر بهرامبەرکهی ئەزیهت بدات له جهستهیدا، ئەزیهت دانیکی زۆر له وانهیه بگاته پادهی کوێر بوون، یان تیکدانی میشکی یاریزانه که، شکاندنی زۆر له ئیسکهکانی، یان دهگاته مردن، بئێوهی هیچ مهسئولیهتیک بکهوێته سەر ایّدهر، له گهڵ دلخۆشی بینهران بۆ ئەو کهسهی که دهباتهوه، وه پێخۆش بوون به ئازاری ئەوی تریان، ئەوهش کرداریکی قەدەغەکراوه به گشتی و به به ههموو بهشهکانیهوه له حوکمی ئیسلامدا، له بهر ووتهی پهروهردگار که فهرموویهتی: ﴿وَلَا تَقْلُوبُوا بَأْيْدِيكُمُ إِلَى التَّهْلُكَةِ﴾ [سورة البقرة: 195]، وه فهرموویهتی: ﴿وَلَا تَقْلُوبُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا﴾ [سورة النساء: 29]، وه له بهر ئەو فهرمودهیهی که پیغمبهری خوا (ﷺ) تاییدا فهرموویهتی: " لا ضرر ولا ضرار " .

له بهر ئه وهیه ، زانایانی شه ریه ت فهرموویانه ئه گهر که سینک خۆینی خۆی حه لال بکات بۆ که سی بهرام بهر و پێی بلێت : (بمکوژه) نابیت بیکوژیت ، وه ئه گهر ئه و کرداره ی ئه نجامدا ئه و مه سئوله و شایسته ی سزایه . وه له سه ره ئه و بنه وایه (کوئنگره) برپاری ئه وه ده دات که یاری بۆکسین نابیت پێی بووتریت یاریه کی وه رزشی و جهسته یییه ، ناشبیت ئه نجام بدریت چونکه وه رزش له سه ره بنه وای مه شق راها تن نه ک ئه زیه ت دان یان زیان گه یاندن ، وه پێویسته لابریت له به رنامه ی ناو خۆی و ، به شدار نه بوونیش تیایدا له یاریه نیو ده وه له تیه جیهانیه کان دا ، هه روه ها (کوئنگره) برپاری ئه وه ده دات که ره وایه له به رنامه کانی ته له فزیوئندا پیشان بدریت ، بۆ ئه وه ی لاوانمان ئه م یاریه خراپه فیڕ نه بن و هه ولێ لاسایی به دن .

دووم : زۆرانبازی ئازاد :

سەبارەت بە زۆرانبازی ئازاد كە تاييدا پەوايە بۆ ھەردوو زۆرانباز كە ئەزيەت و زيان بە بەرامبەرەكەي بگەيە نيت .
(كۆنگرە) ئەو ەي تيدا دەبينيت كە كرده وەيەكي ھاوشيوەيە بە تەواوي بۆ ياري بۆكسين كە باسكرا ، با لە شيۆەشدا جياواز بن ، چونكە ھەموو ئەو قەدەغەكراوانەي كە ئاماژەيان بۆ كراوہ لە بۆكسيندا بە ھەمان شيۆە لە زۆرانبازی ئازاد كە لە شيۆەي زۆرانبازيدا ئەنجام دەدریت ، ھەمان ھوكمي ئەويش وەردەگریت لە قەدەغەكردندا . بەلام ئەو جورەكاني تری زۆرانبازی كە تەنھا لە بەر وەرزش ئەنجام دەدریت ، و تاييدا پڤ بەوہ نادريت كە ياريزانەكان ئەزيەتي يەكتەر بدەن ئەوا رەوايە بە پڤي شەريەت ، (كۆنگرە) يش ھيچ ريگريگ نابينيت لە ئەنجامداني .

سَيِّيْهَمْ : زُورَانِيَايِ لِهْ گَهَلْ گَا :

بەلەم سەبارەت بە زۆرانبازی لە گەڵ گادا کە بەربلاو لە هەندێک لە وللاتانی جیهاندا ، ئەو یاریەیی کە دەبێتە ھۆی کوشتنی گاکە ، لە لایەن یاریزانەکەو بەشیوەیەکی ھونەری کە یاریزانەکە مەشقی لە سەر کردوو ، ئەمەش بەھەمان شیوە قەدەغەکلایو لە شەریعتی ئیسلامی پەرۆدا ، چونکە دەبێتە ھۆی کوشتنی ئازەلێک بە ئازارو ، بە ھۆی ئەو

تیرانه‌ی که ده‌چه‌قینرینه گیانی، وه زۆر جاریش ئەم زۆرانبازیە دەبیته هۆی ئەوهی گا که زۆرانبازە که بکوژیت وه ئەم زۆرانبازیە کاریکی دپندانەیه ئایینی ئیسلامی پیروژ قەدەغە‌ی دەکات ئەو ئایینە‌ی که پیغەمبەرە‌که‌ی (ﷺ) فەرموویە‌تی : " دخلت امرأة النار في هرة حبستها ، فلا هي أطعمتها وسقتها إذ حبستها ، ولا هي تركتها تأكل من خشاش الأرض " جا ئە‌گەر ئە‌مه له‌به‌ر زندانی کردنی پشیلە‌یه‌ک بێت ئە‌نجام‌ده‌ری له‌پۆژی دوا‌یدا بخاته‌ ئا‌گری دۆزه‌خه‌وه ، ئاخۆ ئە‌بێ‌ حالی که‌سی‌ک چۆن ده‌بی‌ت گایه‌ک ئە‌زیه‌ت ده‌دات تا مردن ؟!

چوارهم : ئاژەڵ بە‌شه‌ردادان :

هه‌ره‌ها (کۆنگره‌) بریاری قە‌ده‌غە‌کردنی ئە‌وه ده‌دات به‌سه‌ر ئە‌وه‌ی پووده‌دات له‌ هه‌ندی‌ک له‌ ولاتاندا له‌ به‌گژی‌ه‌ک‌دادانی هه‌ندی‌ک جو‌ری ئاژە‌ڵ، وه‌ک : ووشتر و به‌ران و که‌له‌باب (که‌له‌شیر) و جگه‌ له‌مانه‌ش ، تا‌کو یه‌ک‌تر بکوژن یان ئە‌زیه‌تی یه‌ک‌تر ده‌ن .

وصلی الله علی سیدنا محمد وعلی آله وصحبه وسلم تسليما كثيرا والحمد لله رب العالمين

گرنگترین که‌سانی به‌شداربوو :

عبد العزيز بن عبد الله بن باز (رئیس مجلس الجمع) .

و د. صالح بن فوزان بن عبد الله الفوزان .

و د. بکر عبد الله أبو زید⁽⁷⁾ .

⁽⁷⁾ فتاوی‌ الشیخ ابن باز رحمه الله ، المجلد الرابع / حکم الملائمة والمصارعة السحرة .

برایه‌تی نیوان موسلمانان*

ماموستا محمد عبد الرحمن

برایه‌تی له بهر په‌زامه‌ندی خوای گه‌وره و به مه‌به‌ستی ده‌ست که‌وتنی پاداشتی خوا : یه‌کیکه له نیعمه‌ته هه‌ره گه‌وره‌کانی په‌روه‌ردگاری بونه‌ور که خستویه‌تیه ناو دلی به‌نده ده‌روون پاک و دوسته له خوا ترسه‌کانیه‌وه ، وه‌ک خوی فهرموویه‌تی : ﴿وَأَذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمِهِ إِخْوَانًا﴾⁽¹⁾.

واته : نیعمه‌تی خوا به سهر تانه‌وه به بیرى خوتان به‌ینه‌وه کاتیک که ئیوه دوژمنی یه‌کتر بوون و خوای په‌روه‌ردگار دل‌ه‌کانتانی یه‌ک خست و به نیعمه‌تی ئه‌و بوون به برای یه‌کتر.

وه برایه‌تی و دوستایه‌تی و یه‌کخستنی دل‌ه‌کان به هیچ شتی‌ک نایه‌ته دی ئه‌گهر خوای به توانا ویستی له سهر نه‌بی‌ت و نه‌یبه‌خشیت به به‌نده‌کانی ، وه‌ک فهرموویه‌تی : ﴿لَوْ أَنفَقْتُ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَا آَلَفْتُ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ آَلَفَ بَيْنَهُمْ﴾⁽²⁾.

واته : ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ئه‌گهر هه‌موو ئه‌و شتانه‌ی که له سهر زه‌ویدایه بیبه‌خشیت بو ئه‌وه‌ی دل‌ه‌کانیان یه‌ک خه‌یت ئه‌وا ناتوانیت دل‌ه‌کانیان یه‌ک خه‌یت ، به‌لام ته‌نها خوا خوی دل‌یانی یه‌ک خست.

هه‌روه‌ها برایه‌تی : هیزیکى ئیمانی ده‌رونی‌یه که هه‌ستی‌کی قوولی پر سۆز و خوشه‌ویستی و پیز و متمانی نیوان هه‌ردوولا به‌ره‌م دینیت ، له گه‌ل هه‌ر که‌سی‌کدا که هاو بیروباوه‌رت بی‌ت و ترسی خوای له دل‌دا بی‌ت.

جا ئه‌م هه‌سته برایه‌تیه راستگۆیانه راست ترین هه‌لو‌یست و پاک ترین سۆز و هه‌ستی لی‌ په‌یدا ده‌بی‌ت له کاتی ده‌رپینی هه‌لو‌یسته به‌سوده‌کان : له یارمه‌تی دان و پیش خستن و نه‌رم نیانی نواندن و لی‌بوردن و به‌هانا هاتن له کاتی ته‌نگانه‌دا و پشت گیری کردن له کاتی بی‌توانیدا...

هه‌روه‌ها له کاتی ده‌رپینی هه‌لو‌یسته زیان به‌خشه‌کان : له دوور که‌وته‌وه له هه‌موو ئه‌و شتانه‌ی که زیان به خه‌لک ده‌گه‌یه‌نیت چ له خودی خو‌یاندای بی‌ت یان له مال و سامان یان له ناموس و که‌رامه‌تیاندا بی‌ت ...

بۆیه برایه‌تی له بهر خوا سیفه‌تی‌کی په‌یوه‌سته به ئیمانه‌وه ، وه په‌وشتی‌کی هاوشانه له گه‌ل ته‌قوا و له خوا ترساندا ، چونکه برایه‌تی راسته‌قینه په‌یدا نابیت به بی‌ ئیمان ، وه ئیمانیش ته‌واو نابیت به بی‌ برایه‌تی ، هه‌ر وه‌ک چۆن هاوه‌لیتی په‌یدا نابیت به بی‌ ته‌قوا ، وه ته‌قواش ته‌واو نابیت به بی‌ هاوه‌لیتی چاک و یه‌کخواپه‌رست و شوین که‌وته‌ی سوننه‌ته‌کانی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ).

بیرخستنه‌وه‌یه‌کی زۆر گرنگ : پی‌ویسته ئه‌وه بزانریت که ئه‌م باب‌ه‌ته و هاوشیوازه‌کانی تاییه‌ت نئییه ته‌نها به پیاوانی موسلمان‌ه‌وه ، به‌لکو نافره‌تان و خوشکانی موسلمانیش ده‌گریته‌وه چونکه (برایه‌تی له نیوان پیاواندا = خوشکایه‌تی له نیوان نافره‌تاندا) ، چونکه پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) ده‌فهرمویت : ((إِذَا مَا النِّسَاءُ شَقَاتُ الرِّجَالَ)) [صحيح سنن أبي داود رقم : (216)] واته : نافره‌تان هاوشان و له ریزی پیاوان دان ، له‌مه‌وه ئه‌وه تیده‌گه‌ین که هه‌ر نایه‌ت و فهرمووده‌یه‌ک فهرمانی تیدا بوو بۆ پیاوان یان باسی پیاوانی ده‌کرد ئه‌وا نافره‌تانیش ده‌گریته‌وه .

قال الحافظ ابن حجر في "فتح الباري شرح صحيح البخاري" : (إِذَا مَا خَصَّ الذَّكَرُ بِالذِّكْرِ لَكُنَ الرِّجَالُ فِي الْغَالِبِ هَمَّ الْمَخَاطِبُونَ وَالنِّسَاءُ شَقَاتُ الرِّجَالَ فِي الْأَحْكَامِ إِلَّا مَا خَصَّ) (1 / 333) ، وانظر : (6 / 740) منه أيضاً .

⁽¹⁾ سورة آل عمران : (103).

⁽²⁾ سورة الأنفال : (63).

به لگه له سهر ئه وهی که برایه تی نابیت به بی ئیمان ئهم ئایه تهیه که خوای گه وره ده فره رمویت : ﴿ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ ﴾⁽³⁾. واته : ته نها ئیمانداران برای یه کن.

وه به به لگه له سهر ئه وهی که هاوړیتی نابیت به بی ته قوا ئهم ئایه تهیه که خوای گه وره ده فره رمویت : ﴿ الْأَخِلَاءُ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ ﴾⁽⁴⁾.

واته : براده ران و هاوړییان له پوژی دوایدا هه ندیکیان دهن به دوژمنی هه ندیکیان ته نها ئه وانیه یان نه بیت که له خوا ترس و ئه هلی ته قوان.

وه گومانی تیدا نییه ئه گهر برایه تی ئیمانی له گه لدا نه بیت ئه و ئه و جوړه برایه تییه له سهر بناغه ی به رژه وهندی خوږی و سوده که سایه تیه کان پیک دیت ...

هه روه ها ئه گهر هاوړیتی ته قوا و له خوا ترسانی له گه لدا نه بیت ئه و به ره مه که ی دژایه تی و پقه به رایه تی ده بیت له گه ل سهره تای سهره لدانی یه که م ناکوکی که له نیوانیاندا پروو ددهات له بهر شتیکی دونیایی یان له گه ل سهره تای سهره لدانی یه که م پیشبرکی که له سهر دهستکوت و به رژه وهندیه کان که ده که ویتته نیوانیان وه.

وه ئه گهر له موسلماندا ئیمان و ته قوی هه بوو ، بلام له پالیدا برایه تییه کی راسته قینه و هاوړیه تییه کی پاک و پوخت نه بوو ، ئه و ئه و ئیماننه که م و کوړی تیدایه و ئه و ته قوا یه ش پروپاگنده یه .

ئیمانیک کی که م و کوړه له بهر ئهم فره رمووده یه که پیغه مبه ر (ﷺ) تیایدا ده فره رمویت : « لا یؤمن أحدکم حتی یحب لأخیه ما یحب لنفسه [من الخیر] »⁽⁵⁾ واته : ئیمانی یه کی که له ئیوه ته و او نییه هه تا بو براکه ی پی خۆش نه بیت ئه وهی که بو خوی پی خۆشه له خیر و چاکه .

وه ته قواکه ی پروپاگنده یه له بهر ئهم ئایه ته که خوای گه وره تیایدا ده فره رمویت : ﴿ وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴾⁽⁶⁾.

واته : هاوکاری یه کتر بکه ن له سهر چاکه و ته قوی و له خوا ترسان و هاوکاری یه کتر مه که ن له سهر تاوان و سته م کردن ، وه له خوا بترسن چونکه خوا سزا و توله ی سه خته .

جا ئه و مرقه ی به ئیمان و به ته قوی بیت له گه ل به یه که گه یشتنیدا له گه ل هاوشیوازی خوی هه ست به دل ئارامی ده روون پاک کی ده کات له یه که م چرکه ی ئه و به یه که گه یشتنه دا ، وه که پیغه مبه ر (ﷺ) ده فره رمویت : «الأرواح جنودٌ مُّجَنَّدَةٌ ، فما تعارف منها ائتلف ، وما تناكر منها اختلف»⁽⁷⁾.

واته : ده روونه کان هاوشیواز و هاوړینه ، جا ئه وانیه یان یه کتر ده ناسن به چاکه یه که کده گرن ، وه ئه وانیه یان یه کتر ناسن به چاکه جیاواز دهن.

⁽³⁾ الحجرات : (10).

⁽⁴⁾ الزخرف : (67).

⁽⁵⁾ صحيح البخاري رقم : (13) وصحيح مسلم رقم : (45) وصحيح سنن النسائي رقم : (5017) والزيادة له .

⁽⁶⁾ سورة المائدة : (2).

⁽⁷⁾ صحيح البخاري رقم : (3336) وصحيح مسلم رقم : (2638).

(قال الخطابي يحتمل أن يكون إشارة إلى معنى التشاكل في الخير والشر والصلاح والفساد ، وأن الخير من الناس يحن إلى شكله والشرير نظير ذلك يميل إلى نظيره ، فتعارف الأرواح يقع بحسب الطباع التي جبلت عليها من خير وشر فإذا اتفقت تعارفت وإذا اختلفت تناكرت)⁽⁸⁾.

بنه ماکانی برایه تی له بهر خوا

هیچ برایه تیه که لای خوا په سهند نیه و قه بول ناکریت و بهر بوم و سهرته نجامه که شی باش نابیت ته گهر نه و برایه تیه له سهر نه چهند بنامایه یی خواره وه بنیات نه نریت :

1 - ده بیت نه و برایه تیه ته نها له بهر خاتری خوا بیت :

وه نه مهش نایه ته دی ئیلا مه گهر نه و برایانه خویان پاک و بی بهری بکه نه له هه موو بهر ژه وه ندیه کی خویی ، و ته نها مه به ستیان په زامه ندی خوا بیت له برایه تیه که یاندا .

عن أبي هريرة (رضي الله عنه) عن النبي (صلى الله عليه وسلم) قال : «أن رجلاً زار أحاً له في قرية أخرى ، فأرصد الله له على مدرجته ملكاً فلما أتى عليه قال : أين تريد ؟ قال أريد أحاً لي في هذه القرية ، قال هل لك عليه من نعمة تربها ؟ قال : أنسي أحبته في الله عز وجل ، قال : فإنني رسول الله إليك بأن الله قد أحبك كما أحبته فيه»⁽⁹⁾.

واته : پیاویک سهر دانی برادر یی خوی کرد له گوندیکدا ، جا خوی گهره فریشته یه کی نارد بو سهر پینگاکه ی و کاتیک هات بو لای پی ووت : بو کوئ ده چیت ؟ نه ویش ووتی : بو لای برادر یی کم ده چم له م گونده دا ، فریشته که ووتی : نایا هیچ مافیکی دنیا بیت به سهریه وه هیه لئی وهرگریته وه یان هیچ بهر ژه وه ندیه که هیه له گه لیدا پی و هه لبسیت ؟ نه ویش ووتی : نه خیر ، ته نها نه وه نه بیت که من له بهر خوا خو شم ده ویت ، فریشته که ش ووتی : جا من نیردراوی خوام بو لای تو بو نه وهی ناگادارت بکه مه وه که وا خواش تو ی خو ش ده ویت وه ک چو ن تو نه وت خو ش ده ویت له بهر خاتری خوا.

2 - ده بیت نه و برایه تیه هاوشان بیت له گه ل نیمان و ته قوادا :

وه نه مهش نایه ته دی ئیلا مه گهر موسلمان برادر یی نیمان دار و له خوا ترس هه لبریزیت .

خوی گهره ده فره مویت : ﴿ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ ﴾⁽¹⁰⁾ واته : ته نها نیمان داران برای یه کن.

وه ده فره مویت : ﴿ الْأَخِلَاءُ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ ﴾⁽¹¹⁾.

واته : برادران و هاوړپیان له پوړی دوایدا هه ندیکیان ده بن به دوژمنی هه ندیکیان ته نها نه وانه یان نه بیت که له خوا ترس و نه هلی ته قوان.

وه پیغه مبه ریش (صلى الله عليه وسلم) ده فره مویت : «لا تصاحب إلا مؤمناً ولا يأكل طعامك إلا تقي»⁽¹²⁾. واته : هاوړپیه تی که س

نه که یت ئیلا نیمان دار نه بیت ، وه با که س خوار دنت نه خوات ئیلا له خوا ترس نه بیت .

نه مهش له بهر نه وه یه چونکه برادر له سهر بیرویاوهر و دین و نایینی برادر هه که یه تی ، وه ک پیغه مبه ر (صلى الله عليه وسلم) ده فره مویت : «الرجل على دين خليله فلينظر أحدكم من يخالل»⁽¹³⁾.

⁽⁸⁾ فتح الباري شرح صحيح البخاري : (6 / 446).

⁽⁹⁾ صحيح مسلم رقم : (2567).

⁽¹⁰⁾ الحجرات : (10).

⁽¹¹⁾ الزخرف : (67).

⁽¹²⁾ صحيح سنن الترمذي رقم : (2395) وصحيح سنن أبي داود رقم : (4832).

واته : پياو له سهر دين و ثابتي برادره كه يه تي ، جا با يه كيك له ئيوه سهر بركات و بپوانيت بۆ ئوه ي بزانيت برادره ي كي ده كات .

3- دهبيت ئه و برايانه ئيسلام بكه ن به ريباز و پروگرامي ژيانيان :

وه ئه مه ش نايه ته دي ئيلا به وه نه بيت كه ئه و برادرانه په يمان به يه كتر بدن كه وا شه ريعه ته كه ي خوا په يره و بكه ن و بگريته وه بۆ لاي ريبازه روونه كه ي پيغمبهر (ﷺ) له هه موو كاتيكا .

پيغمبهر ي خوا (ﷺ) ئاماژه ي بۆ ئه م مه رجه زور گرنگه ي براهه تي كردوه وه له وه رموده يه دا كه تيايدا فه رمويه تي : «سبعة يظلهم الله في ظله يوم لا ظل إلا ظله ... [وذكر منهم] : رجلان تحابا في الله اجتماعا عليه وتفرقا عليه»⁽¹⁴⁾.

واته : يه كيك له وه هوت كۆمه له ي كه له پۆري دوايدا خوا ده يان خاته ژير سيپهري عهرشي خويه وه : ... دوو پياون كه له بهر خاتري خوا يه كتر يان خوش ده ويت و له سهر ئه وه كۆ ده بنه وه و له سهرشي جيا ده بنه وه .

مه به ست ئه وه يه : ئه و دوو براهه له كاتي به يه كتر گه يشتندا په يمان به يه كتر ده دن كه په يوه ست بن شه ريعه ته كه ي خوا وه و به هه مان شيوازش له كاتي جيا بوونه وه ياندا په يمان ده دن كه كرده وه به قورئان و سوننه ت بكه ن .

بۆيه سه حابه كاني پيغمبهر (ﷺ) ئه گه ر دوانيان به يه كتر بگه يشتايه ن جيا نه ده بوونه وه هه تا يه كيكيان سوره تي (العصر) به سهر ئه وي ترياندا نه خوينا يه ته وه ، ئه نجا سه لاميان له يه كتر ده كرد و پاشان له يه كتر جيا ده بوونه وه .

«كان الرجلان من أصحاب النبي (ﷺ) إذا التقيا لم يفترقا حتى يقرأ أحدهما على الآخر : ﴿وَالْعَصْرُ (1) إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ (2)﴾ ثم يسلم أحدهما على الآخر»⁽¹⁵⁾.

⁽¹³⁾ صحيح سنن الترمذي رقم : (2378) وصحيح سنن أبي داود رقم : (4833).

⁽¹⁴⁾ صحيح البخاري رقم : (660) و (1423) و (6479) و (6808) ، وصحيح مسلم رقم : (1031).

قال الحافظ في شرح هذا الحديث : (والمراد أنهما داما على المحبة الدينية ولم يقطعاها بعراض دنيوي سواء اجتماعا حقيقة أم لا حتى فرّق بينهما الموت) الفتح : (2 / 189) .

⁽¹⁵⁾ سلسلة الأحاديث الصحيحة رقم : (2648).

قلتُ : وفي هذا الأثر السلفي الصحيح بيانٌ لستان مهجورتان كغيرهما من السنن المهجورة في هذا الزمان التي ذكرنا بها و دلّنا عليها ونادى بإحيائها ودعا إلى العمل بها مُحيي السنن في عصره ومُجدد الدين في قرنه خاتمة المحدثين : العلامة المُحدّث الفقيه الإمام الشيخ : (مُحمّد ناصر الدين الألباني رحمه الله) حيث قال في «السلسلة الصحيحة» (6 / 308 — 309) بعد تخريجه لهذا الأثر : (وفي هذا الحديث فائدتان مما جرى عليه سلفنا (ﷺ) جميعاً :

إحداهما : التسليم عند الافتراق ، وقد جاء النصُّ بذلك صريحاً من قوله (ﷺ) : «إذا انتهى أحدكم إلى المجلس فليسلم ، وإذا أراد أن يقوم فليسلم فليست الأولى بأحق من الآخرة» وهو حديث صحيحٌ مُخرّجٌ في المجلد الأول من هذه «السلسلة» برقم : (183) ، وهو في «صحيح الأدب المفرد» برقم : (773 / 986) ، وقد صدر حديثاً ، وفي «صحيح زوائد ابن حبان» (... / 1931) وهو تحت الطبع .

وفي معناه الأحاديث الآمرة بإفشاء السلام ، وقد تقدّم بعضها برقم : (184 و 569 و 1493).

والأخرى : نستفيدها من الترام الصحابة لها ، وهي قراءة (سورة العصر) لأننا نعتقد أنّهم أبعد الناس عن أن يُحدثوا في الدين عبادة يتقربون بها إلى الله ، إلا أن يكون ذلك بتوقيفٍ من رسول الله (ﷺ) قولاً أو فعلاً أو تقريراً ، ولِـمَ لا ، وقد

ئەمەش ئەو دەگەنەنیت : ئەو دوو صەحابىيە بەرپەزە پەيمانان بە يەكتر دەدا كە لە سەر پىيازى ئىسلام بپرون ، وە پەيمانان دەدا لە سەر ئيمان و كردهوەى چاكە و بانگەواز كردن و ئارام گرتن لە سەر حەق و پىگای پاست.

4 - دەبیت ئەو براپەتییه پاوەستاو بیّت لە سەر ئامۆژگاری كردنی یەكتر بە چاكە :

وہ ئەمەش نایەتە دى ئیلا بەو نەبیت كە ھەر یەكك لەو برادرانە ببیت بە ئاوینە بۆ براكەى تری ، بۆ ئەوێ ئەگەر یەكێیان لەوێ تردا كردهووە و پەوشتیكى چاك و جوانى ببینی ئەوا ھانى بدات و داوای ئەنجام دانى زیاترى لى بكات ، وە ئەگەر كەم و كورپەكى لى ببینی یان ھەلە یەكسى لى ببینی ئەوا بە نھینى ئامۆژگاری و پىنمووی دەكات و ھەلەكەى بۆ پاست دەكاتەووە و دەبیتە پال پشت و ھاندەرێك بۆ وازھینانى لەو ھەلە یە و گەپانەوێ بۆ سەر پىگای پاست .

وہ ئەمەش ھاوکاریەكى زۆر گەورە یە بۆ خۆ پازاندنەو بە پەووشتە جوان و بەرزەكان و واز ھینان لە پەووشت و كردارە گەندەل و بۆگەنەكان ، وە ھەولێكیشە بۆ دروست كردن و بنیات نانی كەسایەتیەكى براپەنەى پاوەستاو لە سەر ئاینى ئىسلام و پىوھەرى شەریعەت.

بۆیە دەبینین پىغەمبەرى خوێشەوێستمان (ﷺ) پەیمان و بەیعتى لە ھاوھەلانى وەرەگرت لە سەر ئامۆژگاری كردن بە چاكە ، بۆ ئەوێ لە ناو كۆمەلگادا بپن بانگەواز كاری حەق و پىپیشاندەرى خیر .
عن جریر بن عبد اللہ البجلي (رضی اللہ عنہ) قال : ((بايعتُ رسولَ الله (ﷺ) على إقام الصلاة وإيتاء الزكاة والنصح لكل مسلم)) (16).

واتە : پەیمان و بەیعتەم دا بە پىغەمبەرى خوا (ﷺ) لە سەر نوێژ كردن و زەكات دان و ئامۆژگاری كردن بۆ ھەموو موسڵمانێك .

نەك ھەر ئەو نەندە بەلكو دەبینین پىغەمبەرى خوا (ﷺ) دین و ئاین كۆ دەكاتەو لە ئامۆژگاریدا .
عن تميم الداري (رضی اللہ عنہ) أن النبي (ﷺ) قال : ((الدين النصيحة ، الدين النصيحة ، الدين النصيحة ، قلنا لمن ؟ قال : لله ولكتابه ولرسوله ولأئمة المسلمين وعامتهم)) (17).

5 - دەبیت ئەو براپەتییه بنیات نرابیت لە سەر ھاوکاری یەكتر لە كاتى خوێشى و ناخوێشیدا :

وہ ئەمەش نایەتە دى ئیلا بەو نەبیت كە موسڵمان بەشداری خوێشى یەكەى براى موسڵمانى خوێ بكات و دل گران و ناڕەحەتیش ببیت بە دل گرانى و ناڕەحەتى براكانى .

أنسى الله تبارك وتعالى عليهم أحسن الثناء فقال : ﴿وَالسَّائِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾ (100) [انظر «إعلام الموقعين» لابن القيم : (4 / 159) لتبيين معنى الاتباع ، وأنه واجب].

وقال ابن مسعود والحسن البصري : ((من كان منكم متأسياً فليتأس بأصحاب محمد (ﷺ) فإنهم كانوا أبر هذه الأمة قلوباً ، وأعمقها علماً ، وأقلها تكلفاً ، وأقومها هدياً ، وأحسنها حالاً ، قوم اختارهم الله لصحبة نبيه (ﷺ) وإقامة دينه ، فاعرفوا لهم فضلهم ، واتبعوهم في آثارهم ، فإنهم كانوا على الهدى المستقيم)) [أخرجه ابن عبد البر في «جامع بين العلم» : (2 / 97) بإسنادين عنه ، وعزاه ابن القيم (4 / 179) للإمام أحمد — ولعله في «الزهد» — عن ابن مسعود. انظر : «المشكاة» رقم : (193) . قلت : وفي النبوة جمع ما أحياها الشيخ العلامة محمد ناصر الدين الألباني رحمه الله من السنن المهجورة في رسالة مستقلة يسر الله إتمامها .

(16) صحيح البخاري رقم : (57) وصحيح مسلم رقم : (57).

(17) صحيح مسلم رقم : (55) وصحيح سنن الترمذي رقم : (1926) وصحيح سنن أبي داود رقم : (4944).

هاوکاری یه کتر کردن له نیوان موسلماناندا به گشتی ئه رکیکى شه رعى خواى یه و ده بیئت موسلمانان به دهم یه کتر وه بن له کاتى خوښى و ناخوښیدا .

خواى گه وره ده فره مویت : ﴿وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى﴾ واته : هاوکاری یه کتر بکه ن له سه ر چاکه و له خوا ترسان . وه پیغه مبه ری خوښه ویستمان (ﷺ) ده فره مویت : «مثل المؤمنین فی توادهم و تراحمهم و تعاطفهم مثل الجسد إذا اشتكى منه عضو تداعى له سائر الجسد بالسهر والحمى»⁽¹⁸⁾.

واته : نمونه ی ئیمان داران له دۆستایه تی و به به زی بوون و خوښه ویستیان بۆ یه کتر وه ک نمونه ی لاشه یه ک وایه ، نه گه ر نه دما یکی ئیش و ئازاری هه بیئت نه واهه مو نه و لاشه یه له پینا ویدا بۆ خه و ده بیئت و تا ده یگریت . وه هه روه ها پیغه مبه ر (ﷺ) ده فره مویت : «المؤمن للمؤمن كالبنيان يشد بعضه بعضاً ، وشبك بين أصابعه»⁽¹⁹⁾.

واته : ئیمان دار بۆ ئیمان دار وه ک خانو وایه هه ندیکى هه ندیکى تری توند و قایم ده کات ، وه پیغه مبه ر (ﷺ) په نه کانی هه ردوو ده ستی کرد به یه کدا .

وه پیغه مبه ر (ﷺ) ده فره مویت : «المسلم أخو المسلم ، لا يظلمه ولا يسلّمه ، ومن كان في حاجة أخيه كان الله في حاجته ، ومن فرّج عن مسلم كربةً فرّج الله عنه كربةً من كربات يوم القيامة ، ومن ستر مسلماً ستره الله يوم القيامة»⁽²⁰⁾.

واته : موسلمان براى موسلمان ه ، سته می لى ناکات و نایفه وتینیت و به ده ستی دوژمنیوه نادات ، وه هه ر که سیك کار بۆ به جی هیئانی پپویستی برایه کی بکات نه واهه خوا کار بۆ به جی هیئانی پپویستی ده کات ، وه هه ر که سیك ناپه حه تیه ک له سه ر موسلمانیک لا به ریت و له ته نگانه یه ک ده ری بکات نه واهه خوا یه کیک له ناپه حه تی و ته نگانه کانی پوژی قیامه تی له سه ر لاده بات ، وه هه ر که سیك که م و کوپی و عه بیی موسلمانیک داپوښیت نه واهه خوا عه بیه کانی داده پوښیت له پوژی قیامه تدا .

به ربوووم و پاداشتی گه وره ی برایه تی نیوان موسلمانان

نه گه ر موسلمانان به راستی و به کرده وه نه م نیعمه ته هه ره گه وره یه ی په روه ردگاری بونه وه ر که خستویه تیه ناو دلئ به نده ده روون پاک و دۆسته له خوا ترسه کانی وه په یرو بکه ن له جی خویدا و برایه تی نیوانیان له سه ر بنه ما شه رعیه کان بیت و پښاکانی به ته و کردنی هه ستی برایه تی بگرنه بهر و مافه کانی برایه تی به جیبینن وه ک چۆن له قورئان پیروژ و سوننه ته سه حیه کانی پیغه مبه ردا (ﷺ) پوون کراوه ته وه و سه له فی صالحش کردار و په فتاریان پئ کردوه : نه واهه دهن به خوښه ویستی یه کتر له بهر خوا ، وه نه م خوښه ویستی یه ی نیوانیان چه ندین پاداشتی گه وره یان ده ست ده خات و تام و چیتزی به ربووومی نه و برایه تی یه یان ده کهن له دنیا و دوا پوژدا ، وه ک له م فره موودانه ی خواره وه پوون کراوه ته وه :

1 — خوښه ویستی له بهر خوا پښاکیه بۆ به ده ست هیئانی پله و پایه یه ک که پیغه مبه ران و شه هیدانیش خوژگه ی پئ ده خوازن :

عن عمر بن الخطاب (رضی الله عنه) قال : قال النبي (ﷺ) : «إن من عباد الله لأناساً ما هم بأنبياء ولا شهداء يغبطهم الأنبياء والشهداء يوم القيامة بمكانهم من الله تعالى ، قالوا يا رسول الله تخبرنا من هم ؟ [وفي رواية : لعنا نحبهم] قال : هم قوم تحابوا بروح

⁽¹⁸⁾ صحيح مسلم رقم : (2586).

⁽¹⁹⁾ صحيح البخاري رقم : (481) وصحيح مسلم رقم : (2585).

⁽²⁰⁾ صحيح البخاري رقم : (2442) وصحيح مسلم رقم : (2580) ، وعند مسلم رقم : (2699) من حديث أبي هريرة : ((والله في عون العبد ما كان العبد في عون أخيه)) واته : خوا له هاوکاری به ندی دایه تا نه و کاته ی به نده له هاوکاری براکه ی دا بیت .

الله [وفي رواية بنور الله] على غير أرحام بينهم [وفي رواية : من غير أرحام ولا أنساب] ولا أموال يتعاطونها فوالله إن وجوههم لنور وإنهم على [منابر من] نور ، لا يخافون إذا خاف الناس ولا يحزنون إذا حزن الناس ، ثم قرأ هذه الآية : ﴿الْإِنِّ أَوْلِيَاءُ لِلَّهِ لَآخَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾ (21) (22).

واته : له ناو بهنده كانی خوادا خه لكانيك هه يه نه له پیغه مبه رانن و نه له شه هیدانیشن ، پیغه مبه ران و شه هیدانیشن خوزگه یان پی ده خوازن له پوژی قیامه تدا له بهر ئه و پله و پایه بهرزه ی هه یانه لای خوا ، صه حابه کان ووتیان : ئه ی پیغه مبه ری خوا هه و المان ناده ی تی ئه وانه کین [به لو خوشیانمان بویت] ، پیغه مبه ریش (ﷺ) فه رموی : ئه وانه خه لکانیکن یه کتریان خویش ده ویت به هوی قورئان و بهرنامه که ی خواوه به بی ئه وه ی خزما یه تیان له نیواندا هه بیت نه له سه ری دایکه وه و نه له سه ری باوکیشه وه و نه له بهر پاره و مالیکیش که به یه کتری ببه خشن ، سویند به خوا ئه وانه روومه تیان رووناکه و پرشنگداره و دهره وشیتته وه و له سه ر مینبه ری نور و دره وشاوه دهن له ناو گوړه پانی مه حشه ردا ، وه ئه وانه ترسیان نییه له کاتیکدا که خه لک دهرسیت و خه م و خه فه تیشیان له کاتیکدا که خه لک خه م و خه فه تیان هه یه ، ئه نجا پیغه مبه ری خوا (ﷺ) ئه م ئایه ته ی خوینده وه : ﴿الْإِنِّ أَوْلِيَاءُ لِلَّهِ لَآخَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾ ، واته : دۆستانی خوا و پیاو چاکان نه ترسیان له سه ر و نه خه م و خه فه تیشیان هه یه .

وعن أبي مالك الأشعري (رضي الله عنه) عن رسول الله (ﷺ) قال : «يا أيها الناس اسمعوا واعقلوا واعلموا أن الله عز وجل عبدا ليسوا بأنبیاء ولا شهداء يغبطهم النبیون والشهداء على منازلهم وقربهم من الله ، فحجتي رجل من الأعراب من قاصية الناس وألوی بيده إلى النبي (ﷺ) فقال يا رسول الله ناس من الناس ليسوا بأنبیاء ولا شهداء يغبطهم الأنبياء والشهداء على مجالسهم وقربهم من الله أنعتهم لنا جلهم لنا — يعني صفهم لنا شكّلهم لنا — فسّر وجه النبي (ﷺ) بسؤال الأعرابي فقال رسول الله (ﷺ) : هم ناس من أفناء الناس ونوازع القبائل لم تصل بينهم أرحام متقاربة تحابوا في الله وتصافوا ، يضع الله لهم يوم القيامة منابر من نور فيجلسون عليها فيجعل وجوههم نورا وثيابهم نورا يفرع الناس يوم القيامة ولا يفرعون وهم أولياء الله لا خوف عليهم ولا هم يحزنون» (23).

واته : پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فه رموی : ئه ی خه لکینه گو ی بگرن و تی بگن و فی ر بین : خوی گه وره و پایه بهرزه هه ندیک بهنده ی هه یه نه له پیغه مبه رانن و نه له شه هیدانیشن ، پیغه مبه ران و شه هیدانیشن خوزگه یان پی ده خوازن له پوژی قیامه تدا له بهر ئه و پله و پایه بهرزه ی و نزیک یه ی هه یانه لای خوا ، جا پیاوکی ده شته کی له و په ری خه لکه که وه له سه ر هه ردو چوکی دانیش و به ده ستی ئاماژه ی کرد بو پیغه مبه ر (ﷺ) و ووتی : ئه ی پیغه مبه ری خوا (ﷺ) که سانیک له ناو خه لکدا نه له پیغه مبه رانن و نه له شه هیدانیشن ، پیغه مبه ران و شه هیدانیشن خوزگه یان پی ده خوازن له بهر ئه و پله و پایه بهرزه ی و نزیک یه ی هه یانه لای خوا ، ئه ی پیغه مبه ری خوا (ﷺ) و ده سفیان که بۆمان شیوه یان پوون که ره وه بۆمان ، جا پیغه مبه ری خوا (ﷺ) له خویشدا روومه تی گه شایه وه به پرسیاره ی ئه م پیاوه ده شته کی یه و فه رموی : ئه وانه که سانیکن له په ری خه لکه وه و هه لچنراوی ناو تیره و عه شیره ته کانن ، هیچ په یوه ندیه کی خزما یه تی نزیک په یوه ستی نه کردوون به یه که وه ، یه کتریان خویش ده ویت له بهر خوا و دلایان دهر حق به یه کتر پاکه ، خوی گه وره له پوژی قیامه تدا مینبه ر و کوشکی نور و دره وشاوه یان بو داده نیت و ئه وانیش له سه ری داده نیش و خوا روومه تیان

(21) سورة یونس : (62).

(22) صحیح سنن أبی داود رقم : (3527) ، صحیح الترغیب والترهیب رقم : (3026) ، والزیادات التي بين المعكوفتين [] من حديث أبی هريرة (ﷺ) منقول من ((صحیح الترغیب والترهیب)) رقم : (3023).

(23) صحیح الترغیب والترهیب رقم : (3027).

پرشنگدار و نورانی و درهوشاوه دهکات و جل و بهرگیشیان له نور و درهوشاوهیه ، خه لکی له پۆژی قیامه تدا ده ترسن به لام ئه وان ناترسن ، ئه وانه دۆست و خۆشه ویستی خوان و نه ترسیان له سهر و نه خه م و خه فه تیشیا مهیه .

2 — خۆشه ویستی له بهر خوا ریگایه بۆ بزگار بوون له ناره حه تیه کانی گۆره پانی مه حشه و پۆژی

قیامهت :

عن أبي هريرة (رضي الله عنه) عن النبي (ﷺ) قال : «سبعة يظلهم الله في ظله يوم لا ظل إلا ظله ... [وذكر منهم] : رجلان تحابا في الله اجتماعا عليه وتفرقا عليه»⁽²⁴⁾.

واته : به کێک له و حه وت کۆمه له ی که له پۆژی دوایدا خوا ده یان خاته ژێر سیبه ری عهرشی خۆیه وه : ... دوو پیاوان که له بهر خاتری خوا به کتریان خۆش ده ویت و له سهر ئه وه کۆ ده بنه وه و له سه ره شی جیا ده بنه وه . مه به ست ئه وه یه : خۆشه ویستی نیوان دوو برای موسلمان له بهر خوا هۆکاره بۆ به ده ست هینانی به خته وه ری و ئارامی و بزگار بوون له ناره حه تیه کانی گۆره پانی مه حشه و پۆژی قیامهت.

3 — خۆشه ویستی له بهر خوا ریگایه بۆ به ده ست هینانی خۆشه ویستی خوا :

عن أبي إدريس الخولاني قال : دخلت مسجد دمشق فإذا فتى براق الثنايا [أي : كثير التبسم] وإذا الناس معه فإذا احتلفوا في شيء أسندوه إليه ، وصدروا عن رأيه [أي : يأخذون منه كل ما حكم به ويقبلون حكمه وقوله] ، فسألت عنه فقيل : هذا معاذ بن جبل فلما كان من الغد هجرت فوجدته قد سبقني بالتهجير ووجدته يصلي فانتظرت حتى قضى صلاته ثم جثته من قبل وجهه فسلمت عليه ثم قلت له : والله إنني لأحُبُّك لله ، فقال : آله ؟ قلت : آله ، فقال : آله ؟ قلت : آله ، فأخذ بحبوة ردائي فجذبني إليه فقال أبشر فإنني سمعت رسول الله (ﷺ) يقول : «قال الله تبارك وتعالى : وجبت محبتي للمتحابين في» ، وللمتجالسين في» ، وللمتباذلين في»⁽²⁵⁾.

واته : پۆیشتمه ناو مزگه وتی (دیمه شق) ده وه له و کاته دا لاویکم بینی دهم به خه نده و پیکه نین بوو ، له هه مان کاتدا خه لکانیکم له گه لیدا بینی ئه گه ره له شتی کدا جیاوازی له نیوانیاندا هه بوایه ئه وا ده گه رانه وه لای ئه و و پشتیان به و ده به ست و له بریار و قسه شی دهر نه ده چون ، منیش پرسیارم کرد دهر باره ی ، ووترا : ئه مه (معاذ بن جبل) هه ، پاشان بۆ سه بی نی زوو پۆیشتم بۆ مزگه وت ، جا بینیم (معاذ) پیش من زووتر پۆیشتبوو بۆ مزگه وت و بینیم نوێژی ده کرد ، چاوه پروانیم کرد هه تا نوێژه که ی ته واو کرد ، ئه نجا پوو به پوو ی پۆیشتم بۆ لای و سه لامم لی کرد و ئه نجا پیم ووت : سویند به خوا من تۆم خۆش ده ویت له بهر خوا ، ئه ویش ووتی : ئایا له بهر خوا منت خۆش ده ویت ؟ ووتم : به لای له بهر خوا ، ووتی : له بهر خوا ؟ ووتم : له بهر خوا ، ئه نجا کردی به ناوه پاستی کراسه که مدا و پامیکیشا بۆ لای خۆی و ووتی : مزده ت لی بیت چونکه من بیستومه له پیغه مبه ری خواوه (ﷺ) ده یفه رموو : خوا ی گه وره و پایه به رز [له فهرمووده یه کی قودسیدا] فهرموویه تی : خۆشه ویستی خۆم پیو یستم کردووه بۆ ئه مانه :

للمتحابين في ، ئه وانه ی که له بهر من یه کتریا خۆش ده ویت.

وللمتجالسين في ، ئه وانه ی که له بهر من له گه ل یه کتردا داده نیشن و مه جلیس ده گێن.

وللمتباذلين في ، ئه وانه ی که له بهر من شت به یه کتر ده به خشن.

⁽²⁴⁾ صحيح البخاري رقم : (660) وصحيح مسلم رقم : (1031).

⁽²⁵⁾ صحيح الترغيب والترهيب رقم : (3018) و (2581) ، وصحيح الجامع الصغير رقم : (4331) وزاد فيه : ((والمترارين في)) ، واته : ئه وانه ی که له بهر من سه ردان یه کتر ده کن.

وعن أبي هريرة (رضي الله عنه) عن النبي (ﷺ) قال : «أن رجلاً زار أخاً له في قرية أخرى ، فأرصد الله له على مدرجته ملكاً فلما أتى عليه قال : أين تريد ؟ قال أريد أخاً لي في هذه القرية ، قال هل لك عليه من نعمة ترها ؟ قال : أنسي أحبته في الله عز وجل ، قال : فإنسي رسول الله إليك بأن الله قد أحبك كما أحبته فيه» (26).

واته : پیاویک سهردانی براده ریکی خوی کرد له گوندیځدا ، جا خوی گه وره فریشته یه کی نارد بو سهر ریگا که ی و کاتیک هات بو لای پی ووت : بو کوئی ده چیت ؟ نه ویش ووتی : بو لای براده ریکم ده چم له م گونده دا ، فریشته که ووتی : نایا هیچ مافیکی دنیا ییت به سهریه وه هیه لی و ده رگریته وه یان هیچ به رژه وه ندی که هیه له گه لیدا پی و ه لیسیت ؟ نه ویش ووتی : نه خیر ، ته نه وه نه بیته که من له بهر خوا خو شم ده ویت ، فریشته که ش ووتی : جا من نیردراوی خوا م بو لای تو بو نه وه ی ناگادارت بکه مه وه که وا خواش تو ی خوش ده ویت وه ک چو ن تو نه وت خوش ده ویت له بهر خاتری خوا.

4 — خوشه ویستی له بهر خوا ریگایه بو هه ست کردن به تام و چیژی نیمان و باوهر :

عن أنس (رضي الله عنه) عن النبي (ﷺ) قال : «ثلاث من كن فيه وجد حلاوة الإيمان أن يكون الله ورسوله أحب إليه مما سواهما ، وأن يحب المرء لا يحبه إلا الله ، وأن يكره أن يعود في الكفر كما يكره أن يقذف في النار» (27).

واته : سی خه سلته و کردار هیه له هه که سیځدا مه بیته نه و تام و چیژی شیرینی نیمانی کردووه :

— ده بیته خوا و پیغه مبه ری (ﷺ) له لا خوشه ویستر له هه مو که سیځ جگه له وان.

— وه ده بیته نه و که سه ی که خوشی ده ویت خوشی نه ویت ته نه له بهر خوا نه بیته.

— وه ده بیته پی و ناخوش بیته بگه ریته وه ناو کوفر و بی باوهر پی وه ک چو ن پی و ناخوشه فری بدریته ناو ناگره وه.

چه ند ریگایه ک بو بته و کردنی هه ستی برایه تی نیوان موسلمانان

ئلینی پیروزی ئیسلام چه ند ریگایه کی داناوه بو زیاتر بته و کردنی هه ستی برایه تی نیوان موسلمانان و توند و تۆل کردنی گری و خوشه ویستی نیوانیان ، له کاتیځدا نه گه ر موسلمانان نه م ریگایانه بگرنه بهر و په یرویه بکه ن نه و پوژ به روژ په یوه ندی و برایه تی نیوانیان زیاد ده کات .

1 — نه که ره که سیځ برایه کی موسلمانان خوشیوست نه و با ناگاداری بکاته وه که نه و خوشی ده ویت :

قال رسول الله (ﷺ) : «إذا أحب الرجل أخاه فليخبره أنه يحبه» (28).

واته : نه گه ر پیاویک برایه کی خوشیوست نه و با ناگاداری بکاته وه که نه و خوشی ده ویت.

وعن أنس بن مالك (رضي الله عنه) قال : «أن رجلاً كان عند النبي (ﷺ) فمر به رجل فقال يا رسول الله إني لأحب هذا فقال له النبي (ﷺ) أعلمته قال : لا ، قال : أعلمه ، قال : فليخبره ، فقال : إني أحبك في الله ، فقال : أحبك الذي أحببته له» (29).

واته : پیاویک له لای پیغه مبه ردا (ﷺ) دانیشتبو ، جا پیاویک دای به لایدا ، پیاوی یه که م ووتی : نه ی پیغه مبه ری خوا (ﷺ) من نه م پیاوم خوش ده ویت ، جا پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموی : نایا ناگادارت کردووه ته وه ؟ پیاوه که ش ووتی : نه خیر ، پیغه مبه ریش (ﷺ) فه رموی : ناگاداری بکه ره وه ، نه ویش پویش به داویدا و پی و گه یشت و ووتی : من تو م خوش ده ویت له بهر خوا ، نه ویش ووتی : خوا خوشتی بویت که منت له پی ناویدا خوش ده ویت.

(26) صحیح مسلم رقم : (2567).

(27) صحیح البخاری رقم : (16) و (21) و (6041) ، و صحیح مسلم رقم : (43).

(28) صحیح سنن أبی داود رقم : (5124).

(29) صحیح سنن أبی داود رقم : (5125).

2 — با له کاتی به یه کتر گه یشتندا لیو به خه نده و پوومه ت کراوه بیټ :

چونکه پیغه مبهری نازیزمان (ﷺ) ده فهرمویت : «لا تحقرن من المعروف شیئاً ، ولو أن تلقی أخاک بوجه طلق»⁽³⁰⁾.
واته : هیچ کرده و دهیه کی چاکه به کهم و سوک مه زانه ، ته نانه ت گه یشتنیش ت به برایه کت به پوومه تیکی کراوه وه .
وعن جابر بن عبد الله (رضی الله عنه) قال : قال رسول الله (ﷺ) : «كُلُّ معروفٍ صدقةٌ ، وإنَّ من المعروف أن تلقی أخاک بوجهٍ طَلِقٍ ، وأن تُفرِّغَ من دلوک فی إناء أخیک»⁽³¹⁾.

واته : هه موو چاکه یه ک صه ده قه و خیره ، وه هه ندیک له چاکه ئه وهیه : گه یشتنت به برایه کت به پوومه تیکی کراوه وه ، وه له سه تله که ت ئاو بکه یته ئاو قاپ و مه نه لی براهه ت — واته : هاوکاری بکه یته له ئاو پی به خشیندا — .
قال السمارکفوري : (قوله : «فلیلق أخاه بوجه طلق») ضد العبوس ، وهو الذي فيه البشاشة والسرور فإنه یصل إلى قلبه سرور ، ولا شک أن یصال السرور إلى قلب مسلم حسنة⁽³²⁾.

وعن أبي ذر (رضی الله عنه) قال : قال رسول الله (ﷺ) : «تبسمک فی وجه أخیک صدقة»⁽³³⁾.
واته : پوو کراوه ی و لیو به خه نده بوونت له پوومه تی برایه کتدا صه ده قه و چاکه یه بۆت .
بؤیه ده بینین ئه مه یه کیک بووه له په ووشته به رزه کانی پیغه مبهری خو شه ویستمان (ﷺ) وه ک صه حابه به ریزه کانی بۆمان ده گیزنه وه (ﷺ).

عن جریر (رضی الله عنه) قال : «ما حجبني النبي (ﷺ) منذ أسلمت ، ولا رآني إلا تبسم فی وجهي»⁽³⁴⁾.
وفی رواية : «إلا ضحك»⁽³⁴⁾.
واته : هیچ کاتی ک پیغه مبهر (ﷺ) پیگری لینه کردووم بچه ژورده وه بۆ لای ، وه هه روه ها هه کاتی ک منی بینوه نیلا پیکه نیوه و لیو به خه نده بووه له پوومه تمدا.

3 — سهردان و دیاری بۆ بردن و پیروژ بای لی کردن له بۆنه شهرعیه کانددا :

أ/ سهردان کردن :

له پیشه وه باسی ئه و فهرمووده یه مان کرد که پیاویک سهردانی براده ریکی خو ی کرد له بهر خوا و ئه م جوړه سهردانه ی بوو به هوکاری ئه وه ی خو شه ویستی خوا بۆ خو ی به ده ست بیئیت .
عن أبي هريرة (رضی الله عنه) قال : قال رسول الله (ﷺ) : «من عاد مريضاً ، أو زار أخاً له فی الله ، ناداه مُنادٌ بأن طبت وطاب ممشاک وتبوات من الجنة منزلاً»⁽³⁵⁾.

واته : هه رکه سی ک سهردانی نه خو شیک یان سهردانی برایه کی بکات له بهر خاتری خوا ، ئه و بانگ که ریک بانگی ده کات و ده لیت : خوا پاکت بکاته وه و پیگای خیر و چاکه تش بۆ پاک بکاته وه و جیگایه کتش بۆ ئاماده بکات له به هه شتدا .

⁽³⁰⁾ صحیح مسلم رقم : (2626).

⁽³¹⁾ صحیح سنن الترمذی رقم : (1970).

⁽³²⁾ تحفة الأحوذی شرح سنن الترمذی : (5 / 575).

⁽³³⁾ صحیح سنن الترمذی رقم : (1956) وسلسلة الأحادیث الصحیحة رقم : (572).

⁽³⁴⁾ صحیح البخاری رقم : (3035) و (3822) و (6089) ، وصحیح مسلم رقم : (2475) ، فائدة : قال الحافظ : (قوله : «ما حجبني رسول الله

ﷺ») أي ما منعتني من الدخول إليه إذا كان في بيته فاستأذنت عليه فتح الباري : (7 / 177).

⁽³⁵⁾ صحیح سنن الترمذی رقم : (2008) وصحیح الترغیب والترهیب رقم : (2578).

قال المباركفوري : (قوله : «من عاد مريضاً» أي مُحتسباً «أو زار أخاً له» أي في الدين «في الله» أي لوجه الله لا للدنيا ، «مناد» أي ملك «أن طبت» دعاء له بطيب عيشه في الدنيا والأخرى «وطاب ممشاك» مصدر أو مكان أو زمان مبالغة ، قال الطيبي : كناية عن سيره وسلوكه طريق الآخرة بالتعري عن رذائل الأخلاق والتحلي بمكارمها «وتبوات» أي تهيأت «من الجنة» أي من منازلها العالية «متزلاً» أي مثزلة عظيمة ومرتبة جسيمة بما فعلت ، وقال الطيبي : دعاء له بطيب العيش في الأخرى كما أن طبت دعاء له بطيب العيش في الدنيا⁽³⁶⁾ .

وه له فهرمودهيهكى قودسيداً خواى پهروهردگار فهرمويهتى : «حقت محبتي للمتحابين فيى وحقت محبتي للمتواصلين فيى وحقت محبتي للمتناصحين فيى وحقت محبتي للمتزاورين فيى وحقت محبتي للمتباذلين فيى...»⁽³⁷⁾ .

- واته : من خوښهويستى خوښ به حق وشايسته داناوه بؤ ئهمانه :
- المتحابين فيى : ئهوانهى كه له بهر من يهكتريان خوښ دهوئيت .
 - المتواصلين فيى : ئهوانهى كه له بهر من پهيوهندى خزمياهتى بهجى دهگهيهنن .
 - المتناصحين فيى : ئهوانهى كه ئاموژگارى يهكتر دهكهن له بهر من .
 - المتزاورين فيى : ئهوانهى كه له بهر من سهردانى يهكتر دهكهن .
 - المتباذلين فيى : ئهوانهى كه له بهر خوښان و ماليان دهبهخشن .

ب / ديارى بؤ بردن :

پيغههمبهري خوا (ﷺ) دهفهرموئيت : «تهادوا تحابوا»⁽³⁸⁾ .

واته : ديارى بؤ يهكتر ببهن دهبه به خوښهويستى يهكتر .

ج / پيروز باى ليكردن له بؤنه شهرعيهكاندا :

وه چاك تروايه ئهوه دوعاياهه بليت كه له سوننهتى پيغههمبهردا هاتووه (ﷺ) وهك :

- 1 — ئهگهر جل وبهرگى نوئى وتازهى كړى ، ئهوا پئى بلى : «اليس جديداً ، وعش حميداً ، ومُتْ شهيداً ، ويرزقك الله قُرَّةَ عَيْنٍ في الدنيا والآخرة» قاله النبي (ﷺ) لعمر بن الخطاب (رضي الله عنه)⁽³⁹⁾ .
- 2 — ئهگهر ژنى هيئا يان شووى كرد ، ئهوا پئى بلى : «بارك الله لك وبارك عليك وجمع بينكما في خير» لأن النبي (ﷺ) كان إذا رفا الإنسان إذا تزوج قال له هذا⁽⁴⁰⁾ .
- 3 — ئهگهر مندالى بوو ، ئهوا پئى بلى : «بارك الله لك في الموهوب لك ، وبلغ أشده ، ورزقت بره»
ئوئيش با له وهلامدا بليت : «بارك الله لك وبارك عليك ، وجزاك الله خيراً ، ورزقك الله مثله ، وأجزل ثوابك»⁽⁴¹⁾ .

ههروهها ئهه سونهتانه چهندين دوعاى ترمان بير دهخاتهوه كه به هوئى ههنديك حالهتهوه موسلمان بؤ براى موسولنانى دهكات وهه مووشيان ريگاي خير و چاك وبه سوودن بؤ زياتر بوونى پهيوهندى برايهتى وخوښهويستى نيوان موسلمانان لهوانه :

⁽³⁶⁾ تحفة الأحوذى : (6 / 137).

⁽³⁷⁾ صحيح الجامع الصغير رقم : (4321) وصحيح الترغيب والترهيب رقم : (3020).

⁽³⁸⁾ صحيح الجامع الصغير رقم : (3004).

⁽³⁹⁾ صحيح الجامع الصغير رقم : (1234).

⁽⁴⁰⁾ صحيح سنن الترمذى رقم : (1091) وصحيح سنن أبى داود رقم : (2130).

⁽⁴¹⁾ صحيح الأذكار للنووي لسليم الهالسي : (2 / 713).

أ — نه گهر چا که یه کی بۆت کرد ئه و باش وایه تۆش پاداشتی به چا که بده یته وه وهك خوای گه وره ده فره مویت : ﴿هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَانِ إِلَّا الْإِحْسَانُ﴾⁽⁴²⁾ ، وه سوننه تیش وایه پی ی بلّیت (جزاك الله خيراً) چونکه پیغه مبه ر (ﷺ) ده فره مویت : «من صُنِعَ إِلَيْهِ مَعْرُوفٌ فَقَالَ لِفَاعِلِهِ جَزَاكَ اللَّهُ خَيْرًا ، فَقَدْ أُبْلِغَ فِي الشَّانِ»⁽⁴³⁾.

ب — وه نه گهر موسلمانیک خواردنیک یان خواردنه وه یه کی پی دایت ئه و بلّی : «اللهم أطعم من أضعمني وأسق من سقاني»⁽⁴⁴⁾.

وه نه گهر میوان بوویت ئه و ئه م دوعایه بۆ خاوهن خواردنه که بکه : «اللهم بارک لهم فیما رزقتهم واغفر لهم وارحمهم»⁽⁴⁵⁾.

ج — وه نه گهر پشمنی و ووتی : «الحمد لله» ئه و تۆش پی ی بلّی : «یرحمک الله» ئه نجا ئه ویش با بلّیت : «یهدیک الله ویصلح بالک»⁽⁴⁶⁾.

د — وه کاتیک برایه کت سه فره ده کات بۆ شوینیک ئه و پی ی بلّی : «أستودع الله دینک وأمانتک وخواتیم عملک»⁽⁴⁷⁾.

وه با موسافر که یه له وه لامدا به تۆ بلّیت : «أستودعک الله الذی لا تضیع ودائعہ»⁽⁴⁸⁾.

4 — گرنگی دان به هاوکاری کردن و به دهم هاتنه وهی یه کتر له کاتی تهنگانه و پیوستدا :

له پیشه وه باسی ئه و فره مووده یه مان کرد که پیغه مبه ری خوا (ﷺ) ده فره مویت : «من کان فی حاجة أخیه کان الله فی حاجته ، ومن فرّج عن مسلم کربة فرّج الله عنه کربة من کربات یوم القیامة».

واته : هه ره که سیك کار بۆ به جی هینانی پیوستی برایه کی بکات ئه و خوا کار بۆ به جی هینانی پیوستی ده کات ، وه هه ره که سیك نار په حه تیه که له سه ره موسلمانیک لا به ریت و له تهنگانه یه که ده ری بکات ئه و خوا یه کیک له نار په حه تی و تهنگانه کانی رۆژی قیامه تی له سه ره لاده بات.

بۆیه ده بینین پیغه مبه ری خوا (ﷺ) به دهم هاتنه وهی (أبو بکر) له یاد ناچیت که له کاتی تهنگانه و پیوستیدا فریای خو ی و هاوه له چه ووساوه و که م دهسته کانی که وتوو وه که ده فره مویت : «ما أحد أعظم عندي یداً من أبی بکر (ﷺ) واسانی بنفسه وماله وأنکحني ابنته»⁽⁴⁹⁾.

واته : هیچ که سیك نییه دهستی یارمه تی له لام گه وره تر بیت له (أبو بکر) ، پاراستمی و هاوکاری کردم به خو ی و پاره و مالییه وه ، وه کچه که شی لی ما ره کردووم.

وعن مالک الدار : « أن عمر بن الخطاب (رضی الله عنه) أخذ أربعمائة دينار فجعلها في صُرةٍ ، فقال للغلام : اذهب بها إلى أبي عبيدة بن الجراح ثم تله في البيت ساعة حتى تنظر ما يصنع ؟ فذهب بها الغلام إليه فقال: يقول لك أمير المؤمنين اجعل هذه في بعض حاجتك ، فقال: وصله الله ورحمه ، ثم قال : تعالي يا جارية اذهبي بهذه السبعة إلى فلان وبهذه الخمسة إلى فلان وبهذه الخمسة إلى

⁽⁴²⁾ سورة الرحمن : (60).

⁽⁴³⁾ صحيح سنن الترمذي رقم : (2035).

⁽⁴⁴⁾ صحيح مسلم رقم : (2055).

⁽⁴⁵⁾ صحيح سنن أبي داود رقم : (3729).

⁽⁴⁶⁾ صحيح الأدب المفرد رقم : (921).

⁽⁴⁷⁾ صحيح سنن الترمذي رقم : (3443) وصحيح سنن أبي داود رقم : (2600).

⁽⁴⁸⁾ صحيح سنن ابن ماجه رقم : (2825) ، وسلسلة الأحاديث الصحيحة رقم : (14) و (15) و (16).

⁽⁴⁹⁾ سلسلة الأحاديث الصحيحة رقم : (2214) ، وأصله في صحيح البخاري برقم : (3661).

فلان حتى أنفذهما ، ورجع الغلام إلى عمر فأخبره فوجده قد أعد مثلها لمعاذ بن جبل فقال اذهب بها إلى معاذ بن جبل وتلك في البيت ساعة حتى تنظر ما يصنع ، فذهب بها إليه فقال: يقول لك أمير المؤمنين اجعل هذه في بعض حاجتك فقال : رحمه الله ووصله ، تعالي يا جارية اذهبي إلى بيت فلان بكذا اذهبي إلى بيت فلان بكذا اذهبي إلى بيت فلان بكذا ، فاطلعت امرأة معاذ وقالت نحن والله مساكين فأعطينا فلم يبق في الخرق إلا ديناران فرمى بهما إليها ورجع الغلام إلى عمر فأخبره فسر بذلك فقال: **إنهم أخوة بعضهم من بعض**»⁽⁵⁰⁾.

واته : عومري كورپی خه طاب (ﷺ) چوارسه د (400 مسقال زير) ديناري هينا و كرده ناو كيسه يه ك ، نهجا ووتی به خزمه تكاره كهی : نه م پاره يه ببه بؤ (أبو عبدة بن الجراح) و نهجا له مالىاندا ماوه يه ك خوت خهريك بكه و سهير بكه بزاني چي لي دهكات ، نهو خزمه تكاره ش پاره كهی برد بؤی و ووتی : كاريه دهستي ئيمان داران پيت ده ليت : نه م له هه نديك پتويستيه كانتا به كار بينه ، نهو يش ووتی : خوا پتي ببه خشيت و په حمي ليتكات ، نهجا ووتی : وهره نهی كه نيزه كه نه م هوت ديناره ببه بؤ فلان و نه م پينجهش بؤ فلان و ههروه ها نه م پينجهش بؤ فلان هه تا هه مووی ته واو بوو ، پاشان خزمه تكاره كه گه پايه وه بؤ لای عومر و هه والي نه م كاره ی (أبو عبدة) بؤ يردوه وه ، نهجا بيني نه وهنده ی ترى ناماده كردوه بؤ (معاذ بن جبل) و ووتی پتي : نه م ش ببه بؤ (معاذ بن جبل) و نهجا له مالىاندا ماوه يه ك خوت خهريك بكه و سهير بكه بزاني چي لي دهكات ، نهو خزمه تكاره ش پاره كهی برد بؤی و ووتی : كاريه دهستي ئيمان داران پيت ده ليت : نه م له هه نديك پتويستيه كانتا به كار بينه ، نهو يش ووتی : خوا پتي ببه خشيت و په حمي ليتكات ، نهجا ووتی : وهره نهی كه نيزه كه نه وهنده پاره ببه بؤ مالى فلان و نه وهنده پاره ببه بؤ مالى فلان ، له و كاته دا ژنه كهی (معاذ) دهر كهوت و پاره كهی بيني و ووتی : سويند به خوا ئيمه ش هه ژارين و له و پاره يه مان پتي ببه خشه ، جا له كيسه كه دا هيچ پاره نه مابوو ته نها دوو دينار نه بيت نهو يشي هه لدا بؤ ژنه كهی ، نهجا خزمه تكاره كه گه پايه وه بؤ لای عومر و هه والي نه م كاره ی (معاذ) شي دايه ، جا عومر نه مهي ژور پتي خوش بوو و ووتی : نه مانه چه ند براي ه كن هه نديكيان به شيكن له هه نديكيان.

5 — به جي گه ياندني مافه كاني براتي به سهريه كتره وه :

مه به ست به مەش نهو مافانه يه كه ده بيت موسلمان دهر حق به براي موسولني نه نجام بدات و فه راموشي نهكات به پتي توانا ، وهك : سهرداني له كاتي نه خوشيدا و وه لام دانه وي له كاتيكا كه ده عوه تت دهكات بؤ خواردنيك ... هتد ، كه له بابته تي داهاتوودا (إن شاء الله) به دريژي باسي ده كه ين له ژير نانويشاني :

مافه كاني براي هتي نيوان موسلمانان (حقوق الأخوة)

=====

www.ba8.org

1428 - 2007

⁽⁵⁰⁾ رواه الطبراني في ((المعجم الكبير)) ، وقال الإمام الألباني في ((صحيح الترغيب والترهيب)) رقم : (926) : حسن موقوف. قوله : ((تلكه)) ((النهاية في غريب الحديث)) : (4 / 283) ولسان العرب : (15 / 260) : (تشاغل).